

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a
"SREDIŠNJA ISTRA"
2014. – 2020.

Rad LAG-a sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog fonda za poljoprivredni razvoj,

Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjera 19 „LEADER –CLLD“ – LAG „Središnja Istra“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,

Udio Sufinanciranja 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Naziv:	LAG „Središnja Istra“	
Kontakti:		
	Adresa:	154. brigade hrvatske vojske 5, 52000 Pazin
	Telefon:	091 6246242
	Kontakt osoba:	Iva Jekić
	e-mail:	ured@lag-sredisnjaistra.hr
	Web stranica:	www.lag-sredisnjaistra.hr
Osnovne informacije o LAG-u:		
	Obuhvat administrativnih jedinica lokalne razine:	14
	Gradovi:	Pazin, Poreč
	Općine:	Cerovlje, Funtana, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Lovreč, Sveti Petar u Šumi, Tinjan, Višnjan, Vrsar, Žminj,
	Broj naselja:	240
	Površina (km2):	860,98
	Broj stanovnika:	44.386
	Gustoća stanovnika:	51,55
Izrađivač Lokalne razvojne strategije: WYG savjetovanje d.o.o. Izrađivač Izmjene Lokalne razvojne strategije: CONFIDIA d.o.o.		
		

Sadržaj

Uvod	1
1. Značajke područja LAG-a „Središnja Istra“	2
1.1. Opće zemljopisne značajke područja	2
1.1.1. Površina i granice područja	2
1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike	3
1.1.3. Kulturna i povijesna baština	3
1.1.4. Prirodne vrijednosti – Natura 2000	4
1.1.5. Društvena infrastruktura	5
1.1.6. Komunalna infrastruktura.....	7
1.1.7. Minski sumnjivi prostor	10
1.2. Gospodarske značajke područja	10
1.2.1. Zaposlenost i plaće	11
1.2.2. Obrtništvo.....	11
1.2.3. Gospodarske zone	11
1.2.4. Tržište radne snage	11
1.2.5. Poljoprivreda i šumarstvo.....	12
1.2.6. Turizam	16
1.3. Demografske i socijalne značajke područja	19
1.3.1. Kretanje broja stanovnika.....	19
1.3.2. Dobna struktura stanovništva	19
1.3.3. Demografska kretanja	20
1.3.4. Obrazovna struktura stanovništva	20
1.3.5. Školstvo i znanost.....	21
1.3.6. Kultura i sport.....	22
1.3.7. Civilno društvo	23
2. SWOT analiza razvojnih mogućnosti područja	24
2.1. SWOT analiza.....	24
2.2. Razvojni problemi i potrebe područja LAG-a „Središnja Istra“	25
3. Razvojna vizija.....	28
3.1. Razvojni ciljevi i prioriteti.....	28
3.1.1. Integrirani i inovativan pristup LRS-a	30
3.2. Opis mjera uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti	31
3.3. Očekivani rezultati razvojnih ciljeva i prioriternih mjera.....	36
3.4. Postupak odabira projekata i projekti suradnje.....	36
3.4.1. Projekti suradnje.....	41

3.5.	Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s osima ruralnog razvoja	42
3.6.	Usklađenost LRS s nadređenim strateškim dokumentima	43
4.	Strategija izrade i provedbe	44
4.1.	Primjena načela »odozdo prema gore« i sudjelovanje različitih interesnih skupina .	44
4.2.	Značajke partnerstva.....	45
4.3.	Operativni plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva	46
4.4.	Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja programskog razdoblja 2014. – 2020.....	48
4.5.	Praćenje provedbe Strategije i mjerenje učinaka provedbe Strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti	48
4.6.	Institucionalna sposobnost provedbe LRS	50
4.7.	Financijski plan provedbe LRS	51
4.8.	Uključivanje horizontalnih tema u LRS	52
5.	Prilozi	I
6.	Izvori	XXVII
7.	Popis kratica	XXX
8.	Popis tablica	XXXI
9.	Popis slika	XXXII

Uvod

Od njegova osnutka 2012. godine, LAG „Središnja Istra“ prometnuo se u organizaciju koja značajno doprinosi razvoju područja na kojem djeluje. Zajedničkim djelovanjem stvorili smo udruhu koja stoji na raspolaganju svojim građanima u razvoju, odnosno razradi njihovih projektnih ideja i nastupa kao posrednik između njihovih želja i potreba te dostupnih sredstava iz programa i fondova Europske unije.

Jedinice lokalne samouprave u sastavu LAG-a: Grad Pazin, te općine Cerovlje, Gračišće, Lupoglav, Karojba, Motovun, Sveti Petar u Šumi i Tinjan od samih početaka kontinuirano podupiru rad i razvoj udruge. U novo razdoblje ulazimo ojačani znanjima i resursima novih jedinica lokalne samouprave u svojem sastavu: Gradom Porečom i općinama Funtana, Sv. Lovreč, Vrsar, Višnjan i Žminj, svjesni i zahvalni na odgovornoj ulozi koja nam je povjerena. Ovaj strateški dokument temelj je za daljnji razvoj cjelokupnog područja i konkretizaciju dosadašnjih postignuća. Njime ćemo osigurati povlačenje dodatnih sredstava za održiv i pametan razvoj te nastaviti s ostvarenjem željene vizije središnje Istre kao područja kvalitetnog i ugodnog življenja.

Primarni cilj stoga ostaje isti: zajedničkim snagama i resursima te pomno planiranim aktivnostima raditi na promicanju ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstava sa ciljem poboljšanja ruralnih životnih i radnih uvjeta i očuvanja prirodne i kulturne baštine. Zahvaljujući kvalitetno postavljenim temeljima te uz osiguravanje kvalitetnog protoka informacija i transfera znanja o mogućnostima iskorištavanja dostupnih sredstava, sigurni smo da je naš cilj ostvariv.

Dosadašnji rezultati LAG-a „Središnja Istra“ omogućuju nam optimistični pogled na razdoblje koje je pred nama. Iskristimo prilike koje nam se pružaju.

Predsjednik LAG-a „Središnja Istra“

Renato Krulčić

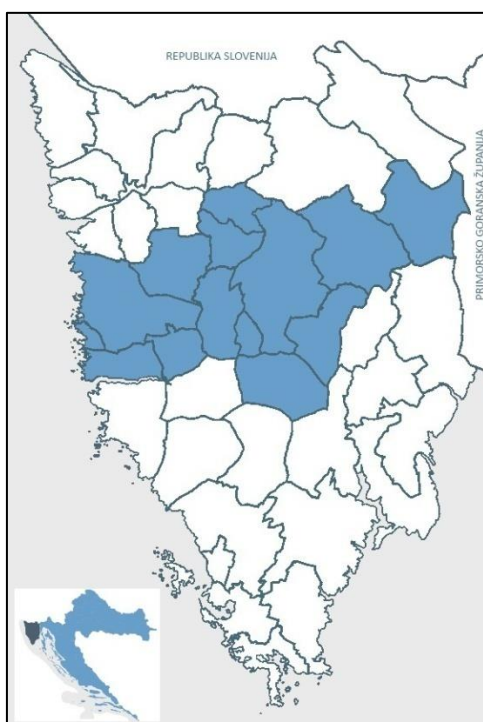
1. Značajke područja LAG-a „Središnja Istra“

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

1.1.1. Površina i granice područja

Lokalna akcijska grupa "Središnja Istra" (LAG "Središnja Istra") nalazi se na području Istarske županije te obuhvaća središnje istarsko zaobalje kao i dio obalnog pojasa koji se nalazi na području Grada Poreča te Općina Vrsar i Funtana. Istarska se županija nalazi na istoimenom poluotoku zapadno od Primorsko-goranske županije i južno od Slovenije, a prostire se na 2.813 km² kopnene površine i prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. g. broji 208.055 stanovnika (73,96 st./km²). Na području LAG-a nalazi se i administrativno središte Istarske županije – Grad Pazin s 8.638 stanovnika.

Lokalnu akcijsku grupu "Središnja Istra" čini 14 jedinica lokalne samouprave: općine Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Petar u Šumi, Tinjan, Vrsar, Funtana, Sveti Lovreč, Žminj i Višnjan te gradovi Pazin i Poreč. Područje obuhvata LAG-a prostire se na 860,98 km² te čini zemljopisno kontinuiranu cjelinu koja povezuje obalni i kontinentalni dio Istarskog poluotoka (**Slika 1.**). Na području LAG-a nalazi se 240 naselja i zaseoka od kojih su nažalost neki već i napušteni, a broj stanovnika iznosi 44.386 stanovnika (Popis stanovništva 2011. g.) s prosječnom gustoćom naseljenosti od 51,55 st./km² (Prilog 1.). Kartografski prikaz LAG-a „Središnja Istra“ u mjerilu 1:100000 nalazi se u Prilogu 2.

Slika 1. Grafički prikaz LAG-a "Središnja Istra" na području Istarske županije (Obrada autora prema podacima Istarske županije, www.istra-istria.hr)

1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike

1.1.2.1. Geomorfološke značajke

Područje LAG-a „Središnja Istra“ karakterizira specifična geomorfološka i pedološka podjela koja obuhvaća tradicionalne istarske zemljopisne cjeline: Crvenu, Sivu i Bijelu Istru. Područje Crvene Istre proteže se od Piranskoga zaljeva do Plomina (ravnjak zapadne i južne Istre), a predstavlja zaravan mezozojskih vapnenaca na kojoj se razvio karakterističan tip tla "crvenica". Reljef je blago valovit, a zbog porozne krške podloge nema površinskih vodotoka. Učestalost brežuljaka postaje sve veća pomicanjem u unutrašnjost gdje započinje područje Sive Istre. Prevladavaju naslage fliša s velikom zastupljenosti gline sive boje, a zbog vodonepropusnih flišnih naslaga ovaj je prostor znatno snižen erozijom. Visinske razlike su manje (ispod 500 m.n.v.) i bez prevladavajućega smjera pružanja za razliku od krša s rasječenim potočnim dolinama, od kojih značajnije vodotoke čine Pazinčica, Butoniga i Mirna na sjevernom dijelu LAG-a. Najviše područje na krajnjem sjeveroistoku Županije započinje pretplaninskim i planinskim masivom Čićarije i Učke na čijem se prostoru nalazi i dio Općine Lupoglav. Riječ je o Bijeloj Istri, reljefno najvišem području na kojem prevladavaju karstificirani mezozojski vapnenci i dolomiti. U brdskom dijelu ovo područje oskudijeva obradivim zemljištem, dok u dijelovima vodonepropusnoga fliša ima dovoljno plodne zemlje i vode. S obzirom da najveći dio Istarske županije čini vodopropusni krš, veći su površinski vodotoci prisutni uglavnom na području Sive Istre kojom su obuhvaćeni središnji te istočni dio obuhvata LAG-a.

1.1.2.2. Klima

Klimatološku situaciju na području LAG-a „Središnja Istra“ obilježavaju sva 3 klimatska tipa koja su prisutna na cijelom Istarskom poluotoku. Duž obale prevladava sredozemna klima (Cs tip) koja se pomicanjem prema unutrašnjosti mijenja u umjereno toplu vlažnu klimu (Cfa) odnosno submediteransku (Cfb). Najveći dio područja karakterizira ugodna klima koju obilježavaju topla i suha ljeta te blage i vlažne zime iako se najviši predjeli na sjeveroistoku približavaju klimatskim karakteristikama gorskih podneblja. Značajnija odstupanja od prevladavajuće submediteranske klime izražena su u Pazinu, koji se nalazi u kotlini ponornice Pazinčice.

Klimatske prilike izuzetno su povoljne za razvoj turizma te omogućavaju proširenje turističke sezone na cijelu godinu.

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

Područje LAG-a „Središnja Istra“ povezuje živopisne zemljopisne cjeline u kojima se prožimlju bogata kultura i povijest s vrijednom tradicijskom baštinom. Na povijesni razvoj Istre velik je utjecaj imao i specifičan geopolitički položaj u blizini jadranskog i istočnoalpskog prometnog pravca te živa interakcija romanskog, germanskog i slavenskog kulturnog kruga. Najstariji nalazi pretpovijesne Istre pripadaju razdoblju starijeg (Šandalja, oko 800 000 pr.Kr.) i gornjeg paleolitika (Romualdova špilja, Vergottinova pećina, Šandalja II). U brončanom razdoblju ovo su područje nastanjivale indoeuropske skupine koje su podizale prve gradine, a u 11. st. pr. Kr. započinje željezno doba koje se prepoznaje po prodoru Histra, prvoga povijesnog naroda u Istri.

Kompleksan povijesni razvoj na ovom području rezultirao je iznimno vrijednom i jedinstvenom materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom o čemu svjedoči velik broj registriranih i evidentiranih kulturnih dobara. Pritom je važno napomenuti kako se na području LAG-a nalazi kompleks Eufrazijeve bazilike koji je dio zaštićene svjetske baštine (UNESCO), a sačuvana je i visoko vrijedna nematerijalna kulturna baština poput pisma glagoljice i glagoljaškog pjevanja,

žminjskog dijalekta te dvoglasja tijesnih intervala Istre koje se također nalazi na popisu zaštićene svjetske baštine.

Podaci o stanju kulturne baštine u okviru identifikacije kulturno-povijesnih dobara na promatranom području temelje se na podacima Ministarstva kulture (Registar kulturnih dobara RH) i Upravi za zaštitu kulturne baštine Konzervatorskog odjela u Puli. Na prostoru predmetnih jedinica lokalne samouprave koje čine LAG „Središnja Istra“ utvrđeno je sveukupno 103 zaštićenih kulturnih dobara od čega je 93 na Listi zaštićenih kulturnih dobara i 10 na Listi preventivno zaštićenih dobara (Prilog 3). Prema vrstama kulturnih dobara, od ukupnog broja kulturnih dobara 60 su nepokretna kulturna dobra (Z/57, P/3), 41 pokretna kulturna dobra (Z/34, P/7) i 2 nematerijalna kulturna dobra (Z/2, P/0). Od 60 nepokretnih kulturnih dobara 46 su pojedinačna kulturna dobra (Z/43, P/3), dok 14 čine kulturno-povijesne cjeline (Z/14, P/0). Od 41 pokretnih kulturnih dobara 31 su pojedinačna kulturna dobra (Z/24, P/7), 7 zbirke (Z/7, P/0) te 3 primjera muzejske građe (Z/3, P/0). Također su zaštićena i 2 nematerijalna kulturna dobra (Z/2, P/0) od kojih je dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja na popisu svjetske UNESCO baštine, a žminjski dijalekt predstavlja kulturno dobro od nacionalnog značenja.

Također je bitno napomenuti kako cjelovitost ponude kulturne baštine na području LAG-a „Središnja Istra“ ne predstavljaju samo zakonski zaštićena kulturna dobra već i čitav niz kulturno-povijesnih elemenata lokalnog značaja koji također doprinose razvoju ponude kulturnog turizma te na kvalitetan način mogu unaprijediti ovu djelatnost u okviru ruralnog razvoja.

1.1.4. Prirodne vrijednosti – Natura 2000

Područje LAG-a „Središnja Istra“, uz zaštićene prirodne vrijednosti i NATURA 2000 područja karakteriziraju i jedinstvene krajobrazne vrijednosti koje nastaju uslijed specifične interakcije prirodnih i antropogenih čimbenika. S obzirom na njihov lokalni karakter, a istovremeno i velik značaj za ruralni razvitak, očuvanje značajnih i karakterističnih obilježja krajobraza potrebno je osigurati kroz prostorno-planske i razvojno-strateške dokumente u cilju sprječavanja neželjenih promjena te istovremeno poticanje održivih multifunkcionalnih, odnosno tradicionalnih načina korištenja ovog prostora.

1.1.4.1. Zaštićene prirodne vrijednosti

Sukladno Zakonu o zaštiti prirode (NN 80/13) razlikujemo 9 kategorija zaštićenih područja, od kojih na području LAG-a nalazimo 2 kategorije od državnog značenja (posebni rezervat i park prirode) i 3 kategorije od lokalnog značenja (spomenik prirode, značajni krajobraz i spomenik parkovne arhitekture). Na području LAG-a sveukupno je utvrđeno 15 zaštićenih područja prirode (Prilog 4.) što čini 44,1 % u odnosu na Istarsku županiju (34), dok njihova sveukupna površina iznosi 5.550,44 ha, odnosno 28,2 % od sveukupne površine zaštićenih područja na županijskoj razini. Najveću površinu zauzima Park prirode Učka (16.051,33 ha) koja je ujedno i simbol prepoznatljivosti prirodnih vrijednosti kontinentalne Istre, a važno je i napomenuti kako se na području LAG-a „Središnja Istra“ nalaze još 3 zaštićena područja od državnog značenja u kategoriji posebnog rezervata: šuma Kontija i Limski zaljev na području općine Vrsar, te Motovunska šuma na području općine Motovun.

Zaštićenim područjima, uključujući i područja ekološke mreže, upravljaju javne ustanove. Na području Istre, upravljanje zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima provodi Javna ustanova Natura Histrica sa sjedištem u Puli. Zaštićena područja zauzimaju oko 9 % ukupne površine Istarske županije, a Natura Histrica štiti 6 % ukupne površine. Osim Javne ustanove Natura Histrica, u upravljanju različitim zaštićenim područjima i drugim zaštićenim

prirodnim vrijednostima djeluju još tri javne ustanove: Nacionalni park Brijuni, Javna ustanova Kamenjak te Park prirode Učka.

1.1.4.2. Ekološka mreža – Natura 2000 područja

Na području Istarske županije utvrđeno je 67 NATURA 2000 područja sveukupne površine 158.277,01 ha. Na području LAG-a nalazi se sveukupno 19 područja koja na cijelom području Istre obuhvaćaju površinu od 136.133,47 ha (Prilog 5.). Kao najveće područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove, na području Općine Vrsar, dijelom se nalazi i HR5000032 – Akvatorij zapadne Istre (76.212,52 ha), dok se najveće područje očuvanja značajno za ptice HR1000018 – Učka i Ćićarija (22.957,11 ha) jednim dijelom nalazi na području Općine Lupoglav.

1.1.5. Društvena infrastruktura

Društvena infrastruktura i njen razvoj na području LAG-a usmjereni su na jačanje društvenih i uslužnih gospodarskih djelatnosti te jačanje kvalitete pruženih usluga u svakom naselju uključujući i njemu pripadajuća gravitacijska područja. Središnje uslužne funkcije, uz one gospodarskog karaktera, podižu obrazovnu i kulturnu razinu stanovništava, jačaju ulogu zdravstva i socijalne skrbi te općenito doprinose razvoju kvalitete života na području LAG-a (Tablica 1.).

Tablica 1. Društvena i zdravstvena infrastruktura na području LAG-a

Društveni razvoj zajednice	Predškolski odgoj*	Osnovna škola*	Srednja škola	Više obrazovanje	Zdravstvo		
					Opća ambulanta	Stomatološka ordinacija	Ljekarne
74	22	23	8	2	26	20	15

*uključuje i područne odjele / škole

Izvor: Prostorni planovi JLS članica LAG-a, ŽRS, HZZO, DZS, Ministarstvo kulture

U okviru sustava središnjih naselja, predmetno područje obilježavaju, uz ostala manja razvojna središta, dva regionalna središta (Poreč i Pazin) na čijem području živi više od polovice (57%) sveukupnog broja stanovnika LAG-a. Iako jačanje središnjih uslužnih funkcija u ovim gradovima predstavlja važan čimbenik općeg razvoja prostora, bitno je također potpomagati i razvoj manjih naselja u kojima nisu nastupili značajniji procesi urbanizacije. Razvoj ovih manjih naselja izravno može ovisiti o razvitku ruralnog turizma odnosno jačanju održivosti agrarnog sektora uslijed čega ona također mogu preuzeti pojedinačne uslužne funkcije koje služe stanovništvu te unaprjeđuju temeljne usluge u ruralnim područjima.

Javna društvena infrastruktura najviše je zastupljena na prostoru gradova Pazina i Poreča, dok općinska područja, te osobito manja naselja u pravilu nemaju odgovarajuće ustanove ovog tipa. Sportske su građevine u pravilu starijeg datuma te nemaju potreban funkcionalno-tehnički standard, a stvaraju i negativan utjecaj na okoliš. Društveni domovi također su uglavnom objekti iz ranijih razdoblja i u većini slučajeva ne mogu prihvatiti zahtjevnije kulturno-umjetničke sadržaje. Pokrivenost turističkom infrastrukturom, osobito u okviru promocije destinacije, zadovoljava u priobalnom dijelu LAG-a ali u središnjem dijelu nedostaje turističko informativnih centara (TIC) koji bi doprinijeli jačoj promociji ovog područja. Ustanove u predškolskom odgoju i obrazovanju u pojedinim većim naseljima nemaju potrebne kapacitete za upis djece, a prisutni su i problemi vezani za tehničko stanje i opremljenost kod starijih

objekata. Dodatno, poticanje na rekreativne aktivnosti i unaprjeđenje kvalitete življenja djece moguće je ostvariti daljnjim planiranjem dječjih igrališta i sportskih građevina te općenito ulaganjima u rekreacijske zone, parkove, biciklističke i poučne staze. U sektoru protupožarne i civilne zaštite vidljivo je kako gotovo polovica općina nema osnovana vatrogasna društva zbog čega postoji evidentna potreba za ulaganje i u ovaj tip infrastrukture.

1.1.5.1. Javna uprava

LAG „Središnja Istra“ obuhvaća 14 jedinica lokalne samouprave od kojih 12 imaju status općine, a 2 JLS imaju status grada (Pazin i Poreč). Grad Pazin ujedno je i administrativno središte Istarske županije.

Sve navedene JLS koje se nalaze na području LAG-a prepoznale su značaj održivog ruralnog razvoja te aktivno sudjeluju u razvoju predmetnog područja kroz nacionalne i EU projekte izravno doprinoseći gospodarskom rastu i jačanju ključnih socio-ekonomskih pokazatelja.

1.1.5.2. Odgoj i obrazovanje

Na području LAG-a djeluju 23 dječja vrtića (uključujući i područne odjele) koje pohađa 1.530 djece (2015.). Iako na području LAG-a postoji dobra pokrivenost predškolskim ustanovama, analizom broja upisane djece evidentno je kako u većim naseljima nedostaju potrebni kapaciteti jasličkih i vrtićkih skupina zbog čega određeni broj djece ostaje neupisan. U sustavu osnovnoškolskog obrazovanja postoji 23 osnovnih škola koje pohađa ukupno 3.490 učenika, a u Pazinu, Vrsaru, Poreču i Žminju djeluju i područni odjeli osnovnih umjetničkih škola koje pohađa ukupno 421 učenik. U Pazinu i Poreču djeluju 4 srednje škole koje pohađa 1.773 učenika u 72 razredna odjela. Djelatnost visokog obrazovanja na području LAG-a provodi se kroz 3 dislocirana studijska programa Veleučilišta u Rijeci, također smještena u Pazinu i Poreču.

1.1.5.3. Zdravstvo i socijalna skrb

Na području LAG-a „Središnja Istra“ utvrđena je mreža javne zdravstvene službe koja obuhvaća primarnu razinu zdravstvene djelatnosti, dok usluge sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite stanovnici koriste u većim urbanim središtima (Pula i Rijeka). Prema podacima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje na predmetnom je području osigurano 45.408 osoba, a najveća pokrivenost primarnim zdravstvenim uslugama ostvarena je u Poreču i Pazinu (67,9 %). Na području LAG-a djeluje 26 ordinacija opće prakse, 20 stomatoloških ordinacija te 15 ugovorenih ljekarni. Od privatnih zdravstvenih ustanova djeluju 4 stomatološke poliklinike, 4 oftalmološke poliklinike, po 1 poliklinika za internu medicinu, odnosno ginekologiju, 2 ustanove za zdravstvenu njegu te 1 ustanova za medicinu rada.

Analizom stanja prema dostupnim službenim podacima (HZZO, 2015.) utvrđeno je kako u mreži javne zdravstvene službe nedostaje 1 tim u djelatnosti opće obiteljske medicine (Cerovlje) te 5 timova u djelatnosti dentalne zdravstvene zaštite. U 6 općina (42,9 %) ne postoji osnovna zdravstvena infrastruktura što pretpostavlja odlazak u druga veća općinska ili gradska središta.

U okviru županijskih zdravstvenih ustanova u Pazinu i Poreču nalaze se ispostave Istarskih domova zdravlja Pula (uključujući Lupoglav, Motovun, Tinjan, Višnjan i Vrsar) te dislocirane jedinice Zavoda za javno zdravstvo (epidemiologija). Mreža hitne medicinske pomoći utvrđena kroz ispostave u Pazinu i Poreču gdje je po ispostavi ugovoren 1 tim T1 kroz 24 sata, što u pravilu ne zadovoljava potrebe stanovništva. U Pazinu se također nalazi i izvanbolnički stacionar s 27 bolničkih postelja.

Na području LAG-a djeluju 3 ustanove socijalne skrbi: 1 Dom za psihički bolesne odrasle osobe (Motovun) i 2 doma za starije osobe ukupnog kapaciteta za 103 korisnika (Poreč i Tinjan). Područje LAG-a također pokrivaju dva Centra za socijalnu skrb (u Pazinu i u Poreču), čijih je korisnika zajamčene minimalne naknade sredinom 2015. godine sveukupno bilo 156, odnosno 0,35 % udjela stanovništva LAG-a što je gotovo dvostruko manje od županijskog prosjeka (0,6 %). Analiza stanja šireg područja potvrđuje kako je najveća koncentracija pružatelja usluga socijalne skrbi smještena u Puli (50 %) što znači da sve ostale usluge stanovnici moraju potražiti izvan područja LAG-a. U Poreču i Pazinu smješteni su i uredi Hrvatskog Crvenog Križa.

1.1.5.4. Vjerske zajednice

Većinu stanovništva na području LAG-a čine pripadnici katoličke vjeroispovijesti (85 %), zatim slijede pripadnici muslimanske (2,3 %) te pravoslavne vjeroispovijesti (1,9 %). Pripadnici ostalih vjeroispovijesti čine manje od 1 %. Sukladno evidenciji vjerskih zajednica, osim Katoličke crkve koja broji 51 pravnu osobu (od čega 26 župa), djeluje i Evanđeoska pentekostalna crkva u Poreču.

1.1.6. Komunalna infrastruktura

1.1.6.1. Prometna infrastruktura

Cestovna mreža

Cestovna mreža na području LAG-a pripada jednoj od cestovno najrazvijenijih hrvatskih županija te u tom pogledu zadovoljava aktualnu prometnu potražnju. Prometno zauzima izuzetno povoljan položaj s obzirom da kroz ovo područje prolaze glavni cestovni pravci koji spajaju Istarsku županiju i ostatak Hrvatske. Tu posebno treba istaknuti Istarski "Y" koji čine autocesta A8 – Čvorište Kanfanar (A9) – Pazin – Lupoglav – čvorište Matulji (A7) i A9 – Čvorište Umag (D510) – čvorište Kanfanar – čvorište Pula (D66), a najkraća udaljenost od paneuroskog prometnog koridora Vb (Rijeka – Zagreb – Budimpešta) iznosi svega 17,5 km.

Osnovnu mrežu cestovnih pravaca u LAG-u čine: glavna državna cesta D44 (Čvorište Nova Vas A9 – Ponte Portone – Buzet – čvorište Lupoglav A8), D48 (Čvorište Baderna A9 – Pazin – čvorište Rogovići A8), D75 (D200 – Savudrija – Umag – Novigrad – Poreč – Vrsar – Vrh Lima – Bale – Pula D400), D64 (Pazin D48 – Podpićan – Vozilići D66), D302 (Poreč (D75) – čvorište Baderna A9), D500 (Čvorište Vranja A8 – Šušnjeвица – Kršan D64), te županijske i lokalne ceste.

Cestovnu infrastrukturu, prema dostupnim podacima, čini 269,96 km lokalnih cesta, 196,2 km županijskih cesta, 84,86 km državnih cesta te 65,9 km autoceste što sveukupno iznosi 616,92 km ne računajući nerazvrstane ceste koje uglavnom služe za lokalne potrebe i povezivanje s glavnom cestovnom mrežom. Najveći udio u mreži javnih cesta čini sustav županijskih i lokalnih cestovnih prometnica koji iznosi 75,6 % duljine ukupnih javnih cesta dok kvantitativno najmanji udio imaju autoceste s 10,7 % udjela.

Kvaliteta i tehničko stanje cestovne mreže nisu ujednačeni, što dovodi do značajnih odstupanja. To je posebno vidljivo na teže pristupačnim terenima gdje je prisutna niža razina tehničkog standarda i opremljenosti. Pojedina naselja nemaju zadovoljavajući sustav obilaznica, a prisutan je i problem organizacije sustava parkirališta, posebno u većim turističkim središtima na priobalnom dijelu LAG-a. Temeljem informacija od strane JLS-ova, nerazvrstane ceste su dobrim djelom neuređene, samo djelomično asfaltirane, bez površinske odvodnje, a nedostaje i prometna signalizacija.

Javni putnički prijevoz

Autobusni promet je osnovni oblik javnog prometa na području LAG-a. Javni autobusni prijevoz ponajviše je u funkciji radnih i školskih putovanja te uspijeva zadovoljiti potrebe u vrijeme vršnih opterećenja. Mogući ograničavajući čimbenici odnose se na nedovoljne prostorne kapacitete pojedinih autobusnih kolodvora te nezadovoljavajuće stanje prateće infrastrukture.

Željeznički promet

Željeznički promet putnika i tereta nema značajnu ulogu u ukupnom prometnom sustavu na županijskoj razini. Na području LAG-a postoje dvije željezničke pruge od regionalnog (R101) i lokalnog (L215) značaja, sveukupne duljine 52,77 km, pri čemu veći udio (75,7 %) u ukupnoj duljini ima pruga R101 (DG - Buzet - Pula), dok manji udio (24,3 %) čini pruga L215 (Lupoglav - Raša) na području Lupoglava. Pruga R101 prolazi kroz Pazin te povezuje jug Istarske županije (Pula) s državnom granicom na sjeveru. Međutim, istarska pruga nije povezana s ostalom željezničkom mrežom Hrvatske.

Zračni promet

Domaći i međunarodni zračni promet zastupljen je Zračnom lukom "Pula", a prosječna udaljenost središnjih naselja LAG-a do Zračne luke iznosi oko 52 km. Posebnost na području LAG-a predstavlja i aerodrom Vrsar koji se koristi za prihvat sportsko-rekreativnih zrakoplova te za nekomercijalne operacije, sport i turizam. Aerodrom je također opremljen za prihvat i održavanje manjih zrakoplova.

Pomorski promet

Glavna luka na području LAG-a je luka u Poreču koja služi za putnički i teretni promet, a otvorena je i za međunarodnu plovidbu (granični prijelaz). S obzirom na značaj i kapacitete ove luke, njeno gravitacijsko područje se uglavnom svodi na usko zaleđe zbog čega je njezina prometna funkcija tek od regionalnog značaja.

Na području LAG-a nalazi se ukupno 5 pomorskih luka posebne namjene koje pripadaju u kategoriju luka nautičkog turizma (marine). Najveća koncentracija marina nalazi se u Poreču (3) dok Vrsar i Funtana imaju po jednu marinu. Sveukupni kapaciteti ovih luka iznose 1.028 vezova od čega najveći udio imaju mokri vezovi (88 %). Samo marina u Poreču ("Parentium") pripada I. kategoriji dok ostale marine pripadaju u II. i III. kategoriju. Ribarske luke nalaze se također u Poreču (sidrište ribarica za potrebe tvornice za preradu riba) i u Vrsaru.

1.1.6.2. Telekomunikacijska infrastruktura

Područje LAG-a gotovo je u potpunosti pokriveno fiksnim telefonskim linijama i mobilnom telefonijom. Mogućnost spajanja na brzu internetsku mrežu važno je za razvoj gospodarstva, posebno turizma, ali i za kvalitetu života stanovnika. Pokretna elektronička komunikacijska mreža zadovoljava potrebnu pokrivenost teritorija radijskim signalom, a baznim je postajama pokriveno 100 % područja LAG-a. Na području LAG-a postoji 13.993 HALO i 8.198 ADSL usluga, a ukupna dostupnost širokopojasnog pristupa (2 Mbit/s i veći) iznosi oko 80 %. Najviši postotak s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom (55 - 70 %) imaju kućanstva u priobalnom dijelu LAG-a (Poreč, Funtana, Vrsar, Sv. Lovreč, Tinjan i Sv. Petar u Šumi) dok se ona s najmanjim udjelom (30 - 45 %) nalaze u unutrašnjosti LAG-a (Lupoglav i Cerovlje).

1.1.6.3.   *Opskrba energijom*

Opskrba električnom energijom

Središnje mjesto proizvodnje električne energije u Istarskoj županiji je termoenergetski kompleks TE Plomin, odnosno proizvodne jedinice TE Plomin I, s instaliranom snagom 125 MW i TE Plomin II s instaliranom snagom 210 MW. Električnu energiju na području LAG-a distribuira elektroenergetska tvrtka Elektroistra Pula putem vodova 110 i 35 kV od kojih je značajna prijenosna mreža dalekovoda 110 kV Plomin – Tupljak – Pazin i DV 110 kV Pazin – Poreč. Izgrađenost postojeće elektroenergetske infrastrukture i njezini kapaciteti zadovoljavaju trenutačne potrebe potrošnje, a proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora trenutačno nije značajna te ne utječe bitno na ukupnu proizvodnju.

Opskrba plinom

Istarska se županija opskrbljuje prirodnim plinom iz sjevernojadranskih nalazišta putem dva magistralna plinovoda: Pula – Karlovac (DN 500/75 bara) i Terminal Pula (Vodnjan) – Umag (DN 300/50 bara). S obzirom da se prirodnim plinom opskrbljuje dio južnog i zapadnog područja Istre, na području LAG-a plinovodna je distribucijska mreža izgrađena u Poreču (11,9 km), Vrsaru (4,02 km), Funtani (2,03 km) te u Lupoglavu (3,17 km). Ostali krajnji korisnici plina koriste UNP sustav koji se distribuira putem boca, kontejnera ili spremnika u tekućem stanju.

1.1.6.4.   *Vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda*

Na području LAG-a djelatnost javne vodoopskrbe obavljaju 2 komunalna društva: Istarski vodovod Buzet i Vodovod Labin koji formiraju 2 vodoopskrbna područja. Većina se područja snabdijeva iz nekoliko vodocrpilišta Istarskog vodovoda (sv. Ivan, Butoniga, Gradole), dok samo manji dio na području Gračišća i Cerovlja koristi izvorišta s labinskog vodoopskrbnog područja. Postojeći distributivni kapaciteti zadovoljavaju vodoopskrbne potrebe s obzirom na pokrivenost prostora, ali u sezonskom razdoblju (srpanj / kolovoz) na područjima razvijenog turizma potrošnja vode se povećava i do tri puta što dovodi u pitanje izdašnost glavnih izvorišta. Na sustav javne vodoopskrbe priključeno je više od 98 % ukupnog broja stanovnika, a može se očekivati da će vodoopskrbne potrebe ubuduće rasti, osobito na priobalnom području LAG-a.

S obzirom da su vodni resursi najvećim dijelom vezani za izrazito ugrožene kraške vodonosnike, potrebno je razvijati i kvalitetan sustav odvodnje koji će pratiti sustavno povećanje potrošnje vode. Prema podacima za 2011. godinu, organiziranom odvodnjom otpadnih voda pokriveno je nešto više od 50 % stanovništva s iznimkom naselja u priobalju gdje je pokrivenost veća. Mnoga naselja, posebno u unutrašnjosti, još uvijek nemaju izgrađen sustav javne odvodnje, a većina uređaja za pročišćavanje otpadnih voda nema zadovoljavajući stupanj pročišćavanja (uglavnom se provodi mehanička obrada).

1.1.6.5.   *Gospodarenje otpadom*

Otpad s područja LAG-a sakuplja se i odlaže na tri odlagališta komunalnog otpada: u Pazinu, Poreču i Rovinju (za općinu Žminj). Pokrivenost organiziranim sakupljanjem komunalnog otpada iznosi više od 90 %, a sakupljanje, prijevoz i odlaganje komunalnog otpada provode 3 komunalna poduzeća: Usluga d.o.o. (Pazin), Usluga Poreč d.o.o. (Poreč) te Komunalni servis d.o.o. (Rovinj). Za cijelo se istarsko područje namjerava uspostaviti integrirani sustav gospodarenja otpadom čija će okosnica biti Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun kraj Pule. U tom smislu će i odlagališta otpada na području LAG-a biti sanirana, provest će se izgradnja reciklažnih dvorišta, a otpad iz pretovarnih stanica će se dopremati u navedeni Centar.

1.1.7. Minski sumnjivi prostor

Prema aktualnim podacima Hrvatskog centra za razminiranje u Istarskoj županiji ne postoje minski sumnjivi prostori.

1.2. Gospodarske značajke područja

S ostvarenim bruto domaćim proizvodom kao ključnim indikatorom razvijenosti gospodarstva, Istarska županija je u 2012. sudjelovala sa 6 % udjela u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske, dok je bruto domaći proizvod po glavi stanovnika u Istarskoj županiji iznosio 96.268 kuna, odnosno bio za 24 % viši od prosjeka Republike Hrvatske.

Na području LAG-a u 2014. godini registrirano je 1.995 tvrtki s prosječno 9.434 zaposlenih što u odnosu na 2013. godinu predstavlja porast broja tvrtki za 3,4 % ali ukazuje da je broj zaposlenih u blagom padu za 0,7 %. Prosječno je najviše osoba bilo zaposleno u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (30,6 %), zatim u prerađivačkoj industriji (22,3 %) te trgovini na veliko i malo (14,6 %).

Građevinarstvo je bilo vodeća investicijska djelatnost, ali su te investicije izrazito smanjene u posljednje tri godine. Vodeću ulogu imaju turističke djelatnosti (217.222.581 kn), zatim slijede djelatnosti u poslovanju nekretninama (77.657.962 kn) te umjetnost, zabava i rekreacija (75.386.395 kn). Prema podacima u 2014. godini, na području LAG-a bila su registrirana ukupno 465 poduzeća iz područja djelatnosti trgovine na veliko i na malo, njih 353 iz područja građevinarstva i 239 iz područja stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (prema NKD 2007.) što ukupno čini više od polovice registriranih poduzeća (Prilog 8.).

Promatrajući poslovanje na području LAG-a može se zaključiti kako su poduzetnici u 2014. godini poslovali pozitivno s 245,1 milijun kuna neto dobiti što je u odnosu na prethodnu godinu porast za visokih 61,8 %. Najveću dobit ostvario je Grad Poreč sa 157,3 milijuna kuna dok je najveći gubitak od 1,8 milijuna kuna ostvaren u Općini Vrsar. Također, najveći se broj poduzetnika nalazi u gradovima Poreču i Pazinu (sveukupno 1.571) koji posljedično i zapošljavaju oko 80 % sveukupno zaposlenih osoba kod poduzetnika (Prilog 9.).

Prema Regstru godišnjih financijskih izvještaja (FINA) s obzirom na visinu ukupnoga prihoda poduzetnika potrebno je izdvojiti i Grad Poreč koji zauzima 20. mjesto među gradovima Republike Hrvatske s 3,9 milijardi kuna prihoda, a s obzirom na broj poduzetnika (1.261) drži visoko 9. mjesto. Poduzetnici Grada Poreča već se dvije godine uzastopno nalaze na 8. mjestu po ostvarenoj neto dobiti, s tim da su u 2014. godini ostvarili neto dobit u iznosu od 157,3 milijuna kuna, što je za 27,6 % više u odnosu na prethodnu 2013. godinu s ostvarenih 123,2 milijuna kuna.

S obzirom na stupanj razvijenosti, područje Istarske županije s indeksom razvijenosti 108,970 nalazi se visoko u 4. razvojnoj skupini (tj. u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave), a u odnosu na ostale jedinice područne (regionalne) samouprave zauzima drugo mjesto (odmah iza Grada Zagreba). Na području LAG-a prevladavaju jedinice lokalne samouprave (njih 6) koje se nalaze u 6. skupini, odnosno koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave. Posebno je uočljivo kako najviši indeks razvijenosti (8. skupina) imaju općine i gradovi koji se nalaze na priobalnom dijelu Istre (Prilog 10.). Pojedinačno gledajući najveći indeks razvijenosti imaju Općina Funtana (114,826) i Poreč (113,998) dok najmanji indeks razvijenosti bilježe općine Cerovlje (101,831) i Karojba (103,265).

1.2.1. Zaposlenost i plaće

U prosincu 2015. godine na području LAG-a registrirano je 17.639 zaposlenih osoba (HZMO) što predstavlja porast za 2,56 % u odnosu na isto razdoblje prethodne godine kada je broj prijavljenih osoba iznosio 17.198. Najviši prosječan dohodak per capita u razdoblju 2010.–2012. ostvarili su Grad Poreč s 32.971 kn (119,4 % državnog prosjeka) i Grad Pazin s 32.733 kn (118,3 %), dok najmanji prosječan dohodak po stanovniku ostvaruju Općine Motovun s 21.153 kn (64,9 %) i Funtana s 21.792 kn (67,8 %).

Prema podacima FINA-e, prosječna neto plaća po zaposlenom u Istarskoj županiji 2014. godine iznosila je 4.937,00 kn, što je 2,7% više u odnosu na prosječnu neto plaću u 2013. godini koja je iznosila 4.804,00 kn.

1.2.2. Obrtništvo

Iako je obrtništvo tradicionalno zastupljeno u ruralnim krajevima Istre, u odnosu na poduzetničku aktivnost na području LAG-a, ono ipak zapošljava oko 7 puta manje osoba. Tako je krajem 2013. u obrtima na području LAG-a bilo prijavljeno 1.734 osoba (HZMO), a u 2014. i 2015. godini taj broj bilježi konstantan prosječan pad od 3 % te iznosi 1.671 odnosno 1.633 osoba. Opisana je situacija u skladu s trendom kretanja na županijskoj razini kada je u istom vremenskom razdoblju zabilježen prosječni pad broja prijavljenih za 3,3 % što prati i pad broja obrta.

Općenito, u strukturi istarskog obrtništva prevladavaju uslužne djelatnosti, trgovina te ugostiteljstvo i turizam. Fizički i financijski pokazatelji snažno ukazuju na smanjenje obujma poslovanja, broja obrta te pad zapošljavanja, a obrtništvo je dodatno opterećeno kompliciranim administrativnim i knjigovodstvenim sustavom, visokim tarifama za energente te nedostatkom nekih socijalnih prava poput naknade za bolovanje.

Prisutna je i problematika s tradicijskim i umjetničkim obrtima koji općenito predstavljaju vrijedan turistički potencijal ali i jedinstveno kulturno-povijesno naslijeđe ovog kraja uključujući i edukativnu komponentu s naglaskom na održivosti u procesu izrade. Iako Hrvatska obrtnička komora dodjeljuje znak tradicijskog odnosno umjetničkog proizvoda kako bi potaknula razne pogodnosti za nositelje ovog znaka, na području LAG-a evidentiran je samo jedan nositelj u Poreču (uporabni i dekorativni predmeti od keramike).

1.2.3. Gospodarske zone

Analiza potreba istarskih poduzetnika pokazala je učestalu potrebu za poslovnim prostorima što je rezultiralo dugoročnim programom poticanja razvoja poduzetničkih zona u Istarskoj županiji. Na području LAG-a „Središnja Istra“ predviđeno je 9 poslovnih zona od kojih je najveći broj smješten na područjima gradova Poreča i Pazina (46,2 %). Sveukupna planirana površina iznosi 327,88 ha, a u dijelovima koji su opremljeni za obavljanje djelatnosti trenutno je zaposleno oko 300 radnika.

1.2.4. Tržište radne snage

Stopa nezaposlenosti u Istarskoj županiji pod znatnim je sezonskim utjecajem. Na razini godišnjeg prosjeka, stopa nezaposlenosti u Istarskoj županiji smanjena je sa 9,8% u 2013.

godini na 8,7% u 2014. godini i najniža je među svim hrvatskim županijama. U istom je razdoblju na razini Republike Hrvatske stopa nezaposlenosti smanjena sa 19,3% na 18,8%.

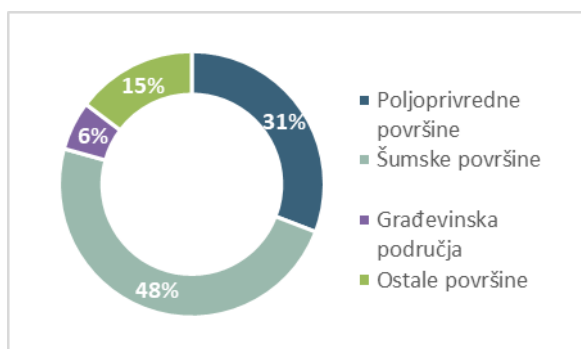
Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (PU Pula) na području LAG-a krajem 2015. godine evidentirano je 1.418 nezaposlenih osoba što je za 14,6 % manje u odnosu na isto razdoblje prethodne godine kad je bilo evidentirano 1.660 nezaposlenih osoba. S obzirom na spolnu strukturu u ukupnom broju nezaposlenih žene prevladavaju s 58,5 % udjela, a s obzirom na razinu obrazovanja osobe sa završenom srednjom školom do 3 godine te za KV i VKV radnike s 47,5 % udjela te osobe sa završenom srednjom školom u trajanju od 4 i više godina s 46,1 % udjela. Problem nezaposlenosti kod mladih i ovdje je prisutan što se jasno vidi u skupini od 25 do 29 godina starosti koja čini najveću skupinu nezaposlenih osoba (207), dok populacija do 35 godina starosti čini više od polovice nezaposlenih (Prilog 6.).

1.2.5. Poljoprivreda i šumarstvo

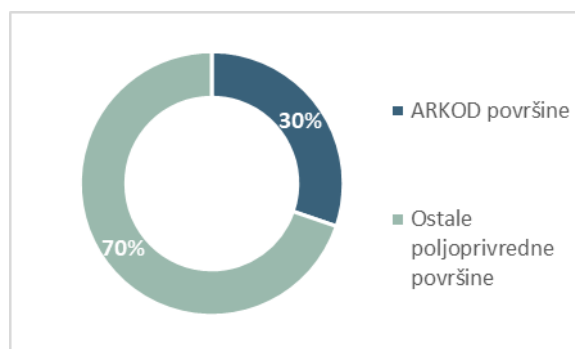
Ruralno područje LAG-a karakterizira raspršeni tip naselja s relativno malim brojem domaćinstva i gospodarstva što je uglavnom posljedica višegeneracijskog suživota u istom domaćinstvu. Poljoprivredna i šumska područja zauzimaju sveukupno 68.247,05 ha odnosno 79,3 % površine LAG-a (Slika 2.) što za ovo područje predstavlja velik razvojni potencijal u smislu poticanja poljoprivredne proizvodnje te ruralnog i lovnog turizma, ali uz prisutne negativne aspekte poput visoke interne fragmentacije poljoprivrednog zemljišta te neisplativosti gospodarenja malim šumskim posjedima u privatnom vlasništvu. Kao poseban problem nameću se i neriješeni imovinsko-pravni odnosi, a temeljem analize stanja te prema mišljenju radne skupine utvrđenoje kako veći dio poljoprivrednog zemljišta nije obrađen te su uočeni procesi sukcesije vegetacije.

Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, površina poljoprivrednog zemljišta u ARKOD sustavu dana 10.07.2015. iznosila je 7.683,58 ha što je činilo 29 % sveukupnih poljoprivrednih površina na području LAG-a, dok je 31.12.2017. ta površina iznosila 8.023,08 ha, odnosno 30% sveukupne poljoprivredne površine predmetnog područja. Vidljivo je povećanje poljoprivrednih površina za 339,41 ha. (Slika 3.). U odnosu na županijsku razinu, ARKOD površine LAG-a „Središnja Istra“ čine 32,5% udjela. Na predmetnom je području evidentirano 18.613 ARKOD parcela iz čega proizlazi kako prosječna površina jedne parcele iznosi svega 0,43 ha što upućuje na otežanost značajnije poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na vrstu uporabe poljoprivrednog zemljišta najveći udio čine oranice s 3.824,51 ha (47,7 %), zatim livade s 1.327,04 ha (16,5 %) te vinogradi s 1.104,36 ha (13,8 %).

Problem usitjenosti parcela potvrđuje i analiza broja poljoprivrednih gospodarstava (prema sjedištu poljoprivrednika) i broja ARKOD parcela po grupama s obzirom na ukupnu površinu ARKOD parcela pri čemu je vidljivo kako se najveći broj parcela (56,9%) nalazi u kategoriji 3-20 ha, zatim slijede parcele površine do 3 ha (31,9%) što sveukupno čini gotovo 90% parcela koje obrađuju poljoprivrednici sa sjedištem na području LAG-a „Središnja Istra“. Također, najveći broj poljoprivrednika sa sjedištem na području LAG-a „Središnja Istra“ obrađuje parcele površine do 3 ha (61,9%), dok primjerice tek 2,5% njih obrađuje parcele površina 20 i više hektara, što ukazuje na slabu tržišnu orijentiranost gospodarstava i njihovu malu ekonomsku vrijednost. Na predmetnom je području evidentirano 18.613 ARKOD parcela iz čega proizlazi kako prosječna površina jedne parcele iznosi svega 0,43 ha što upućuje na otežanost značajnije poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na vrstu uporabe poljoprivrednog zemljišta najveći udio čine oranice s 3.824,51 ha (47,7 %), zatim livade s 1.327,04 ha (16,5 %) te vinogradi s 1.104,36 ha (13,8 %).

Slika 2. Iskaz udjela šumskih i poljoprivrednih površina na području LAG-a (Prostorno planska dokumentacija JLS članica LAG-a "Središnja Istra")

Slika 3. Iskaz udjela ARKOD površina u odnosu na sveukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta (APPRRR, 2017.)

Prema podacima iz 2015. godine u Upisniku poljoprivrednika na području LAG-a registrirano je sveukupno 2.137 poljoprivrednih gospodarstava od čega najveći udio čine OPG-ovi (92,8 %), zatim slijede obrti (5,0 %), trgovačka društva (2,1 %) te ostali organizacijski tipovi. Prema Upisniku poljoprivrednika na području LAG-a na dan 31.12.2017. registrirano je sveukupno 2.024 poljoprivrednih gospodarstava koja čine 33,6% udjela u sveukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava Županije. Analiza strukture poljoprivrednih gospodarstava prema tipu ukazuje kako u ukupnoj strukturi najveći udio imaju obiteljska poljoprivredna gospodarstva (93,3%), zatim slijede obrti (4,3%), trgovačka društva (2,3%) te ostali organizacijski tipovi (manje od 1%). Broj poljoprivrednih gospodarstava u odnosu na prethodne dvije godine se smanjio za -5,3%, pri čemu se broj OPG-ova smanjio za -4,8% te je iznosio 1.889.

Na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) 2015. godine evidentirano je sveukupno 2.788 osoba što je činilo 6,3 % ukupnog stanovništva LAG-a. Prema podacima iz 2017.g., broj osoba na OPG-ima se smanjio za 246 u odnosu na 2015. g., (2.542 osobe) što sada čini 5,7% ukupnog stanovništva LAG-a. U posljednje dvije godine dob nositelja gospodarstva, starijih od 65 godina nije se mijenjao te čini visokih 34,3 % udjela. Broj mladih poljoprivrednika je porastao za 2,7% u odnosu na protekle dvije godine, (2015.g. iznosio je 12,3%, dok u 2017.g. ono iznosi 15%). Gotovo polovica svih nositelja starija je od 60 godina (47,3 %). S obzirom na stupanj obrazovanja najveći udio među nositeljima gospodarstava čine osobe sa završenom srednjom stručnom spremom koji se smanjio u odnosu na proteklo razdoblje za 15,3 % (sa 48,4 % na 33,1%), zatim slijede osobe s osnovnoškolskim obrazovanjem koji se smanjio za 12 % (sa 29,4% na 17,4%) te osobe iz ostalih obrazovnih skupina uključujući i one s nezavršenom osnovnom školom koje smanjenje iznosi 8,5% (sa 22,2 % na 13,7%).

Također, analiza broja osiguranika (HZMO) ukazuje kako je u 2017. na području LAG-a bilo registrirano 234 osiguranika – poljoprivrednika što čini svega 1,2% od sveukupnog broja osiguranika na predmetnom području (prema sjedištu poslodavca). Nadalje, kretanje broja zaposlenih u poljoprivredi u protekle dvije godine ukazuje na pad broja osiguranika za -4,5% što dodatno upućuje na potrebu za povećanjem ulaganja u ovaj sektor te jačanjem poljoprivredne proizvodnje. Štoviše, postoje prirodni potencijali za razvoj poljoprivrede koji nisu u potpunosti iskorišteni. Prema mišljenju radne skupine na poljoprivrednim gospodarstvima nedostaje i mlađe populacije koja bi nakon školovanja nastavila s radom u ovom sektoru, a primjećuje se i smanjivanje broja malih proizvođača.

Najveći broj zatraženih potpora po kulturama u 2015. godini odnosio se na maslinu (12,1 %), plemenitu vinovu lozu (11,1 %) te lucernu (9,9 %). Dok se najveći broj zatraženih potpora po kulturama u 2017. godini odnosio na livade (16,0 %), zatim na lucernu (15,2%), plemenitu vinovu lozu (11,2%) te maslinu (7,8%). Sve 4 navedene kulture zajedno zauzimale su 4.472,5 ha zemljišta, odnosno visokih 56,6% od sveukupne površine poljoprivrednog zemljišta za koje su zatražene potpore. Iz navedenog je vidljivo kako poljoprivredna gospodarstva ulažu u razvoj ekološke proizvodnje, te proizvodnju maslinovog ulja i vrhunskih vina, ali nije zanemaren ni stočarski sektor koji je tradicionalno poznat po visokokvalitetnim proizvodima. Struktura stočarstva u LAG-u pokazuje kako je, uz peradarstvo, najzastupljenije svinjogojstvo, zatim ovčarstvo, te govedarstvo, s time da se u posljednje dvije godine smanjio cijeli stočarski fond na području za 3%. Brojno stanje domaćih životinja u 2017. godini pokazuje kako je u LAG-u najzastupljenije svinjogojstvo (38,5%), zatim slijedi ovčarstvo (28,6%) te govedarstvo (24,2%). U odnosu na proteklo razdoblje broj domaćih životinja porastao je za svega 0,5%, pri čemu je najviše porastao broj magaraca (12,0%) te konji (5,4%). Govedarstvo i ovčarstvo kao glavni nosioci proizvodnje mlijeka i mliječnih proizvoda zajedno čine više od polovice stočnog fonda na području LAG-a (52,8 %). Struktura na županijskoj razini je nešto drugačija te ovčarstvo s 43,8% zauzima najveći udio, a slijede svinjogojstvo (21,8%) te govedarstvo (21,3%) koji su podjednako zastupljeni (U 2017. godini na području LAG-a proizvedeno je 1.793.769 kg kravljeg te 155.019 kg ovčjeg mlijeka što na razini županije čini 30,4% od ukupne proizvodnje kravljeg odnosno 8,0% ovčjeg mlijeka. U odnosu na proteklo razdoblje količina kravljeg mlijeka proizvedenog na području LAG-a porasla je za 4,1%, dok je proizvodnja ovčjeg mlijeka zabilježila pad za -19,1%. Na području LAG-a također djeluje nekoliko mljekara koje koriste mlijeko s lokalnih farmi.

Tablica 2.). U 2017. godini na području LAG-a proizvedeno je 1.793.769 kg kravljeg te 155.019 kg ovčjeg mlijeka što na razini županije čini 30,4% od ukupne proizvodnje kravljeg odnosno 8,0% ovčjeg mlijeka. U odnosu na proteklo razdoblje količina kravljeg mlijeka proizvedenog na području LAG-a porasla je za 4,1%, dok je proizvodnja ovčjeg mlijeka zabilježila pad za -19,1%. Na području LAG-a također djeluje nekoliko mljekara koje koriste mlijeko s lokalnih farmi.

Tablica 2. Brojno stanje stoke u LAG-u „Središnja Istra“, 2015.

Teritorijalna jedinica	Goveda	Konji	Koze	Magarci	Ovce	Svinje
LAG	2.968	269	623	161	4.003	5.357
Istarska županija	8.452	983	3.148	485	18.493	9.785
Teritorijalna jedinica	Goveda	Konji	Koze	Magarci	Ovce	Svinje
LAG	3.083	334	588	186	3.646	4.916
Istarska županija	8.456	1.101	3.468	624	17.348	8.655

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija - Jedinstveni registar domaćih životinja, 2017.

Istarski je kraj također poznat i po autohtonim pasminama domaćih životinja koje su prepoznate i uvrštene u Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina. Tu spadaju: **istarsko govedo (boškarin), ovca te istarski magarac.**

Prvo pčelarsko društvo u Istri, prema službenim podacima, utemeljeno je 1907. godine u gradu Pazinu, a tradicija se nastavlja do današnjih dana uz očuvanje visoke kvalitete proizvoda. Prema Upisniku poljoprivrednika na području LAG-a nalazi se sveukupno 37 pčelara s ukupno 1.532 košnice što čini 30 % svih pčelara na području Istre, ali zbog nešto nižeg udjela košnica (24,7 %) ove je kapacitete moguće dodatno razvijati.

Područje LAG-a obiluje bogatom florom, što uz relativno nisku gustoću naseljenosti pridonosi visokoj kvaliteti meda. Dodatnu pogodnost za bavljenje pčelarstvom predstavljaju i relativno niska početna ulaganja te činjenica da postojeća usitnjenost poljoprivrednih parcela na predmetnom području ne predstavlja ozbiljnu prepreku. Što se tiče geografski pogodnih područja, za proizvodnju meda jednako su prihvatljivi i obalni i kontinentalni dio LAG-a. Prema Upisniku poljoprivrednika i podacima za 2015. godinu, na području LAG-a nalazilo se sveukupno 37 pčelara s ukupno 1.532 košnice što je činilo 30 % svih pčelara na području Istre. Prema podacima Hrvatskog pčelarskog saveza za 2017. godinu, na predmetnom je području bilo registrirano sveukupno 137 pčelara (povećanje približno 4 puta) s ukupno 4.596 košnice (3.064 košnice više nego 2015.g.), što sada čini 33,4% svih pčelara na području Istre. S obzirom na prosječni broj košnica po pčelaru (33,5), situacija na području LAG-a donekle zaostaje za županijskim prosjekom (34,9) što upućuje na činjenicu kako je pčelarske kapacitete još uvijek moguće dodatno jačati te time i posljedično povećati proizvodnju meda.

S obzirom da je tržište ekoloških proizvoda u Istri orijentirano na maloprodaju, postoji jasna potreba za povećanjem proizvodnje i sortimenta, ali i osiguranja novih kanala prodaje, osobito u svjetlu činjenice kako je ekološka proizvodnja slabo povezana s turizmom. Promatrajući ekološku proizvodnju na području Istarske županije vidljivo je kako postoji konstantan rast broja proizvođača: u 2017. godini bilo je registrirano sveukupno 113 proizvođača u ekološkoj proizvodnji što je porast od 16,5% u odnosu na 2015. godinu. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, na području LAG-a evidentiran je ukupno 21 proizvođač u ekološkoj proizvodnji što čini 18,6% u odnosu na županijsku razinu, a u odnosu na 2015. godinu njihov broj je porastao za visokih 50%. Također u cilju promocije i povećanja prodaje ekoloških proizvoda, Institut za poljoprivredu i turizam iz Poreča i Grad Vodnjan u suradnji sa slovenskim partnerima pokrenuli su prvu web tržnicu u okviru projekta "Organizacija sustava izravne prodaje poljoprivrednih proizvoda korištenjem internet tehnologije" koji je financiran iz Operativnog programa IPA Slovenija – Hrvatska 2007. – 2013. Iako se ne nalaze na području LAG-a, na obalnom dijelu Istre aktivno je i nekoliko solidarnih ekoloških tržnica koje predstavljaju mjesta izravne prodaje isključivo vlastitih, ekološki uzgojenih proizvoda, a čime se otvara dodatna mogućnost plasmana proizvoda LAG-a.

Istarska poljoprivredna i mesna proizvodnja prepoznata je u sustavu kvalitete i na nacionalnoj razini što potvrđuju i certifikati zaštite autohtonih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u kategoriji zaštićene oznake izvornosti (ZOI). Na području Istarske županije djeluje 7 certificiranih proizvođača, a od čega se njih 6 (!) nalazi na području LAG-a. (Tablica 3.). Trenutno je jedna oznaka registrirana na razini Europske unije i to "Istarski pršut" / "Istrski pršut", a u postupku registracije na razini Europske unije je naziv "Istra". U postupku zaštite na nacionalnoj razini je i naziv „Istarski med“ /“Istrski med“ također kao oznaka izvornosti.

Tablica 3. Brojno stanje certificiranih proizvođača proizvoda ZOI.

Naziv proizvoda (ZOI)	LAG	Istarska županija
Istarski pršut / Istrski pršut	5	6
Istra*	1	1

Izvor: MPS., 2018

*u postupku registracije na EU razini zamijenjeni raniji naziv „Istarsko ekstra djevičansko maslinovo ulje“.

Navodnjavanje poljoprivrednih površina zemljišta nije u skladu s Planom navodnjavanja, a za navodnjavanje se najviše koriste alternativni resursi poput podzemnih voda i bujičnih vodotoka te vodovodna infrastruktura. Općenito, na području cijele Županije navodnjava se tek 1,5 % površina, a u funkciji je jedna mini-akumulacija koja se nalazi izvan područja LAG-a.

Šume zauzimaju polovinu ukupne površine LAG-a te osim prirodnih vrijednosti predstavljaju i značajan turistički potencijal. Problemi gospodarenja šumama su najviše povezani s vlasničkom strukturom koja je, za razliku od ostatka države, većinski raspodijeljena u korist privatnih vlasnika (oko 60 %). S obzirom da su privatni posjedi usitnjeni, a prosječna veličina iznosi oko 0,3 ha, javljaju se problemi u gospodarenju drvnom masom. Općenito se može ustvrditi kako vlasnici privatnih šuma pretežno pripadaju starijoj populaciji ruralnog stanovništva te nisu dovoljno educirani za uspješno gospodarenje malim šumskim posjedima što uključuje i šumske puteve čije neodržavanje dovodi do povećanja rizika od šumskih požara. S druge strane, šumsko je područje relativno očuvano te predstavlja sekundarni gospodarski resurs osobito s obzirom na iskorištavanje nedrvenih proizvoda, razvoj lovstva te ostalih povezanih turističkih aktivnosti.

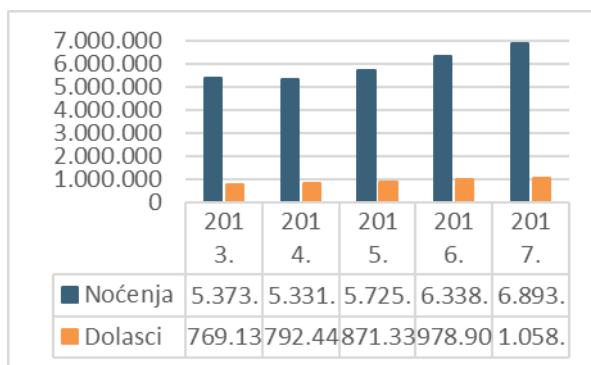
Istarske šume predstavljaju idealnu podlogu za rast tartufa kao iznimno vrijedne gljive u privrednom smislu. Od poznatijih komercijalnih vrsta najcjenjeniji su veliki bijeli tartuf (*Tuber magnatum Pico*), ljetni crni tartuf (*Tuber aestivum (Wulfen) Spreng.*) i crni tartuf (*Tuber brumale Vitt.*). Tartufarstvo predstavlja i veliki ulagački potencijal te ne zahtjeva kompliciranu edukaciju. Osobito je važno spomenuti kako ove gljive žive u simbiozi s hrastom, bukvom, topolom, vrbom, brijestom i lijeskom zbog čega razvoj tartufarstva može ostvariti dvostruku korist u smislu poticanja simbiotskih rješenja i plantažnog načina uzgoja.

S obzirom na visok udio šumskih površina na području LAG-a u odgovarajućoj je mjeri zastupljeno i lovstvo koje uz gospodarsku, turističku i rekreativnu funkciju ima važnu ulogu u zaštiti i očuvanju svih biljnih i životinjskih vrsta koje obitavaju u tim staništima. Od sveukupno 46 lovišta u Istri koja se prostiru na 279.756 ha, na području LAG-a postoji njih 9 ukupne površine 75.328 ha. Na predmetnom području djeluje 11 lovačkih udruga/društava što je otprilike trećina svih lovačkih društava na području Istre.

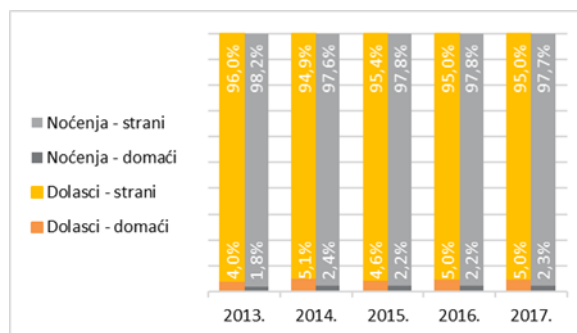
1.2.6. Turizam

Istarska je županija, po veličini raspoloživih turističkih smještajnih kapaciteta i obujmu ostvarenog turističkog prometa, najrazvijenija turistička regija. U 2017. godini na području Istarske županije ostvaren je turistički promet od 4.104.018 dolazaka te 25.426.476 noćenja što je ujedno i najveći broj noćenja u Hrvatskoj i čini 29,5 % u sveukupnoj strukturi noćenja. U odnosu na 2015. godinu, vidljivo je povećanje od 734.113 noćenja i 4.459.915 dolazaka (u 2015. g. ostvaren je turistički promet od 3.369.905 dolazaka te 20.966.561 noćenja). U 2017. godini ostvareno je sveukupno 1.058.254 dolazaka turista te 6.893.624 noćenja što čini 25,8 % odnosno 27,1 % turističkog prometa u odnosu na županijsku razinu. Promatrajući kretanja broja dolazaka i noćenja, u proteklom je petogodišnjem razdoblju (2013.–2017.) zabilježen značajan porast broja dolazaka, za 37,6 % odnosno porast broja noćenja za 28,3% (**Slika 4.**) pri čemu je potrebno napomenuti kako je **više od 90 % od ukupnog turističkog prometa ostvareno u priobalnim dijelovima LAG-a** (Poreč, Funtana i Vrsar). U strukturi ukupno ostvarenih dolazaka, 95,0 % čine dolasci stranih turista, a 5,0 % dolasci domaćih turista, dok u strukturi ukupno ostvarenih noćenja strani turisti sudjeluju s 97,7 %, a domaći s 2,3 % udjela (**Slika 5.**).

Također, u promatranom je petogodišnjem razdoblju, s obzirom na broj dolazaka, udio domaćih posjetitelja porastao za svega 1,0 postotni bod. U istom je razdoblju, s obzirom na broj noćenja, udio domaćih gostiju porastao za 0,5 postotna boda. S obzirom na izrazito malenu bazu koju domaći turisti čine u ukupnom turističkom prometu može se zaključiti kako se struktura gostiju u posljednjih 5 godina nije značajnije mijenjala.

Slika 4. Dolasci i noćenja turista 2013.-2017. (DZS)

Slika 5. Struktura turista s obzirom na dolasci i noćenja u 2013.-2017. (obrada autora prema DZS, Dolasci i noćenja turista 2013.-2017.)

S obzirom na distribuciju naselja prema turističkim razredima, najviše je onih koji pripadaju u D kategoriju (91,3 %), a isto vrijedi i na razini gradova i općina LAG-a koji se gotovo svi nalaze u D kategoriji (85,7 %). S obzirom da se podjela prema turističkim razredima nije mijenjala u odnosu na prethodnu godinu, navedeno ukazuje na činjenicu kako prostor središnje Istre, unatoč relativno niskoj kategorizaciji, još uvijek predstavlja značajan izazov ali ne bez razvojnog potencijala. U tom smislu, potrebno je nastaviti jačanje selektivnih oblika turizma koji mogu unaprijediti turističku ponudu destinacije upravo onim proizvodima koji nisu potencirani na priobalju (Prilog 7.).

U 2017. godini na području središnje Istre bilo je registrirano sveukupno 72.954 postelja što predstavlja porast od 2,4% u odnosu na prethodnu 2016. godinu, a promotrimo li kretanje u proteklom petogodišnjem razdoblju, broj postelja porastao je za visokih 13,0% (a čak 152,2% na kontinentalnom dijelu LAG-a). U odnosu na Županiju, prema broju postelja, područje središnje Istre sudjeluje s 24,0%. U strukturi smještajnih kapaciteta prema broju postelja i vrstama turističkih smještajnih objekata prevladavaju kampovi i prostori za kampiranje (45,5%), zatim slijede hoteli (uključujući i turistička naselja i apartmane u hotelskom smještaju) s 23,6% zastupljenosti te apartmani / studio apartmani (20,7%), dok su najmanje zastupljen smještaj u kućama za odmor (7,2%) te sobe u domaćinstvu (2,4%) (

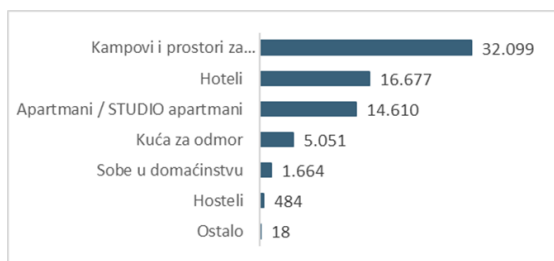
Slika 6.) Također, većina se iznajmljivača apartmanskih smještaja (85,9%) nalazi u priobalnom dijelu LAG-a (Poreč, Vrsar i Funtana), dok su kuće za odmor najzastupljenije unutrašnjosti LAG-a (72,2%).

U odnosu na prethodnu 2016. godinu najveći porast udjela zabilježen je u kategoriji kuća za odmor (21,7%) te apartmani / studio apartmani (7,1%), dok je broj postelja u hotelima (uključujući i turistička naselja i apartmane u hotelskom smještaju) rastao za svega 0,3%. Potrebno je napomenuti kako se na priobalnom dijelu LAG-a nalaze 4 luke za nautički turizam (1/3 od ukupnog broja marina u Istarskoj županiji) sveukupnog kapaciteta od 1.032 vezova, a čiji se broj vezova također povećao u odnosu na prethodnu 2016. godinu za 6,4%.

S obzirom na broj gostiju te broj ostvarenih noćenja u 2017. godini može se zaključiti kako gosti na području LAG-a u prosjeku ostvare 6,5 noćenja po dolasku (za kontinentalni dio LAG-a prosječnovrijeme boravka gostiju je nešto kraće te iznosi 6,4) pri čemu boravak stranog gosta prosječno iznosi 7,7, a domaćeg svega 3,9 dana. S druge strane, dinamika noćenja i dolazaka, iako u porastu, ukazuje kako je u posljednjem petogodišnjem razdoblju nastupilo smanjenje prosječnog vremena boravka gostiju (2013.g. – 7 dana, 2017.g. – 6,5 dana).

Na području LAG-a, kao i na području cijele Županije, prisutna je naglašena sezonalnost. U 2017. godini tijekom srpnja i kolovoza ostvareno je 56,9% od sveukupnog broja noćenja, a čak

86,3% noćenja ostvareno je u razdoblju od lipnja do rujna. Iako je iz grafičkog prikaza u nastavku vidljiv porast broja noćenja u travnju i svibnju, broj ostvarenih noćenja u vršnim ljetnim mjesecima još uvijek što potvrđuje činjenicu kako sezonalnost nije dovoljno proširena na ostale mjesece, a osobito one koji se izravno naslanjaju na vrh ljetne sezone (svibanj i rujna).

Slika 6. Struktura smještajnih kapaciteta (br. postelja) na području LAG-a (TZ Istarske županije, TZ Središnja Istra)

*Kategorija hoteli uključuje hotelski smještaj, turistička naselja i apartmane u hotelskom smještaju

Kuća za odmor ("ruralne kuće") primarno su orijentirane na pružanje usluga smještaja što umanjuje vrijednost i potencijal razvitka poljoprivredne komponente kao cjelovite turističke ruralne ponude. S druge strane, visok udio šumskih i obradivih poljoprivrednih površina u unutrašnjosti LAG-a te nizak udio seljačkih domaćinstava (agroturizam) ukazuju na činjenicu kako ova kategorija ima velik razvojni potencijal te može, uz razvoj vlastitih seoskih domaćinstava, upotpuniti i ponudu u kategoriji kuća za odmor.

Područje LAG-a predstavlja velik turistički potencijal jer objedinjuje dvije specifične subregije, tzv. Plavu i Zelenu Istru koje se mogu kvalitetno nadopunjavati s obzirom na vrstu ponude. Komparativne prednosti svakako čine prirodno okruženje, bogata povijesna tradicija te mozaičnost istarskih naselja s obzirom na njihov položaj u prostoru. Istarska županija također obiluje i zelenim površinama koje najvećim dijelom čine šume (43 %) i travnjaci (23 %), a pogodno podneblje omogućuje i razvoj grana poljoprivrede koje doprinose kvaliteti turističke ponude poput maslinarstva, vinogradarstva i uzgoja povrtlarskih kultura. Uz prirodnu osnovu i vrijednu kulturnu baštinu (uključujući i kulturna dobra pod zaštitom UNESCO-a), velik potencijal predstavljaju i selektivni oblici turizma te razvoj ponude temeljene na tradicijskim vrijednostima uključujući bogato gastro-enološko naslijeđe kao i tradicijsko obrtništvo.

Sve navedene karakteristike pružaju značajan potencijal za razvoj ruralnog turizma, omogućavaju kvalitetnu diversifikaciju onih djelatnosti koje su visoko kompatibilne s postojećim turističkim granama te doprinose razvoju brojnih drugih gospodarskih subjekata povezanih s ovim sektorom. Ipak, unatoč očitim prednostima uočena je još uvijek nedovoljna umreženost proizvođača lokalnih ekoloških proizvoda s ugostiteljskim objektima i kolektivnim smještajnim objektima koji predstavljaju značajan razvojni potencijal, osobito na priobalnom dijelu LAG-a.

Prema mišljenju lokalnih dionika promocija lokalne turističke ponude još nije na odgovarajućoj razini. Potrebna su veća ulaganja u kušaonice i degustacijske sale te općenito postoji potreba za razvoj cjelovite ponude koja povezuje kulturnu baštinu i prirodne vrijednosti u jedinstven proizvod. Turističku ponudu, osobito u dijelu selektivnog turizma potrebno je dodatno promovirati te istovremeno poticati ulaganja u prateću infrastrukturu (npr. uređivanje poučnih i biciklističkih staza.) Navedene su potrebe ipak prepoznate te dionici LAG-a aktivno sudjeluju na unaprjeđenju stanja u okruženju kroz pokretanje i provedbu odgovarajućih projekata, ali uglavnom na lokalnoj razini. U smislu brendiranja područja još nije identificiran karakterističan tradicijski suvenir kojim bi se doprinijelo tržišnoj prepoznatljivosti destinacije.

U nastavku slijedi pregled odabrane turističke ponude na području LAG-a "Središnja Istra": (Tablica 4.):

Tablica 4. Izbor iz turističke ponude LAG-a "Središnja Istra"

Kulturne znamenitosti	UNESCO Eufrazijeva bazilika (Poreč), Gradske zidine (Motovun), Pazinski kaštel (Pazin)
Edukativni sadržaji	Zvezdarnica u Višnjanu
Poučne staze	Pješačka staza sv. Šimuna (Gračišće), Staza dolinom mlinova na rijeci Pazinčici (Pazin), Staza suhozida (Tinjan), Motovunska šuma: nalazište tartufa s dolinom rijeke Mirne
Speleološki objekti	Jama Baredine, Pazinska jama, Feštinsko kraljevstvo, Romualdova pećina
Etnozanimljivosti	Etnografski muzej Istre u Kaštelu Pazin, Zavičajni muzej Poreštine (Poreč), Zbirka skulptura Dušana Džamonje (Vrsar)
Događanja	TeTa, Dani meda, Motovun film festival, Istarski festival pašte ...

Izvor: HGK, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2015.

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Kretanje broja stanovnika

Na području LAG-a prema posljednjem popisu stanovništva (DZS, 2011.) registrirano je 44.386 stanovnika, od čega 22.692 žena (51,12%) i 21.694 muškaraca (48,88 %). Stanovništvo LAG-a čini 21,3 % udjela sveukupnog stanovništva Istarske županije, a s obzirom na prosječnu gustoću naseljenosti od 51,55 st./km² predmetno se područje nalazi ispod županijskog prosjeka koji iznosi 73,96 st./km². Analiza podataka iz popisa stanovništva za razdoblje 1981. – 2011. godine ukazuje na porast broja stanovnika s izuzetkom posljednje popisne godine kada je nastupio pad za 3 % (Prilog 11.). U središnjim naseljima živi sveukupno 22.017 stanovnika, odnosno 49,6 % stanovništva LAG-a, dok ostali dijelovi, unatoč blagom padu broja stanovnika, ipak bilježe porast udjela za 2,2 % u odnosu na 2001. godinu.

Najveći udio, s obzirom na nacionalnu pripadnost, čine Hrvati (75,21%), zatim stanovništvo koje je izrazilo regionalnu pripadnost (14,54%) te pripadnici talijanske (2,41 %) i srpske (1,78 %) nacionalne manjine.

1.3.2. Dobna struktura stanovništva

Istarska županija, iako bilježi kontinuiran porast stanovništva, suočena je s procesom demografskog starenja koji je prisutan i na području LAG-a. Analiza razdoblja od 2001. do 2011. godine ukazuje na pad nataliteta i smanjenje broja kod mlađe populacije (0 –19 godina) čiji je udio 2011. godine iznosio svega 20,07 %. Najveći udio čini zrelo stanovništvo (20 – 59 godina) s 57,22 % dok je staro stanovništvo (60 i više godina) činilo 22,71 % udjela (Tablica 5.).

Tablica 5. Prikaz dobne strukture stanovništva na području LAG-a „Središnja Istra“ 2001./2011.

Administrativno područje	2001.			2011.		
	0-19	20-59	60 +	0-19	20-59	60 +
LAG „Središnja Istra“	11.053	25.208	9.377	8.908	25.399	10.079
Istarska županija	44.971	115.810	44.825	37.804	118.541	51.710

Izvor: DZS, Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2001./2011.

1.3.3. Demografska kretanja

Negativan prirodni prirast (razlika broja živorođene djece i broja umrlih osoba) na području LAG-a prisutan je u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave, a u 2011. godini iznosio je -8. U odnosu na 2001. godinu, kada je iznosio -130, prirodni prirast ipak bilježi visoki pozitivan porast od 93,85 % ali ovaj je skok primarno vezan za priobalni dio LAG-a (Poreč, Vrsar, Funtana) dok se u 71,43 % slučajeva kod ostalih općina i gradova i dalje bilježi negativan trend. Najveći negativan prirodni prirast u 2011. godini zabilježen je na području Općine Višnjan (-10) dok pozitivan prirodni prirast bilježi područje Grada Poreča (39) te općine Funtana (2), Sveti Petar u Šumi (3) i Vrsar (4).

Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih) također prati negativna demografska kretanja te u 2011. g. za područja LAG-a iznosi 98,2 što predstavlja porast za 24 postotna boda u odnosu na 2001. godinu kada je vitalni indeks iznosio 74,2. Za promatrano razdoblje analizirajući pojedinačno općine i gradove na području LAG-a najveći porast vitalnog indeksa bilježi Općina Sveti Lovreč (58,3) dok je najveći pad zabilježen u Općini Motovun (43,8) koja je u prethodnom promatranom razdoblju bilježila neutralan prirodni prirast (Prilog 12.).

Prosječna starost 2011. godine na području LAG-a iznosila je 41,7 što predstavlja porast vrijednosti za 6,9 % u odnosu na 2001. godinu kada je iznosila 39,0 godine. Indeks starenja (udio osoba starijih od 60 godina u odnosu na osobe mlađe od 20 godina) u 2011. godini iznosio je 113,1 što potvrđuje negativno prirodno kretanja stanovništva, odnosno konstantno smanjivanje broja živorođene djece. Koficijent starosti (udio osoba starijih od 60 godina u ukupnom stanovništvu) u istoj je godini iznosio 22,7. Oba su pokazatelja u usporedbi s prethodnim popisnim razdobljem (2001.) zabilježila porast što odgovara i općem negativnom trendu na županijskoj razini, a s obzirom da se njihove vrijednosti nalaze visoko iznad kritičnih granica održivosti (za indeks starenja to je 40 %, za koficijent starosti 12 %) evidentno je prisutan nastavak demografskog procesa starenja (

Prilog 13.).

Radni kontingent stanovništva (15 – 64 godine) na području LAG-a ukupno čini 30.625 stanovnika od čega 15.383 muškaraca (50,23 %) i 15.242 žena (49,77 %). U odnosu na cjelokupan broj stanovnika u LAG-u, radni kontingent čini 69,0 % stanovništva dok uzdržavano stanovništvo čine mladi (0-14 godina) s 14,55 % te staro stanovništvo (65 i više godina) sa 16,46 % udjela. Iako je udio radno sposobnog stanovništva veći od udjela uzdržavanog stanovništva (31,0 %), općenito se može zaključiti kako postojeća situacija nepovoljno utječe na obnovu radnog kontingenta jer je udio mladih za 1,9 postotna boda manji od udjela staračkog kontingenta.

1.3.4.   **Obrazovna struktura stanovništva**

Analiza obrazovne strukture na području LAG-a u 2011. godini pokazuje kako je 35.207 stanovnika (starosti 15 i više godina) steklo neki stupanj obrazovanja dok je 2.702 stanovnika bez škole, odnosno nema završenu osnovnu školu (Prilog 14.). Najveći udio osoba bez škole i s nezavršenom osnovnom školom čine žene s čak 68,6 % udjela. U obrazovnoj strukturi najviše je osoba koje su stekle srednjoškolsku razinu naobrazbe (58,9%), zatim slijede osobe sa završenom osnovnom školom (25,7 %) te visokoobrazovane osobe (15,4%). Obrazovna struktura LAG-a u pravilu slijedi stanje strukture na županijskoj razini gdje je primjetan veći udio visokoobrazovanih osoba (18,0 %), odnosno manji udio osoba s osnovnoškolskim obrazovanjem (21,2 %).

1.3.5.   **Školstvo i znanost**

Programi predškolskog odgoja i obrazovanja te skrbi djece predškolske dobi ostvaruju se u dječjim vrtićima i drugim pravnim osobama koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Na području LAG-a djeluju 23 dječja vrtića (uključujući i područne odjele) u koje je na početku pedagoške godine 2014./2015. bilo upisano sveukupno 1.477 djece što čini 21 % udjela na županijskoj razini. U odnosu na prethodnu pedagošku godinu registriran je pad broja upisane djece za 7,9 % (1.603 – 2013/14. g.). Iako na području LAG-a postoji dobra pokrivenost predškolskim ustanovama, analizom broja upisane djece evidentno je kako u većim naseljima nedostaju potrebni kapaciteti što u nekim slučajevima stvara liste čekanje koje su i dvostruko veće od broja upisanih.

Broj osnovnoškolskih ustanova (uključujući i područne škole) je 23, a početkom školske godine 2014./2015. nastava se odvijala unutar 194 razredna odjela s 345 zaposlenih učitelja i 3.490 učenika. U odnosu na prethodnu školsku godinu kada je upisan 3.451 učenik primjetan je blagi porast broja upisane djece za 1,1 %. Na području LAG-a također djeluju i 2 osnovne umjetničke škole (glazbene) koje pohađa 421 učenika.

Na području LAG-a djeluje 8 srednjih škola (DZS, 2015) koje je početkom školske godine 2014./2015. pohađalo 1.741 učenik što u odnosu na prethodnu školsku godinu kada je upisano 1.773 učenika predstavlja pad broja upisanih za 1,8 %. Nastava se provodi u 69 razredna odjela sa 158,15 zaposlenih nastavnika (FTE). Sve srednje škole nalaze se u Pazinu i Poreču dok najveći udio čine gimnazije i tehničke škole (75%). U Pazinu djeluje također i Pazinski kolegij u sklopu kojeg se nalaze gimnazija i učenički dom. Na početku školske godine 2014./15. u domu je boravilo 139 korisnika te 26 zaposlena što odgovara i stanju iz prethodne godine.

Djelatnost visokog obrazovanja na području LAG-a provodi se kroz dislocirane studentske programe Veleučilišta u Rijeci u Pazinu i Poreču. U Pazinu se provodi studij Poduzetništva (redovni i izvanredni stručni studij), a u Poreču se provode studiji Mediteranska poljoprivreda i Vinarstvo (oba kao redovni i izvanredni). U akademskoj godini 2014./2015. na oba programska studija upisan je sveukupno 331 student. U odnosu na prethodnu akademsku godinu, kada je bilo upisano 372 studenta, uočen je pad od 11 %, a do najvećeg je smanjenja broja studenata došlo na pazinskom studiju.

Znanstvena djelatnost, sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, na području LAG-a provodi se u okviru javnog Instituta za poljoprivredu i turizam u Poreču. U Motovunu se nalazi Međunarodni istraživački centar za kasnu antiku i srednji vijek Sveučilišta u Zagrebu koji djeluje kao sveučilišni centar od 1993. godine.

1.3.6. Kultura i sport

Kultura

Kulturna djelatnost na području LAG-a ima višestoljetnu tradiciju čiji su organizirani počeci uglavnom bili povezani s prosvjetiteljskim djelovanjem samostanskih redovnika koji su uz edukativno djelovanje vodili brigu i o fondovima samostanskih knjižnica. U selima u unutrašnjosti Istre krajem 19. st. počinju se osnivati čitaonice, a najstarije na području LAG-a bile su one u Gračišću (1887.) i Sv. Petru u Šumi (1889.).

Danas svaka općina / naselje posjeduje minimalno jedan društveni dom ili dom kulture u kojem se odvijaju osnovna društvena i kulturna događanja, ali radi većih potreba stanovništva i pojačanog interesa gostiju u sezonskom periodu, na području LAG-a postoji i čitav niz ostalih institucija koje doprinose kvaliteti kulturnog života.

Problemi u kulturi većinom su vezani za dostizanje tehničkih standarda pojedinih objekata, ali problemi postoje i zbog nedostatka stručnog osoblja. Knjižnicama nedostaje prostora, kao i sredstava za stručno usavršavanje te kupnju knjiga. Slična je problematika prisutna i kod muzejskih ustanova kojima nedostaje izložbenog i skladišnog prostora, a poseban izazov predstavljaju muzeji smješteni u zgradama – zaštićenim spomenicima kulture, što u nekim slučajevima predstavlja ograničavajući faktor za razvoj muzejske djelatnosti. Dodatni problem predstavlja i sezonalnost događanja, odnosno činjenica da su kulturne manifestacije većinom u funkciji jačanja turističke ponude. Posljedično tome uočljiva je i značajna razlika u broju posjetitelja tijekom turističke sezone i izvan nje.

Na ovom području djeluje 15 knjižnica, 7 muzeja (i zbirki), 4 kino dvorane te 2 lokalne radio postaje. Od navedenih ustanova potrebno je izdvojiti Etnografski muzej Istre (Museo etnografico dell' Istria), Muzej grada Pazina te memorijalnu zbirku Jurja Dobrile u Pazinu, zatim Zavičajni muzej Poreštine (Museo del territorio parentino) i zbirku crkvene umjetnosti u biskupiji Eufrazijane u Poreču te sakralnu zbirku Funtane i Vrsara u crkvi sv. Foške u Vrsaru. Na području LAG-a postoje i 2 pučka otvorena učilišta u Pazinu i Poreču te Državni arhiv u Pazinu.

Uz mnoštvo kulturnih manifestacija koje se redovito održavaju, osobito tijekom sezonskog razdoblja, ovdje treba spomenuti i dva poznata filmska festivala: Motovun Film Festival posvećen filmovima nastalim u malim kinematografijama i nezavisnim produkcijama te Poreč Dox – međunarodni festival dokumentarnog filma s naglaskom na regionalnim ostvarenjima.

Analizom distribucije navedenih kulturnih ustanova (bez društvenih domova) dolazi se do zaključka kako je najveća koncentracija ovih djelatnosti prisutna u gradovima Poreču i Pazinu (70 %), dok je u velikom broj općina zabilježen izostanak infrastrukture ovog tipa.

Sport i rekreacija

U sklopu Sportske zajednice Istarske županije na području LAG-a djeluju Sportska zajednica Grada Poreča i Zajednica sportskih udruga Grada Pazina. Sportska infrastruktura najzastupljenija je u vidu nogometnih igrališta te polivalentnih asfaltiranih igrališta dok se sportski dvoranski objekti većih kapaciteta nalaze se samo u gradovima Poreču (6) i Pazinu (2). U ostalim općinama lokalni sportski klubovi najčešće koriste kapacitete postojećih školskih dvorana.

Prema službenom popisu iz Registra udruga u LAG-u djeluje sveukupno 44 sportskih udruga, a s obzirom na djelatnost najzastupljeniji su boćanje (31,8 %), nogomet (13,6 %) i stolni tenis (11,4 %). Zanimljivo je da su, uz biciklizam, zastupljena i 2 speleološka društva što je u izravnoj vezi sa postojanjem značajnog broja speleoloških objekata na području Istre (Prilog 15.). Prema mišljenju uključenih dionika potrebno je obnoviti i urediti posebno biciklističke, poučne i pješačke na području LAG-a za rekreativne svrhe lokalnog stanovništva.

1.3.7. Civilno društvo

Na području LAG-a registrirano je 577 organizacija civilnog društva što čini 19,4 % udjela od ukupnog broja udruga koje imaju sjedište na području Istarske županije. Uspoređujući broj udruga s brojem stanovnika LAG-a dolazimo do podatka da na 100 stanovnika u prosjeku dolazi 1,3 udruga što je neznatno manje od županijskog prosjeka (1,4). S obzirom na područje djelovanja najviše je sportskih udruga, zatim udruga koje djeluju na području gospodarstva i kulture te udruga iz tehničke i socijalne djelatnosti (Prilog 16.). Na području gospodarskih djelatnosti često se ističu poljoprivredne udruge, lovačka društva, ali i udruženja pčelara. Kulturni sektor najviše se prepoznaje u vidu kulturno umjetničkih društava (KUD), udruga koje se bave očuvanjem tradicijskih lokalnih običaja i nematerijalnog kulturnog naslijeđa, a također su aktivne i udruge nacionalnih manjina (posebno talijanske). U sklopu tehničke djelatnosti nalaze se i dobrovoljna vatrogasna društva kojih na području LAG-a ima 9 što upućuje na činjenicu kako nemaju sve općine civilnu organizaciju ovog tipa. Na području LAG-a uz DVD djeluju i 2 javne vatrogasne postrojbe u sklopu područnih vatrogasnih zajednica u Poreču i Pazinu. Socijalna djelatnost također je prepoznata kao bitan element unaprjeđivanja kvalitete života te u okviru svojeg djelovanja uključuje marginalizirane skupine, osobe s posebnim potrebama i starije osobe te osjetljive skupine u društvu poput djece, žena i mladih.

Velika prednost organizacija civilnog društva leži u činjenici da mnoge građanske udruge svoje ciljeve ostvaruju prepoznavanjem problema na lokalnoj razini te njihovom aktualizacijom u javnosti. Nedostaci u pogledu kvalitetnog funkcioniranja su najčešće vezani za postupak te izvore financiranja. To potvrđuju i podaci iz proračuna jedinica lokalne samouprave na temelju kojih je vidljivo kako se odluke o financiranju još uvijek ne donose temeljem natječaja. Udrugama općenito nedostaju i mehanizmi za međufinanciranje, a uvjeti za implementaciju potpune decentralizacije podjele bespovratnih sredstava još ne postoje.

2. SWOT analiza razvojnih mogućnosti područja

Na temelju podataka dobivenih analizom stanja pristupilo se izradi SWOT analize identifikaciji razvojnih problema i potreba područja LAG-a.

2.1. SWOT analiza

SWOT analiza služi za utvrđivanje snaga i slabosti kao unutarnjih činitelja područja LAG-a i prilika i prijetnji kao vanjskih činitelja, koji su najčešće izvan naše kontrole. Na snage se treba usredotočiti i učiniti ih još boljima, dok na slabostima treba raditi kako bi prestale biti slabosti i prerasle u snage. Prilike treba iskoristiti koristeći snage koje imamo, a prijetnje treba izbjeći ili, ako to nije moguće, pokušati ih minimizirati koristeći snage i prilike. SWOT analiza područja LAG-a „Središnja Istra“ nastala je zajedničkim radom radne skupine za izradu LRS, radne skupine za izmjenu LRS, zaposlenika, konzultanata te konzultacijama s ostalim zainteresiranim dionicima s područja LAG-a.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ očuvane prirodne i kulturne vrijednosti Zelene Istre ▪ visok stupanj bioraznolikosti ▪ zaštićena područja prirode i NATURA 2000 ▪ bogatstvo šumskih površina ▪ bogatstvo nedrvenih šumskih proizvoda (med, šparoge, gljive, ljekovito bilje, kesten...) ▪ područja pogodna za uzgoj tartufa ▪ bogata lovišta sitnom divljači ▪ velike livadne površine pogodne za ispašu stoke ▪ postojanje autohtone pasmine (npr. boškarin) ▪ povoljni klimatski i zemljišni uvjeti za poljoprivrednu proizvodnju ▪ visokokvalitetni proizvodi pogodni za ulazak u sustave kvalitete (istarski med i istarska kobasica) ▪ zaštićeni i tradicionalni poljoprivredni proizvodi kao temelj za daljnji razvoj turističke ponude i promociju destinacije ▪ postojanje web tržnica i eko tržnica ▪ relativna blizina poljoprivrednih proizvođača i pružatelja usluga u turizmu koji mogu koristiti ekološki uzgojene proizvode ▪ neposredna blizina prodajnog tržišta koje stvara turistička potražnja ▪ klimatski uvjeti pogodni za cjelogodišnju turističku sezonu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ usitnjenost zemljišnih parcela i neriješeni imovinsko –pravni odnosi ▪ neobrađena poljoprivredna zemljišta i sukcesija vegetacije ▪ nedovoljno razvijeno stočarstvo s obzirom na potencijale ▪ nedovoljno razvijeno voćarstvo i povrtlarstvo te vinogradarstvo, obzirom na potencijal područja ▪ neprohodni i neuređeni šumski i protupožarni putevi ▪ devastacija autohtonih vrsta ▪ starost nositelja gospodarstava i nedovoljan broj mladih koji se bave poljoprivredom ▪ nerazvijen sustav navodnjavanja ▪ nestanak i gašenje malih poljoprivrednih gospodarstava ▪ dotrajala poljoprivredna mehanizacija na malim poljoprivrednim gospodarstvima ▪ male ukupno korištene poljoprivredne površine po PG ▪ nedovoljna povezanost lokalnih proizvođača s hotelima i restoranima ▪ napuštanje poljoprivredne djelatnosti i jačanje turističke i nekretninske djelatnosti ▪ nedovoljan broj poljoprivrednih gospodarstava koja nude turističke usluge u tzv. „ruralnim kućama“ ▪ nedovoljna promocija i diversifikacija ruralne turističke ponude u destinaciji

<ul style="list-style-type: none"> ▪ velik broj turističkih i kulturnih manifestacija ▪ postojeći smještajni kapaciteti ▪ velik broj turističkih dolazaka ▪ velik broj kulturno-povijesnih spomenika ▪ velik broj udruga na području LAG-a ▪ postojeće stručne institucije (Institut za poljoprivredu i turizam) ▪ proaktivni LAG kao podrška razvoju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedovoljna promocija i diversifikacija ruralne turističke ponude u destinaciji
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ trend jačanja ekološke poljoprivrede te povećanje potražnje ▪ razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija namijenjenih praćenju širenja bolesti i nametnika na poljoprivrednim kulturama ▪ okrupnjivanje poljoprivrednih površina (komasacija) ▪ trend ciljanog povezivanja i udruživanja radi zajedničkog plasmana proizvoda na turističkom tržištu ▪ opći rastući trend potražnje za brendiranim lokalno proizvedenim proizvodima ▪ mogućnost plasmana lokalnih proizvoda tijekom turističke sezone ▪ jačanje prepoznatljivosti ponude iz unutrašnjosti Istre ▪ trend razvoja selektivnih oblika turizma (cikloturizam, adrenalinski parkovi, tematske staze i sl.) ▪ trend jačanja lovnog turizma ▪ umrežavanje putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija (web stranica, društvene mreže i sl.) ▪ širenje sustava javnog prijevoza 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ negativan utjecaj klimatskih promjena na poljoprivrednu proizvodnju ▪ veća prisutnost uvoznih proizvoda ▪ širenje bolesti koje smanjuju populaciju pojedinih vrsta drveća ▪ neregistrirani proizvođači i sakupljači šumskih plodova ▪ neusklađenost zakonske regulative s realnim potrebama u sektoru poljoprivrede i ruralnog turizma ▪ neravnomjeran razvoj područja LAG-a (obalni pojas / unutrašnjost) ▪ visok indeks razvijenost kao potencijalna prepreka većeg korištenja EU fondova ▪ nepovoljna demografska slika (starenje stanovništva)

2.2. Razvojni problemi i potrebe područja LAG-a „Središnja Istra“

Nakon provedene analize stanja i SWOT analize, pristupilo se dubinskoj analizi problema i potreba područja putem fokus grupa iz sljedećih područja: Upravljanje kvalitetom, standardizacija i suradnja, Razvoj poljoprivrednih gospodarstava, Ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela, te Šumska područja. Održane su četiri fokus grupe u kojima su sudjelovali stručnjaci iz svakog od područja, uključujući ukupno 31 stručnjaka.

Kao najvažniji problemi u području **Upravljanja kvalitetom i suradnja** navode se:

- nedovoljna suradnja i udruživanje poljoprivrednih proizvođača,
- nespремnost za udruživanje te

- nedovoljna promocija certificiranih proizvoda.

Stoga se prema mišljenju stručnjaka fokus grupe predlaže kontinuirano promoviranje udruživanja, osnivanje proizvođačkih organizacija i pojačano udruživanje na području Središnje Istre radi kvalitetnije distribucije domaćih proizvoda na obalnom dijelu županije.

U području **Poljoprivredne djelatnosti** kao najvažniji problemi navode se:

- nedovoljni kapaciteti poljoprivredne proizvodnje,
- nedovoljno razvijene pojedine poljoprivredne djelatnosti (stočarstvo i voćarstvo/povrćarstvo),
- nedovoljna prepoznatljivost lokalnih poljoprivrednih proizvoda.

Prema mišljenju stručnjaka fokus grupe potrebno je ulagati u jačanje proizvodnih i prerađbenih kapaciteta posebno u sektor stočarstva i voćarstva/povrćarstva s obzirom da nisu dovoljno razvijeni, a postoji potražnja na tržištu.

Fokus grupa **Ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela** kao najvažnije probleme postavila je:

- nedovoljno razvijeni selektivni oblici ruralnog turizma,
- nedovoljno razvijeni dodatni turistički sadržaji (npr. biciklističke staze),
- loše stanje postojeće javne infrastrukture (domovi, stare škole i sl.).

Stručnjaci fokus grupe predložili su poticanje razvoja javne turističke infrastrukture (npr. biciklističke, pješačke i tematske staze) na koju se treba povezati ponuda OPG-a. Što se tiče temeljnih usluga u obnovi sela potrebno je jače povezivanje obalnog i unutrašnjeg dijela LAG-a radi postizanja ujednačenog razvoja.

Iz područja **Šumarstva** ističu se sljedeći problemi:

- nedovoljna prepoznatljivost šumskih površina u kontekstu ruralnog razvoja,
- nedovoljna valorizacija šumskog sektora,
- neorganiziranost šumoposjednika.

Za rješavanje problema iz područja šumarstva, stručnjaci fokus grupe predlažu poticanje gospodarskih aktivnosti poput uvođenja turističko rekreativnih sadržaja (rekreacijske i poučne staze, vidikovci i sl.) te intenzivniji razvoj gljivarskog turizma.

Rezultati dobiveni analizom stanja, SWOT analizom i fokus grupama poslužili su kao temelj za definiranje intervencijske logike LRS-a.

Detaljan prikaz zaključaka svake od fokus grupa nalaze se u Prilogu 18. LRS-a.

Radna skupina za izmjenu LRS (Prilog 22) napravila je analizu zaključaka svih fokus grupa koje su sudjelovale u izradi LRS. Temeljem toga, a uvažavajući kašnjenje u provedbi PRR RH 2014.-2020., (objave natječaja po tipovima operacija), te analizirajući interes i prolaznost potencijalnih korisnika na dosad objavljene i provedene nacionalne natječaje, radna skupina došla je do zaključka da se važnost prioritarnih razvojnih problema i potreba promijenila u odnosu na prijašnju LRS. (Prilog 23 – zapisnici). Kao najvažniji problemi mogu se izdvojiti problemi koji povezuju poljoprivredu, turizam i lokalnu infrastrukturu prema sljedećem:

Poljoprivreda

- nedovoljni poljoprivredni resursi
- zastarjela mehanizacija

- mali % zemljišta upisan u ARKOD
- starosna struktura nositelja
- nedovoljno razvijene pojedine polj. djelatnosti
- slabo umrežavanje poljoprivrednika
- nedovoljna prepoznatljivost lokalnih proizvoda
- nedovoljna diversificiranost poljoprivrednih gospodarstava

Ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela

- nedovoljno razvijeni selektivni oblici turizma
- neujednačeni razvoj turizma na cijelom LAG području (obalni dio/unutrašnjost)
- nedovoljni plasman lokalnih proizvoda kroz turizam
- pojam „ruralne vile“ vezan isključivo za smještani kapacitet bez dodatnog sadržaja
- napuštanje poljoprivredne proizvodnje/djelatnosti radi isključivog bavljenja turizmom (profitabilnije)
- loše stanje postojeće javne infrastrukture (domovi, stare škole i sl.).
- nedovoljno razvijeni dodatni sadržaji u lokalnoj zajednici (biciklističke staze, tematski putevi, parkovi, itd.)

Predmetno je poslužilo u jasnijem definiranju razvojne vizije LAG područja, određivanju specifičnih ciljeva te prioriteta.

3. Razvojna vizija

Razvojna vizija predstavlja željeno buduće stanje razvoja područja LAG-a „Središnja Istra“. U definiranju vizije ključnu ulogu imali su lokalni dionici i radna skupina kako bi vizija područja bila zaista i odraz stvarne željene situacije te kako bi bila inspirirajuća, ali i realna i ostvariva. Za potrebe definiranja razvojne vizije LAG-a „Središnja Istra“ provedeno je savjetovanje s radnom skupinom i lokalnim dionicima u sklopu radionica u procesu izrade LRS-a. S obzirom da je u prethodnoj strategiji već određena vizija, radna skupina i lokalni dionici kroz raspravu su procjenjivali u kojoj je mjeri vizija ostvarena te da li ju je moguće zadržati u istom ili izmijenjenom obliku i u ovoj Strategiji. Uključeni dionici zadovoljni su formulacijom postojeće vizije i smatraju da zaista odražava željeno stanje u budućem razdoblju, a s obzirom da vizija još nije ostvarena potrebno je zadržati ju u neizmijenjenom obliku. S obzirom na tako iskazan stav lokalnih dionika, razvojna vizija ove Strategije glasi kao i u prethodnoj Strategiji:

**LAG „Središnja Istra“: područje očuvane prirode, tradicije i kulturne baštine, prepoznatljiva ruralno-turistička destinacija s kvalitetnom javnom, gospodarskom, poljoprivrednom i turističkom infrastrukturom.
LAG Središnja Istra područje je kvalitetnog i ugodnog življenja.**

Na području LAG-a postoje povoljni klimatski i zemljišni uvjeti pogodni za razvoj poljoprivrede. S druge strane, postojanje brojnih očuvanih prirodnih, kulturnih i tradicijskih vrijednosti pruža mogućnost razvoja ruralnog turizma kao nadogradnje na poljoprivrednu djelatnost. Analiza stanja pokazuje negativan demografski trend odnosno ukazuje na kontinuirani proces starenja stanovništva. Da bi se ostvarila vizija, potrebno je djelovati kroz dva pravca: razvijati gospodarstvo i povećati kvalitetu života kroz razvoj društvenih i okolišnih kapaciteta na području LAG-a. Razvoj gospodarstva uključuje razvoj poljoprivrede i ruralnog turizma, ali i povezivanje kako unutar svakog od sektora tako i između njih. Razvoj konkurentnosti gospodarstva sadržan je u Specifičnom cilju 1. Osim razvoja gospodarske djelatnosti koja omogućuje stvaranje radnih mjesta i poboljšava životni standard stanovništva, potrebno je osigurati temeljne usluge za stanovništvo u ruralnim područjima, osobito u manjim sredinama čime će se u potpunosti ostvariti vizija i područje LAG-a postati područje kvalitetnog i ugodnog življenja, privlačno za život mlađem stanovništvu.

Kako bi područje LAG-a dugoročno bilo područje kvalitetnog življenja potrebno je u sve mjere horizontalno ugraditi načela održivog razvoja te kontinuirano podizati svijest o potrebi zaštite okoliša.

3.1. Razvojni ciljevi i prioriteti

Na temelju definirane vizije te problema i potreba utvrđenih kroz analizu stanja i radionica s radnom skupinom te savjetovanjem s lokalnim dionicima, pristupilo se određivanju ciljeva prioriteta i mjera. Prilikom određivanja ciljeva, prioriteta i mjera vodilo se računa da su definirani na način da zadovoljavaju SMART¹ kriterije odnosno da su specifični, mjerljivi, ostvarivi, relevantni i vremenski određeni. Sudjelovanjem većeg broja lokalnih dionika i radne

---

¹SMART (eng.) znači Specific (specifičan), Measurable (mjerljiv), Achievable (ostvariv), Relevant(relevantan) Time-related (vremenski određen)

skupine čiji sastav je podjednako obuhvaćao i javni i privatni i civilni sektor osigurano je da utvrđeni ciljevi prioriteta i mjere budu odraz stvarnih potreba područja, a u skladu s postojećim kapacitetima, resursima odnosno snagama područja. Također, definirani ciljevi LRS-a usklađeni su s prioritetima OP Ruralni razvoj, prioritetima 2 i 6.

Za realizaciju vizije potrebno je ostvariti Opći cilj koji glas

Opći cilj: Stvoriti povoljne gospodarske i društvene preduvjete za život na području LAG-a „Središnja Istra“ do 2020. godine.

Ovako postavljen opći cilj jasno označava način dostizanja vizije područja i to kroz jačanje gospodarskih i društvenih aspekata čime bi se stvorili preduvjeti za stvaranje uvjeta za kvalitetan život za području LAG-a.

Nadalje, kako bi se postigao opći cilj, potrebno je ostvariti i dva specifična cilja:

<p>Specifični cilj 1: Povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima</p>	<p>Specifični cilj 2: Razviti i ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a</p>
--	---

U definiranju specifičnih ciljeva značajnu ulogu su imali članovi radne skupine kao i lokalni dionici, predstavnici sva tri sektora, te radna skupina za izmjenu LRS. Iz ovako postavljenih specifičnih ciljeva jasno se mogu razlučiti dvije glavne razvojne teme Lokalne razvojne strategije.

Prva tema koja je sadržana u Specifičnom cilju 1. odnosi se na gospodarski razvoj i to prije svega na jačanje konkurentnosti poljoprivrednog gospodarstva te njihovog udruživanja i suradnje.

Specifični cilj 2. odnosi se na razvoj društvene infrastrukture i valorizacije okolišnih resursa što doprinosi kvaliteti i privlačnosti područja LAG-a za život stanovnika, ali i turista koji tu borave.

Sa svrhom mjerenja uspješnost postizanja ciljeva, postavljeni su pokazatelji na razini outputa, na razini rezultata i razini učinka. Svi pokazatelji bit će mjereni na kraju programskog razdoblja 2020. godine nakon što sve planirane mjere budu provedene. Prikaz svih pokazatelja nalazi se u poglavlju 4.5.

U nastavku se nalazi sažeti prikaz intervencijske logike odnosno ciljeva, prioriteta i mjera Lokalne razvojne strategije.

VIZIJA: Područje očuvane prirode, tradicije i kulturne baštine, prepoznatljiva ruralno-turistička destinacija s kvalitetnom javnom, gospodarskom, poljoprivrednom i turističkom infrastrukturom. LAG „Središnja Istra“ mora postati područje kvalitetnog i ugodnog življenja.

Opći cilj:

Stvoriti povoljne gospodarske i društvene preduvjete za život na području LAG-a „Središnja Istra“ do 2020. godine

Specifični cilj 1:

Povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima

Specifični cilj 2:

Razviti i ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a

Prioritet 1.1.:

Prioritet 1.2.:

Prioritet 2.1.

Poboljšati uvjete za konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju temeljenu na suvremenoj, inovativnoj i održivoj tehnologiji	Poticati razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a	Povećati kvalitetu i pristup društvenoj infrastrukturi uvažavajući principe održivog razvoja
Mjere: 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (PRR 4.1.1.) 1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (PRR 6.3.1.)	Mjere: 1.2.1. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području (PRR 6.2.1.)	Mjere: 2.1.1 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (PRR 7.4.1.)
19.3.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-a		
19.4. Tekući troškovi i animacija		

3.1.1. Integrirani i inovativan pristup LRS-a

Primjenom integriranog pristupa u rješavanju razvojnih problema područja LAG-a postiže se najveći učinak kroz sinergiju odabranih mjera. Naime, sve odabrane mjere međusobno su povezane i nadopunjuju se. Inovativni karakter cijele LRS predstavlja njen način izrade gdje su uključeni svi dionici područja iz svih sektora te formiranje fokus grupa po sektorima, javni civilni i gospodarski te planiranoj evaluaciji LRS.

Inovativnost je vezana u povezivanju tipova mjera u LRS, gdje se poljoprivredna gospodarstva mogu nadograđivati i rasti te se ekonomski i gospodarski razvijati. Obzirom da se provedbom LRS prvi objavljuje natječaj za mala poljoprivredna gospodarstva (M 1.1.3 LRS/TO 6.3.1. PRR RH), koji se nakon povećanja ekonomske vrijednosti, mogu javljati na natječaj za Mjeru „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ (M 1.1.1. LRS/TO 4.1.1.) Također, kako bi poljoprivredna gospodarstva opstala i nadalje, a da ne ostanu samo na poljoprivrednoj djelatnosti, provedbom LRS omogućit će se razvoj nove nepoljoprivredne djelatnosti (M 1.2.1. LRS /TO 6.2.1. PRR RH), a koje omogućuje aktivno uključivanje i ostalih članova kućanstva kroz PG te stvara mogućnosti za zapošljavanje i ostanak mladih u ruralnim područjima.

Kroz kriterije odabira će se specifične potrebe područja više vrednovati, ovisno o tipovima operacija. Inovativnost kao horizontalna tema mjera vrednuje se kriterijima u odabiru projekata.

Provedbom mjere „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (M 2.1.1. LRS /TO 7.4.1. PRR RH), omogućit će se kvaliteteniji život u lokalnoj sredini što sve doprinosi ostavarenju razvojne vizije LAG područja - **LAG Središnja Istra područje je kvalitetnog i ugodnog življenja.**

3.2. Opis mjera uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti

Mjere predstavljaju vrste aktivnosti odnosno buduće pozive koje će LAG raspisivati i u sklopu kojih će se financirati odabrani projekti. Mjere su pažljivo odabrane na način da predstavljaju najbolji omjer aktivnosti u odnosu na utvrđene probleme i potrebe područja opisane u analizi stanja i SWOT analizi, ali isto tako i u skladu s Pravilnikom za podmjera 19.1. i 19.2., koji definira izbor mjera koje se mogu uključiti u LRS. U određivanju mjera kao i određivanju važnosti i zastupljenosti pojedine mjere ključnu ulogu imala su obje radne skupine (za izradu i izmjenu), kao i mišljenje lokalnih dionika koji su bili uključeni u ovaj proces. Što se tiče naziva mjera, radi jednostavnijeg praćenja, zadržani su nazivi mjera u skladu s nazivima u OP za Ruralni razvoj. U tablici ispod dan je prikaz svake od mjera uključujući opis i relevantnost mjere, prihvatljive korisnike, uvjete prihvatljivosti, pokazatelje, doprinos međusektorskim ciljevima i druge ključne odrednice mjera.

Mjera	1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava
Opis i relevantnost mjere u odnosu na potrebe	Analize stanja i SWOT analize ukazuju da se udio poljoprivredne djelatnosti smanjuje te da se lokalno stanovništvo sve više okreće drugim konkurentnijim djelatnostima, kao i da su poljoprivrednici sve stariji i nedovoljno obrazovani što nepovoljno utječe na konkurentnost poljoprivredne proizvodnje. Kako bi se povećala konkurentnost potrebno je poticati ulaganja koja se prije svega odnose na proširenje i modernizaciju proizvodnih kapaciteta te podizanje razine tehnološke opremljenosti sa ciljem povećanja količine i kvalitete proizvoda, povećanja dohodaka te broja radnih mjesta.
Povezanost s mjerom Ruralnog razvoja, fokus područje i prioritet	Mjera 04.: Ulaganja u fizičku imovinu Podmjera 4.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva (Operacija 1) Fokus područje: 2A, Prioritet: P2
Doprinos međusektorskim ciljevima	<u>Klimatske promjene</u> : modernizacija gospodarstava i proizvodnje ima pozitivan utjecaj kroz povećanje energetske učinkovitosti, prevenciju negativnih utjecaja klimatskih promjena <u>Zaštita okoliša</u> : doprinos povećanju okolišne učinkovitosti poljoprivrednih gospodarstava kroz modernizaciju i naprednija tehnološka rješenja
Prihvatljivi korisnici	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i proizvođačke grupe i organizacije priznate sukladno Zakonu o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda i posebnim mjerama i pravilima vezanim za tržište poljoprivrednih proizvoda.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014.-2020
Kriteriji odabira	Kriteriji su detaljno razrađeni u Prilogu 19., a odnose se na: ekonomsku veličinu gospodarstva, prioritetne sektore, tip ulaganja, očuvanje okoliša i prirode, zapošljavanje i dob nositelja projekta.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Prihvatljive aktivnosti i troškovi definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014.-2020.

Rezultat:	Poboljšani uvjeti poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“ (mjereni pokazateljima navedenim u poglavlju 4.5.)
Pokazatelji:	Najmanje 4 poljoprivredna gospodarstva primilo potporu za povećanje konkurentnosti PG-a
Visina pojedinačne potpore	5.000 –50.0000 EUR
Intenzitet potpore	50% + 20 % za mlade poljoprivrednike
Udio financijske alokacije u sklopu LRS:	11,02% (144.600 EUR)
Vrijeme provedbe mjere	2019.-2020.

Mjera	1.1.3.Potpore razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava
Opis mjere	Mala poljoprivredna gospodarstva na području LAG-a „Središnja Istra“ nemaju dostatne uvjete za intenzivnu proizvodnju. S obzirom na to da mali poljoprivrednici često imaju otežan pristup financiranju, ova mjera pruža im mogućnost da moderniziraju proizvodnju i povećaju kapacitete te prerastu u održiva gospodarstva koja udovoljavaju suvremenim zahtjevima tržišta. Mjera doprinosi povećanju konkurentnosti lokalnih poljoprivrednih gospodarstava i povećanju zapošljavanja na području LAG-a.
Povezanost s mjerom Ruralnog razvoja, fokus područje i prioritet	Mjera 06.: Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja Podmjera 6.3.: potpora za pokretanje poslovanja za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava (Operacija 1) Fokus područje: 2A, Prioritet: P2
Doprinos međusektorskim ciljevima	<u>Klimatske promjene</u> : doprinos povećanju energetske učinkovitosti, prevenciju negativnih utjecaja klimatskih promjena <u>Zaštita okoliša</u> : doprinos povećanju okolišne učinkovitosti poljoprivrednih gospodarstava <u>Inovacija</u> : nove tehnologije u proizvodnji i novim postupcima prerade
Prihvatljivi korisnici	Korisnici potpore su mala poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava u skladu s Pravilnikom i OP za ruralni razvoj 2014.–2020.
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani s u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020.
Kriteriji odabira	Kriteriji su detaljno opisani u Prilogu 19., a odnose se na: veličinu poljoprivrednog gospodarstva, korisnikov radni status, utjecaj planiranih djelatnosti na okoliš, mjesto ulaganja sukladno indeksu razvijenosti, ulaganje u prioritetne sektore, zapošljavanje i dob prijavitelja.
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Prihvatljive aktivnosti i troškovi definirani s u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014.–2020.
Rezultat	Poboljšani uvjeti poljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“

Pokazatelji	25 malih poljoprivrednika primilo potporu u sklopu provedbe LRS-a
Visina pojedinačne potpore	15.000 EUR
Intenzitet potpore	100%
Udio financijske alokacije u sklopu LRS	28,58 % (375.000 EUR)
Vrijeme provedbe mjere	2018.-2020.

Mjera	1.2.1. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području
Opis mjere	Područje LAG-a „Središnja Istra“ ima veliki potencijal za pokretanje novih nepoljoprivrednih djelatnosti čime bi se dodatno diversificirala gospodarska djelatnost i doprinijelo rastu konkurentnosti područja. Naime, LAG „Središnja Istra“ područje je očuvane prirodne i kulturne i tradicijske vrijednosti što predstavlja izvrstan temelj za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti. S druge strane, analiza stanja pokazuje da se ti resursi nedovoljno i neravnomjerno koriste. Velik broj dolazaka turista u obalni dio područja LAG-a predstavlja tržišni potencijal za razvoj ruralnog turizma u manjim mjestima u unutrašnjosti. Osim ruralnog turizma, kroz ovu mjeru moguće je dodatno i na održiv način valorizirati tradicijske i umjetničke obrte. Mjera doprinosi jačanju konkurentnosti područja, zadržavanju mladih na području LAG-a i otvaranju novih radnih mjesta.
Povezanost s mjerom Ruralnog razvoja, fokus područje i prioritet	Mjera 06.: Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja Podmjera 6.2.: „Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“ (Operacija 1) Fokus područje: 6A, Prioritet: P6
Doprinos međusektorskim ciljevima	<u>Zaštita okoliša</u> : doprinos povećanju okolišne učinkovitosti poljoprivrednih gospodarstava
Prihvatljivi korisnici	Korisnici unutar ove podmjere su poljoprivredna gospodarstava upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i fizičke osobe u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koji pokreću novu nepoljoprivrednu djelatnost.
Uvjeti prihvatljivosti	U skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja 2014. – 2020.
Kriteriji odabira	Kriteriji su detaljno opisani u Prilogu 19., a odnose se na: veličinu poljoprivrednog gospodarstva, duljinu poslovanja poljoprivrednog gospodarstva, broj novih i/ili sačuvanih radnih mjesta uključujući i povećanje zaposlenja, tip ulaganja te utjecaj planiranih ulaganja na okoliš
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Prihvatljive aktivnosti i troškovi definirani s u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020.

Rezultat	Poboljšani uvjeti poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“
Pokazatelji	Pokrenute 4 nove nepoljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“
Visina pojedinačne potpore	50.000 EUR
Intenzitet potpore	100%
Udio financijske alokacije u sklopu LRS	15,24% (200.000 EUR)
Vrijeme provedbe mjere	2019.-2020.

Mjera	2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu
Opis mjere	U skladu s potrebama identificiranim na temelju analize stanja i SWOT analize, u okviru ove mjere potpora će se dodijeliti onim projektima kojima je cilj poboljšanje kvalitete života na LAG području, te uspostava, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga, uključujući slobodno vrijeme i kulturu te pripadajuću infrastrukturu, uz stvaranje poticajnog okruženja za život lokalnog stanovništva
Povezanost s mjerom Ruralnog razvoja, fokus područje i prioritet	Mjera 07.: Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima Podmjera 7.4.: Potpora za ulaganja u uspostavu, poboljšanje ili širenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (Operacija 1) Fokus područje: 6B, Prioritet: P6
Doprinos međusektorskim ciljevima	<u>Klimatske promjene</u> : poticanje ulaganja koja smanjuju negativan utjecaj klimatskih promjena <u>Zaštita okoliša</u> : povećanje svijesti o važnosti zaštite okoliša <u>Inovacija</u> : inovativan pristup u organizaciji osnovnih usluga i izgradnji male infrastrukture
Prihvatljivi korisnici	Jedinice lokalne samouprave; trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave; javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija; udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo
Uvjeti prihvatljivosti	Definirani su u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020., te dodatnim uvjetom: nositelj projekta mora imati podmirene obveze dospelih članarina prema LAG-u u trenutku podnošenja prijave projekta, ako je primjenjivo*

Kriteriji odabira	Kriteriji su detaljno opisani u Prilogu 19., a odnose se na: tip ulaganja/prioritetno ulaganje, zapošljavanje, doprinos kvaliteti života (potencijalni korisnici), Naturu 2000
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Prihvatljive aktivnosti i troškovi definirani s u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020.
Rezultat	Poboljšanje temeljnih usluga za lokalno stanovništvo
Pokazatelji	Najmanje 14 subjekata primilo potporu poboljšanje temeljnih usluga u ruralnom prostoru
Visina pojedinačne potpore	20.000 EUR
Intenzitet potpore	do 100% u skladu s Indeksom razvijenosti prema Pravilniku za Mjeru 07 PRR RH 2014. – 2020.
Udio financijske alokacije u sklopu LRS	21,34% (280.000 EUR)
Vrijeme provedbe mjere	2019.-2020.

*odnosi se na članove LAG-a Središnja Istra

Mjera	19.3.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-a
Opis mjere	U sklopu ove mjere provodit će se odabrani projekti suradnje u kojima sudjeluje LAG i izabrani partneri sa svrhom jačanja kapaciteta LAG-a i uspješnije provedbe LRS-a
Prihvatljivi korisnici	LAG ovi odabrani unutar podmjere 19.2. i lokalni dionici s područja LAG-a koji su odabrani za sudjelovanje u projektu
Uvjeti prihvatljivosti	U skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja 2014. – 2020
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Prihvatljive aktivnosti i troškovi definirani s u skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja RH za 2014. – 2020.
Pokazatelji	Najmanje 2 projekta suradnje provedena
Visina pojedinačne potpore	Do 100.000 EUR
Intenzitet potpore	Do 100 % (U skladu s Pravilnikom za podmjeru 19.2., 19.3. i 19.4.)
Udio financijske alokacije u sklopu LRS	Alokacija za podmjeru 19.3. iznosi 5% od dodijeljenog iznosa potpore u Podmjeri 19.2., najviše 100.000 eura u protuvrijednosti hrvatskih kuna prema tečaju Europske komisije.
Vrijeme provedbe mjere	2019.-2020.

Mjera	19.4. Tekući troškovi i animacija
Opis mjere	Pokrivanje tekućih troškova osigurava rad LAG-a u provođenju LRS-a , dok troškovi animacije osiguravaju razmjenu znanja i informacije između dionika uključenih u provedbu LRS-a
Prihvatljivi korisnici	LAG „Središnja Istra“

Uvjeti prihvatljivosti	U skladu s Pravilnikom i Programom ruralnog razvoja 2014. – 2020
Prihvatljive aktivnosti i troškovi	Tekući troškovi i animacija (troškovi ureda, djelatnika, treninga, umrežavanja, praćenja i evaluacije i dr.) Animacija (troškovi puta, smještaja, promotivnih materijala, operativni troškovi i dr.)
Pokazatelji	Najmanje 5 aktivnosti animacije
Visina pojedinačne potpore	Do 25% dodijeljenih iznosa potpore isplaćene u okviru Podmjere 19.2. i Podmjere 19.3.
Intenzitet potpore	Do 100 %
Udio financijske alokacije u sklopu LRS	25 % iznosa za provedbu operacije 19.2.1., 19.3.1 i 19.3.2
Vrijeme provedbe mjere	2016. – 2020.

3.3. Očekivani rezultati razvojnih ciljeva i prioritetnih mjera

Provedbom mjera odnosno aktivnosti dolazi se do ostvarenja rezultata koji zajednički pridonose ispunjenju prioriteta odnosno ciljeva. Očekivani rezultati u LRS-u su:

- Poboľjšani uvjeti za razvoj poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“
- Povećana prepoznatljivost lokalnih proizvoda
- Poboľjšane temeljne usluge za lokalno stanovništvo
- Poboľjšani okolišni i društveni uvjeti na području LAG-a

Za potrebe mjerenja uspješnosti u LRS su definirani pokazatelji na razini ishoda aktivnosti, te na razini rezultata i razini učinka. Pokazatelji su postavljeni na način da SU mjerljivi i relevantni u odnosu na definirane probleme i potrebe područja LAG-a, u odnosu na OP za Ruralni razvoj i na međusektorske ciljeve. Detaljan prikaz pokazatelja dan je u poglavlju 4.3.

3.4. Postupak odabira projekata i projekti suradnje

Prilikom određivanja kriterija za odabir projekata, u obzir je uzeta usmjerenost ka postizanju ciljeva i pokazatelja Strategije, uz uvažavanje zaključaka koji proizlaze iz analize početnog stanja i SWOT analize. Iznos bodova po pojedinom kriteriju usklađen je s procijenjenim doprinosom realizaciji Strategije. Bodovi po pojedinim kriterijima i prag prolaznosti definirani su u prilogu 19.

LAG „Središnja Istra“ i Agencija za plaćanje potpisali su Ugovor o dodjeli sredstava 17. veljače 2017., na iznos od 9.819.870,48 kn za provedbu Podmjere 19.2., Podmjere 19.3. i Podmjere 19.4.

LAG je krenuo sa pripremama za raspisivanje natječaja na LAG razini, nakon što su Agencija za plaćanja i LAG sklopili Sporazum o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera (Sporazum) kojim se definiraju funkcije i odgovornosti između Agencije za plaćanja i LAG-a pri provedbi sljedećih delegiranih administrativnih provjera:

- prihvatljivosti nositelja projekta i projekta te

- sukladnosti s kriterijima odabira

LAG će raspisati natječaj za pojedini tip mjere prema akcijskom i financijskom planu koji su navedeni u LRS te Planu provedbe LRS pod uvjetom da je Agencija za plaćanje raspisala najmanje jedan nacionalni natječaj za taj tip operacije. Tekst natječaja će odobriti Upravni odbor.

Postupak odabira projekata sastoji se od sljedećih faza:

- 1. faza: administrativna kontrola projekta
- 2. faza: ocjenjivanje projekata
- 3. faza: odabir projekata od strane UO LAG-a
- 4. faza: prigovori na odluke LAG-a

Upravni odbor (u daljnjem tekstu UO) prije raspisivanja prvog LAG natječaja imenuje Ocjenjivački odbor (u daljnjem tekstu OO) i Povjerenstvo za prigovore.

Ocjenjivački odbor sastoji se od neparnog broja članova, zaposlenika LAG-a i vanjskih suradnika - stručnjaka, ovisno o tipu natječaja (javna nabava; poslovni planovi; itd.). Rad OO bit će definiran internim procedurama. Nakon što UO imenuje članove OO, za svakog člana imenovat će i njihove zamjene, radi izbjegavanja sukoba interesa te drugih nepredviđenih situacija. Članovi OO ne mogu biti članovi niti jednog tijela LAG-a koje sudjeluje u postupku odabira projekta, osim Povjerenstva za otvaranje prijave projekata.

Povjerenstvo za prigovore se sastoji od 3 člana LAG-a, te njihovih zamjena, poštujući međusektorsku i rodnu zastupljenost. Članovi Povjerenstva ne mogu biti članovi niti jednog tijela LAG-a koje sudjeluje u postupku odabira projekta. Rad Povjerenstva bit će definiran internim procedurama. Prilikom procesa odabira projekata za financiranje, OO i Povjerenstvo će se voditi načelima transparentnosti, jednakog postupanja i načelom izbjegavanja sukoba interesa.

Sukob interesa

Sukob interesa postoji kada je nepristran odabir projekta onemogućen zbog prilike da bilo koja osoba uključena u proces odabira svojom odlukom ili drugim djelovanjem pogoduje sebi ili sebi bliskim osobama (članovima obitelji: bračni ili izvanbračni drug, srodnici po krvi u uspravnoj liniji, braća i sestre te posvojitelji), zaposleniku ili članu LAG-a, članu upravnog (izvršnog) tijela LAG-a ili čelniku tijela LAG-a ili bilo kojoj drugoj udruzi povezanoj na bilo koji način s LAG-om, društvenim skupinama i organizacijama, a protivno javnom interesu i to u slučajevima obiteljske povezanosti, ekonomskih interesa ili drugog zajedničkog interesa.

Ukoliko se utvrdi sukob interesa, osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata obavezna je o tome odmah izvijestiti ostale sudionike i nadležno tijelo LAG-a te pisanim putem zatražiti izuzimanje iz daljnjeg postupka u vezi s projektom na koji se odnosi utvrđeni sukob interesa. U toj situaciji LAG će izuzeti takvu osobu iz daljnjeg postupanja kod predmetnog projekta. Sve osobe koje sudjeluju u postupku odabira projekata pristiglih na natječaj moraju biti upoznate s popisom nositelja projekata koji su se prijavili na LAG natječaj. Nakon toga te osobe potpisuju Izjavu o nepristranosti i povjerljivosti koja je objavljena na mrežnoj stranici Agencije za plaćanje (www.apprrr.hr) i kojom se potvrđuje da se niti osoba koja sudjeluje u procesu niti članovi njezine obitelji ne nalaze u sukobu interesa. Istom izjavom osoba potvrđuje i da nema osobnih interesa kojima može utjecati na nepristranost prilikom postupka odabira projekata, i da će u postupku odabira projekata postupati časno, pošteno, savjesno, odgovorno i nepristrano čuvajući povjerljivost

podataka i informacija te vlastitu vjerodostojnost i dostojanstvo.

LAG je dužan voditi registar evidencije potencijalnog sukoba interesa.

Sukob interesa ne postoji ako osoba koja sudjeluje u postupku odabira projekata nije osobno, kao niti članovi njegove obitelji (bračni ili izvanbračni drug, dijete ili roditelj) sljedeće:

- zaposlenik, član, član upravnog ili bilo kojeg drugog tijela ili čelnik upravnog tijela nositelja projekta niti bilo koje druge fizičke/pravne osobe povezane na bilo koji način s nositeljem projekta (partnerski odnos u provedbi projekta i sl.) i
- u odnosu na nositelja projekta ima bilo kakav materijalni ili nematerijalni interes, nauštrb javnog interesa i to u slučajevima obiteljske povezanosti, ekonomskih interesa ili drugog zajedničkog interesa.

Priprema i objava LAG natječaja

Nakon potpisivanja Sporazuma između LAG-a i Agencije, zaposlenici LAG-a će pripremiti interne procedure i natječajnu dokumentaciju nakon što Agencija za plaćanje dostavi dokumentaciju za pojedini tip operacije, (nacrt LAG natječaja s priložima i obrascima, kontrolne liste). Svu dokumentaciju odobrava UO LAG-a.

U svrhu animacije korisnika i kvalitetnih prijava zaposlenici LAG-a će održati radionice i edukacije za potencijalne korisnike i konzultante. Ukoliko bude potrebno LAG će angažirati vanjske stručnjake.

Sukladno financijskom i operativnom planu te Planu provedbe LRS, LAG će objaviti natječaj ukoliko je objavljen najmanje jedan nacionalni natječaj za pojedini tip operacije koji je sukladan tipu operacije iz LRS. Plan objave natječaja objavit će na svojoj mrežnoj stranici. U svrhu pravovremene rezervacije sredstava, LAG će obavijestiti Agenciju za plaćanje o raspisanom natječaju.

Tekst LAG natječaja sadržavat će najmanje sljedeće informacije: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta i popis priloga i obrazaca. LAG natječaj će biti moguće izmijeniti i/ili ispraviti najkasnije do dana koji prethodi datumu kojim počinje rok za prijavu projekta.

Podnošenje, zaprimanje i otvaranje prijave projekata

Zaprimanje i registraciju projektnih prijava obavljat će zaposlenici LAG-a. Prijave koje su pristigle u zadanom roku uputit će se na administrativnu provjeru i provjeru prihvatljivosti. Daljnja obrada ide na Povjerenstvo za otvaranje prijave projekta, koje čini Predsjednik i članovi Povjerenstva (2 LAG administratora). Povjerenstvo će odobriti UO LAG-a i njegov rad će biti definiran internim procedurama.

Svrha Povjerenstva će biti da otvara prijave i stvara prijavne dosjee prijavitelja te utvrđuje inicijalnu rang listu. Provjeravat će pravovremenost prijave, bit će odgovorno za numeriranje prijava, slaganje i arhiviranje dosjea. Prilikom administrativne provjere i provjere prihvatljivosti koristit će se kontrolne liste administrativne usklađenosti i kontrolne liste za provjeru prihvatljivosti.

Prilikom administrativne provjere i provjere prihvatljivosti neće se donositi vrijednosne ocjene o kvaliteti projektne prijave. Zaprimanje i registracija, administrativna provjera i provjera prihvatljivosti / vršit će se prema sljedećim kriterijima:

Zaprimanje i registracija:

1. Zaprimljeni prijavni paket (omotnica) je zatvoren
2. Zaprimljeni prijavni paket je pravilno obilježen (naziv i referentni broj natječaja, naziv i adresa prijavitelja, datum i točno vrijeme podnošenja projektnog prijedloga)
3. Prijavni paket (omotnica) je predan u propisanom roku

Administrativna provjera:

1. Prijava projekta je predana za odgovarajući postupak dodjele
2. Prijava projekta je predana na propisanom mediju i u propisanom formatu (s istovjetnim sadržajem u originalu/kopijama)
3. Prijava projekta je predana u ispravnom obrascu i u propisanom broju primjeraka
4. Prijava projekta sadrži sve obavezne priloge i prateće dokumente potpisane od ovlaštene osobe i ovjerene službenim pečatom
5. Projekt koji je podnesen na natječaj nije, u potpunosti ili djelomično, prethodno financiran iz drugih javnih sredstava

Provjera prihvatljivosti:

1. Nositelj projekta ima stalno prebivalište/je registriran/ima podružnicu unutar područja LAG-a „Središnja Istra“
2. Projektne aktivnosti provode se na području LAG-a „Središnja Istra“
3. Projekt je u skladu s uvjetima prihvatljivosti koji se odnose na vrstu potpore, prihvatljive troškove, prihvatljiv iznos i intenzitet potpore za mjeru, podmjeru ili tip operacije na koju prijavljuje projekt sukladno Programu ruralnog razvoja 2014. – 2020., pratećim pravilnicima i podzakonskim aktima za provedbu pojedine mjere, podmjere ili tipa operacije
4. Projekt je u skladu s uvjetima prihvatljivosti koji se odnose na prihvatljivost korisnika za mjeru, podmjeru ili tip operacije na koju prijavljuje projekt sukladno Programu ruralnog razvoja 2014. – 2020., pratećim pravilnicima i podzakonskim aktima za provedbu pojedine mjere, podmjere ili tipa operacije
5. Projekt je u skladu s uvjetima prihvatljivosti koji se odnose na prihvatljivost aktivnosti za mjeru, podmjeru ili tip operacije na koju prijavljuje projekt sukladno Programu ruralnog razvoja 2014. – 2020., pratećim pravilnicima i podzakonskim aktima za provedbu pojedine mjere, podmjere ili tipa operacije

Povjerenstvo za otvaranje prijave projekata donosi inicijalnu rang listu kada je dovoljno raspoloživih sredstava i/ili kada je nedovoljno raspoloživih sredstava na LAG natječaju. Predmetno će se pojasniti internim procedurama. Inicijalna rang lista će se sastojati od sljedećih podataka po svakoj prijavi: jedinstveni identifikacijski broj (ID); naziv nositelja projekta; naziv projekta/ulaganja; zatraženi broj bodova; dodijeljeni broj bodova; ukupni iznos projekta; iznos prihvatljivih troškova/aktivnosti; intenzitet potpore; zatraženi iznos potpore; kumulativ zatražene potpore; dodijeljeni iznos potpore; kumulativ dodijeljenog iznosa potpore; vrijeme podnošenja prijave projekta; vrijeme D/O/I. Korisnici koji nisu zadovoljili prvu provjeru dobit će Odluku o odbijanju prijave.

Ocjenjivanje projekata

Ocjenjivanje projekata obavljat će Ocjenjivački odbor (OO), čiji će rad biti definiran internim procedurama. Projekti koji su zadovoljili prvu provjeru bit će upućeni na kvalitativnu procjenu i rangiranje projektnih prijedloga sukladno uvjetima i kriterijima odabira iz LRS, utvrđivanjem prihvatljivih troškova i iznosa te utvrđivanjem intenziteta i iznosa potpore. Za ocjenjivanje projekta zaduženi su članovi OO-a koji na osnovu zaprimljenih dokumenata koristeći kontrolne liste dodjeljuju bodove, u skladu sa pojašnjenjima sukladno dostavljenoj dokumentaciji. Kako bi projektni prijedlog udovoljio kriterijima odabira i bio prihvatljiv za financiranje, mora biti ocijenjen s minimalnim brojem bodova koji je zajedno s kriterijima odabira definiran u prilogu 19.

Prema ukupnom broju bodova, OO formira rang listu koja mora sadržavati jasno obrazloženje za svaku preporuku pojedinog projekta za odabir uz obavezno naznačeni naziv projekta, prihvatljive troškove/aktivnosti, najviši iznos prihvatljivog troška/aktivnosti, intenzitet i iznos potpore te ostvareni broj bodova uz jasnu napomenu UO LAG-a o opravdanosti projekta. Na rang listi se nalaze i projekti koji su isključeni iz postupka odabira projekata. Prednost na rang listi imaju projekti s ostvarenim većim brojem bodova. U slučaju kada se temeljem rang liste utvrdi da nema dovoljno raspoloživih sredstava za sve pozitivno ocijenjene projekte, određuje se prag raspoloživosti iznad kojeg će se nalaziti svi projekti za koje postoji dovoljno raspoloživih sredstava.

Odabir projekata od strane UO LAG-a

Prilikom odabira projekata LAG mora osigurati poštivanje sljedećih načela:

- nakon isključenja članova UO LAG-a kod kojih je utvrđen sukob interesa, najmanje 51% članova UO LAG-a mora imati pravo glasa prilikom odlučivanja
- za odabir projekta mora glasovati natpolovična većina članova UO LAG-a s pravom glasa
- bilo koja pojedinačna interesna skupina ne posjeduje više od 49% glasačkih prava prilikom odlučivanja
- od članova UO LAG-a koji su glasovali za projekt najmanje 50% glasova pripada partnerima koji ne pripadaju tijelima javne vlasti
- kvorum od 51% članova mora fizički prisustvovati sjednicama UO LAG-a kako bi odluke bile pravovaljane, odnosno upotreba pisane procedure kako bi se omogućio kvorum nije dozvoljena
- nepristranost i transparentnost prilikom odabira projekata
- jednakost u postupanju prema svim nositeljima projekata i svim uključenim stranama prilikom postupka odabira projekata
- zaštita osobnih podataka
- zabrana diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovina, rođenje, naobrazba, društveni položaj ili druge osobine.

Članovi UO moraju imati relevantnu dokumentaciju prilikom odlučivanja i biti unaprijed obaviješteni o održavanju sjednice. Na zahtjev članova UO LAG-a, ocjenjivači i/ili osobe koje su provodile administrativnu kontrolu projekta mogu prisustvovati sjednicama kako bi obrazložili projekt.

UO LAG-a može zatražiti dodatne informacije kako bi mogao donijeti ispravnu odluku pri čemu nije obvezan prihvatiti preporuku članova OO i osoba koje provode administrativnu kontrolu projekta, ali mora biti zabilježen jasan razlog za donošenje takve odluke. Ako se dogodi takva situacija, UO LAG-a mora dokazati vlastitom provjerom da predloženi projekt nije/je prihvatljiv. Članovi UO LAG-a moraju odobriti i isključenje projekata iz postupka odabira.

Nakon odabira projekata od strane UO LAG-a, LAG izdaje odluke i šalje ih nositeljima projekata, sukladno propisanome u LAG Natječaju.

U slučaju da se nakon izuzimanja članova UO LAG-a zbog sukoba interesa ne može osigurati kvorum i ravnopravnost u odlučivanju, odlučivanje o odabiru projekta obavlja skupština LAG-a, pri čemu prilikom odlučivanja vrijede ista prethodno navedena pravila.

U slučaju da dva ili više zahtjeva za potporu imaju isti broj bodova prednost na rang listi imaju zahtjevi s ranijim vremenom podnošenja na natječaj (izraženi u datumu, satu, minuti, sekundi). Ukoliko dva ili više zahtjeva za potporu imaju jednaki broj bodova i jednako vrijeme podnošenja zahtjeva za potporu, provest će se postupak izvlačenja slučajnim odabirom.

Prigovori na odluke LAG-a

Nositelj projekta ima pravo podnijeti prigovor na odluke koje je donio LAG. Prigovor se podnosi Povjerenstvu za prigovore preporučenom poštom na adresu LAG-a, te cijeli postupak podnošenja prigovora mora biti naveden u LAG natječaju. Odluke Povjerenstva za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane UO LAG-a. Rok za donošenje odluka Povjerenstva za prigovore bit će propisan LAG natječajem. LAG je dužan obavijestiti nositelja projekta o odluci Povjerenstva za prigovore.

Informiranje o odabranim projektima

LAG će objaviti konačnu rang lista nakon pravomoćnosti svih odluka. Na svojoj mrežnoj stranici LAG će nakon utvrđene rang liste odabranih projekata objaviti popis projekata s nazivom nositelja projekta, nazivom i kratkim opisom projekta te intenzitetom i iznosom potpore.

Podnošenje Zahtjeva za potporu za odabrane projekte u Agenciju za plaćanje

U roku 60 (šezdeset) dana od dana donošenja odluke na LAG razini, LAG će u ime i za račun nositelja projekta koji je odobren od strane LAG-a podnijeti Zahtjev za potporu putem AGRONET-a. Agencija za plaćanje će nakon provedene administrativne kontrole donijeti Odluku o odbijanju Zahtjeva za potporu ili Odluku o dodjeli sredstava. Predmetna procedura će biti detaljno opisana u LAG Natječaju.

3.4.1. Projekti suradnje

Projekti suradnje horizontalno su povezani sa svim mjerama, prioritetima i ciljevima LRS jer doprinose ostvarenju ciljeva kroz razmjenu znanja i iskustva, ali i stvaranje novih prilika za suradnju.

Međuteritorijalni projekti suradnje planirani su sa susjednim LAG - ovima iz Istarske županije s kojima je planirano razvijanje konceptualnog modela plasiranja proizvoda lokalnih proizvođača u obrazovne ustanove Istarske županije u svrhu uvođenja cjelovite prehrane bazirane na lokalnim proizvodima. Teme međuteritorijalnih projekata suradnje uključuju: razvoj novih proizvoda, udruživanje poljoprivrednih proizvođača, kratke lance opskrbe i edukaciju svih uključenih u proces prehrane djece u ustanovama.

Također su planirani i **transnacionalni projekti** suradnje s LAG-ovima iz zemalja EU članica. Teme transnacionalnih projekata suradnje uključuju: razvoj ruralnog turizma, očuvanje tradicije i baštine, valorizaciju poljoprivrednih i vinskih sorti, branding proizvoda i izradu studija koje će doprinijeti razvoju prepoznatljivosti područja.

Razmjena iskustava kroz projekte suradnje doprinosi inovativnom pristupu provedbe LRS-a. Primjena inovativnih pristupa jedna je od horizontalnih tema LRS-a zastupljena kroz sve prioritete LRS-a.

Za provedbu projekata suradnje s odabranim partnerima potpisat će se Sporazum o suradnji koji definira najvažnije aspekte suradnje. Provedbom Lokalne razvojne strategije provodit će se podmjera 19.3.2. (provedba aktivnosti suradnje LAG-a), dok se pripremne radnje predviđene provedbom podmjere 19.3.1. neće provoditi, obzirom da su pripremne aktivnosti odrađene prije izrade izmjene LRS.

Prilikom odabira projekata suradnje primjenjivat će se najmanje sljedeći kriteriji: usklađenost s ciljevima i prioritetima i mjerama LRS-a, iskustvo partnera, te održivost projekta.

3.5. Usklađenost razvojnih ciljeva i prioriteta s osima ruralnog razvoja

Lokalna razvojna strategija LAG-a „Središnja Istra“, proizlazi iz identificiranih lokalnih razvojnih problema, a u skladu je s ciljevima Programa ruralnog razvoja 2014. – 2020. LRS je u skladu sa sva tri cilja Programa ruralnog razvoja jer doprinosi povećanju konkurentnosti poljoprivrede, doprinosi održivom upravljanju resursima te uravnoteženom razvoju i očuvanju radnih mjesta. Mjere LRS-a u skladu su s Mjerama Programa ruralnog razvoja kao i prioritetima 2 i 6 Programa ruralnog razvoja. U poglavlju 3.2. uz svaku od mjera navedena je i usklađenost s prioritetom, odnosno fokus područjem Programa ruralnog razvoja.

Također, LRS doprinosi ostvarenju horizontalnih međusektorskih ciljeva jer potiče inovativne projektne aktivnosti kao i one aktivnosti koje doprinose zaštiti okoliša i smanjenju negativnog utjecaja klimatskih promjena.

Specifični cilj 1.: povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima u skladu je s Fokus područjem 2 (Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti sviju tipova poljoprivrede).

Specifični cilj 2.: razviti i ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a u skladu je s Fokus područjem 6 (Promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima).

Specifični cilj 1. i specifični cilj 2. Strategije u skladu su s LEADER specifičnim ciljevima ohrabrivanje i razvoj aktivnosti ruralnog stanovništva da zajednički djeluje putem projekata suradnje; razvijanje integriranih lokalnih razvojnih strategija i pripremanje njihove provedbe; promicanje lokalnih inicijativa i partnerstava uključivanjem lokalnih zajednica, poslovni predstavnika i predstavnika lokalne uprave; transfer postignuća, iskustava i stručnog znanja, te dostupnost informacija i zaključaka.

3.6. Usklađenost LRS s nadređenim strateškim dokumentima

Lokalna razvojna strategija LAG-a „Središnja Istra“ u skladu je s lokalnim, regionalnim i nacionalnim strategijama. Usklađenost s Programom ruralnog razvoja objašnjena je u poglavlju 3.5. U sljedećoj tablici dan je prikaz usklađenosti s nadređenim strateškim dokumentima.

Naziv strateškog dokumenta	Usklađenost LRS-a s ciljevima i prioritetima dokumenta
Europa 2020	LRS doprinosi prioritetima Strategije Europa 2020 jer doprinosi postizanju pametnog, održivog i uključivog razvoja kroz jačanje lokalnog gospodarstva, stvaranja novih radnih mjesta primjenjujući načela održivog razvoja
Program ruralnog razvoja RH 2014. – 2020.	LRS je u skladu s Prioritetima 2 i 6 Programa ruralnog razvoja
Strategija razvoja poduzetništva RH 2013. – 2020.	Doprinos ostvarenju Općeg cilja: Povećanje konkurentnosti malog gospodarstva u RH
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	Doprinos ostvarenju strateških ciljeva: povećanje turističke potrošnje, novo zapošljavanje u turizmu
Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine: nacrt	Usklađenost sa Strateškim ciljem 1 Povećanje gospodarske konkurentnosti, prioritetima 1.6. Razvoj održive poljoprivrede, šumarstva i lovnog gospodarstva te ostalih grana gospodarstva u ruralnom prostoru i 1.7. Održivi razvoj ruralnog prostora
Strategija razvoja grada Pazina od 2015. – 2020.	Usklađenost s ciljem 1. Intenziviranje gospodarskih aktivnosti, prioritet 1.2., Razvoj održive poljoprivredne proizvodnje s visokom dodatnom vrijednošću i s ciljem 3. Unapređenje kvalitete života, prioritet 3.1.3. Razvoj socijalne infrastrukture, kvalitete usluga i program za ranjive skupine i cilj 4, prioritet 4.1. Poboljšanje gospodarenja prirodnim dobrima, zaštita okoliša i zaštita od elementarnih nepogoda
Strategija gospodarskog razvoja grada Poreča: Parenzo 2015. – 2020.	Strateški cilj 2: Izgradnja novih i razvoj postojećih javnih sadržaja i komunalne infrastrukture poštujući načela održivosti i Racionalnosti, Prioritet 2.1. rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih javnih sadržaja, Strateški cilj 3: Razvoj poduzetništva, Mjera 3.1.10. razvoj poljoprivrede i marikulture
Program ukupnog razvoja Općine Funtana 2015. – 2020.	Cilj 1: Razvoj konkurentnog gospodarstva, prioritet 1.2: Sinergija poljoprivrede i turizma cilj 2.: Podizanje kvalitete života, prioritet 2.3: Izgradnja društvene i sportske infrastrukture Cilj 3: Efikasnije upravljanje resursima, Prioritet 3.2: Zaštita prirodnih resursa
Strategija razvoja općine Vrsar za razdoblje do 2015. . – 2020.	Cilj 1: Razvoj gospodarstva s fokusom na razvoj turizma, prioritet 2: Razvoj poljoprivrede, ribarstva i marikulture te njihova integracija s turizmom

4. Strategija izrade i provedbe

4.1. Primjena načela »odozdo prema gore« i sudjelovanje različitih interesnih skupina

U postupku izrade LRS-a primjenjivala su se načela LEADER pristupa, a posebno se vodilo računa o pristupu „odozdo prema gore“ odnosno o uključivanju što većeg broja lokalnih dionika, predstavnika svih interesnih skupina u proces izrade LRS-a. Naime, da bi provedba LRS-a bila uspješna, nužno je da odražava stvarne probleme i potrebe područja te da bude prihvaćena od strane lokalnih dionika. Za potrebe postupka izrade LRS-a oformljena je radna skupina od 22 člana koja obuhvaća pripadnike različitih interesnih skupina te objedinjuje različita znanja i iskustva i ravnomjerno obuhvaća sve teritorijalne jedinice LAG-a. Popis članova radne skupine nalazi se u prilogu 20. Ukupno je održano **10 sastanaka radne skupine** na kojima su sudionici imali mogućnost sudjelovati u svakoj od faza izrade Strategije uključujući analizu problema i potreba, izradu SWOT analize, definiranje vizije, ciljeva, prioriteta i mjera, kriterija odabira, definiranje pokazatelja. U suradnji s radnom skupinom i zaposlenicima LAG-a definirana su najvažnija tematska područja za koje je napravljena dubinska analiza problema i potreba putem **fokus grupa** u kojima je sudjelovao 31 stručnjak za svako područje. Tematska područja uključuju: upravljanje kvalitetom, standardizacija i suradnja, ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela, razvoj poljoprivrednih gospodarstava, šumska područja i zaštita prirode. Na temelju dobivenih problema i potreba za svako od tematskih područja pristupilo se **postupku prioritizacije** na način da su lokalni dionici putem maila, web stranice, društvenih medija i radija bili pozvani da sudjeluju i ocijene važnost pojedinih potreba. Broj bodova je bio ograničen da bi se strateški definirale najvažnije potrebe i u skladu s tim mogla definirati logika intervencije LRS-a. Dodatno je održano **savjetovanje s potencijalnim prijaviteljima** projekata i to poljoprivrednim gospodarstvima, jedinicama lokalne samouprave, udruženjima proizvođača i sl. Savjetovanja su održana na različitim lokacijama na području LAG-a kako bi se omogućilo sudjelovanje većeg broja lokalnih dionika (Poreč, 11 osoba, 10.2.2016.; Višnjan, 19 osoba, 10.2.2016.; Sveti Lovreč, 16 osoba, 11.2.2016.; Žminj, 11.2.2016., 15 osoba). Da bi se lokalne dionike motiviralo na sudjelovanje u izradi, ali i provedbi LRS-a, održano je i nekoliko **predstavljanja mjera** ruralnog razvoja na kojima su zainteresirani mogli dobiti odgovore na konkretna pitanja te ih se potaknulo na prijavljivanje projekata. Nadalje, za cijelo vrijeme trajanja izrade LRS-a, prikupljale su se projektne prijave putem unificiranog obrasca. U bazi projekata je prikupljeno oko 120 projektnih prijava za različite mjere. U postupku izrade LRS-a korišten je integrirani participativni pristup te su primjenjivani različiti alati i metode kako bi se približilo različitim skupinama lokalnih dionika (mladi, poljoprivrednici, dionici u turizmu, predstavnici jedinica lokalne samouprave i dr.). O svim fazama izrade LRS-a, lokalni dionici bili su redovito informirani putem web stranice i Facebook stranice LAG-a. U postupku izrade LRS-a velika je uloga elektroničkih medija što uključivanje dionika čini jednostavnijim, bržim, jeftinijim i fleksibilnijim.

Na kraju postupka izrade radnoj skupini je predstavljen LRS te su imali mogućnost dati svoje završne komentare prije usvajanja. Također, nacrt LRS-a je prije usvajanja predstavljen na javnoj tribini i objavljen na web stranici kako bi svi zainteresirani dionici mogli dati svoj osvrt prije usvajanja.

Proces izmjene LRS LAG-a Središnja Istra

Proces izmjene LRS LAG-a započeo je u kolovozu 2018. godine i trajao je do studenog 2018. godine. Temeljem analize podataka sa terena, te analizirajući raznorazne čimbenike kao što su rezultati do sada objavljenih natječaja na nacionalnom nivou, slabu prolaznost korisnika s LAG područja na nacionalnim natjecanjima, kašnjenje provedbe PRR RH 2014.-2020., novi Zakon o OPG-ovima (NN 29/18), itd., došlo se do zaključka kako je potrebno napraviti izmjenu Lokalne razvojne strategije, kako bi se osigurala što bolja i efikasnija provedba na LAG području.

Dana 10. srpnja 2018. godine održan je sastanak Upravnog odbora LAG-a, na kojem su prezentirani razlozi izmjene LRS. Na predmetnom sastanku UO je donio Zaključak o pristupanju izmjenama Strategije temeljem Odluke Skupštine o pokretanju predradnji za izmjene Strategije od 14.12.2017. godine, te o formiranju radne skupine za izmjenu LRS.

Radna skupina je na sastanku održanom 10. rujna, analizirala zaključke sastanaka fokus grupa koje su radile na izradi LRS, gdje je došla do zaključaka da se promijenila važnost prioriternih razvojnih problema u odnosu na prvotnu verziju, i fokusirala se na poljoprivredu, ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela. Promijenjen je SWOT, gdje je zaključeno kako prilikom izrade SWOT analize nisu uzeti u obzir svi relevantni podatci iz osnovnih analiza područja.

Dogovoren je hodogram aktivnosti koji će se odnositi na područje izmjene LRS te je donesen zaključak kako će radna skupina u dogovoru sa vanjskim stručnjakom formirati prijedlog mjera, uvjete prihvatljivosti te kriterije odabira, te sukladno tome uskladiti akcijski i financijski plan te prioritete i specifične ciljeve.

Nakon konzultacija i dogovora sa vanjskim stručnjakom radna skupina je kreirala nacrt izmjene LRS, koji je prezentiran na sastanku radne skupine 9. listopada 2018.

Dana 14. studenog 2018. godine Skupština LAG-a donosi Odluku o usvajanju izmjena LRS.

4.2. Značajke partnerstva

LAG „Središnja Istra“ je partnerstvo osnovano primarno radi učinkovitijeg usmjeravanja razvoja područja LAG-a kada se takvo usmjeravanje odvija participativno, odozdo prema gore, a vlasništvo nad rezultatima i učincima provedenih aktivnosti ostaje na području LAG-a.

Partnerstvo okuplja predstavnike gospodarskog, javnog i civilnog sektora, koji dolaze s geografskog područja LAG-a, odnosno okuplja predstavnike gradova Pazin i Poreč te općina Cerovlje, Funtana, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Lovreč, Sveti Petar u Šumi, Tinjan, Višnjan, Vrsar i Žminj. Zastupljenost predstavnika pojedinih sektora je podjednaka. Sjedište LAG-a „Središnja Istra“ je na adresi Pazin, 154. brigade Hrvatske vojske 5. Tijela LAG-a: Predsjednik LAG-a, Skupština LAG-a i Upravni odbor LAG-a. LAG broji 46 članova. Popis članova LAG-a nalazi se u Prilogu 17.

Partnerstvo zajednički radi na promicanju ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerskog pristupa, poboljšanju ruralnih radnih i životnih uvjeta, jačanju diversifikacije gospodarskih aktivnosti, osiguravanju protoka informacija i transfera znanja, razvijanju sinergije i umrežavanja između različitih lokalnih aktera te jačanju financijskih i ljudskih kapaciteta za pripremu i provedbu razvojnih projekata.

U svom radu, partnerstvo slijedi LEADER načela te ostale odredbe definirane Statutom partnerstva. LAG „Središnja Istra“ u svojim aktivnostima primjenjuje jedno od osnovnih načela LEADER pristupa, odnosno da niti jedan sektor ne prelazi 49% kako bi svi sektori imali jednak

utjecaj i mogućnost iskazivanja mišljenja i zastupanja svojih interesa. Također, kao jedna od najvažnijih značajki partnerskog pristupa je aktivno i kontinuirano uključivanje lokalnog stanovništva, posebno u postupak izrade LRS-a jer se na taj način najbolje mogu odrediti ciljevi i mjere u skladu sa stvarnim potrebama područja. LAG „Središnja Istra“ potiče partnerski, višesektorski pristup te integrirani teritorijalni pristup kako bi se ostvario ujednačen razvoj područja.

Rad LAG-a je javan, a javnost rada osigurava se pravodobnim i istinitim obavještanjem članova LAG-a dostavom pisanih materijala te putem sjednica tijela LAG-a kao i putem sredstava javnog priopćavanja.

4.3. Operativni plan provedbe i slijed aktivnosti u ostvarenju ciljeva

Akcijski plan prikazuje planirani tijek provedbe Lokalne razvojne strategije po godinama i mjerama unutar programskog razdoblja provedbe LRS na nivou svake godine unutar programskog razdoblja 2014. – 2020. godine. Provedba podmjere 19.2. uključuje indikativan akcijski plan za razdoblje od 2018. do 2020. godine, u kojem se u 2020. godini ne planira objava natječaja. No, ukoliko dođe do promjena, natječaji će se raspisati u 2020. godini. Kontinuirano praćenje odobrenih i realiziranih projekata, priprema i slanje godišnjih financijskih izvješća o radu LAG-a (po godinama), priprema i slanje završnog izvješća (2023.g.) s rezultatima evaluacija, provodit će se tijekom razdoblja od 2020. do 2023. godine.

Mjera	2016	2017	2018	2019	2020	Napomena	Odgovornost
Specifični cilj 1 Povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima (71,99% sredstava iz Mjere 19.2.)			X	x	x		LAG „Središnja Istra“
Prioritet 1.1. Poboljšati uvjete za konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju temeljenu na suvremenoj, inovativnoj i održivoj tehnologiji (51,98% sredstava iz Mjere 19.2.)			X	x	x		LAG „Središnja Istra“
Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (PRR 4.1.1.)				x	x	jedan natječaj u 2019.	LAG „Središnja Istra“

Mjera 1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (PRR 6.3.1.)			X	x	x	jedan natječaj u 2018.	LAG „Središnja Istra“
Prioritet 1.2. Poticati razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a (20,01% sredstava iz Mjere 19.2.)				x	x		LAG „Središnja Istra“
Mjera 1.2.1. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području (PRR 6.2.1)				x	x	jedan natječaj u 2019.	LAG „Središnja Istra“
Specifični cilj 2 Ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a (28,01% sredstava iz Mjere 19.2)				x	x		LAG „Središnja Istra
Prioritet 2.1. Povećati kvalitetu i pristup društvenoj infrastrukturi uvažavajući principe održivog razvoja (28,01% sredstava iz Mjere 19.2)				x	x		LAG „Središnja Istra
Mjera 2.1.1 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (PRR 7.4.1.)				x	x	jedan natječaj u 2019.	LAG „Središnja Istra“
Horizontalne mjere (23,9% ukupnog proračuna za provedbu LRS-a i rad LAG-a)	x	x	X	x	x		LAG „Središnja Istra“
Mjera 19.3.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-a				x	x		LAG „Središnja Istra“

Mjera 19.4. Tekući troškovi i animacija	x	x	X	x	x	LAG „Središnja Istra“
---	---	---	---	---	---	-----------------------

4.4. Procjena broja projekata i potrebnih sredstava za vrijeme trajanja programskog razdoblja 2014. – 2020.

U sklopu Lokalne razvojne strategije planirano je financiranje oko 47 projekata što će ovisiti o vrijednosti pojedinačnih projekata. Za financiranje projekata predviđen je iznos bespovratnih sredstava određen u sklopu podmjere 19.2., a intenzitet financiranja definiran je Pravilnicima odnosno Operativnim programom za Ruralni razvoj 2014. –2020. Detaljan plan projekata prema mjerama te planirani iznosi financiranja definirani su u akcijskom i financijskom planu kao i u opisu svake od mjera (poglavlje 3.2.).

4.5. Praćenje provedbe Strategije i mjerenje učinaka provedbe Strategije, kriteriji i indikatori za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti

a) Praćenje provedbe LRS

Praćenje provedbe LRS LAG-a „Središnja Istra“ provodit će se kontinuirano. Za provedbu praćenja odgovorni su zaposlenici LAG-a u suradnji s Upravnim odborom. Djelatnici LAG-a pripremit će alate za praćenje provedbe LRS kao i obrasce za pripremu izvješća koje će prije korištenja odobriti Upravni odbor LAG-a.

Sadržaj kontinuiranog praćenja provedbe je sljedeći:

- Financijsko praćenje
- Praćenje dinamike pripreme i provedbe natječaja na razini mjera LAG-a i usklađenosti s predviđenim Akcijskim planom za čitavo vrijeme provedbe LRS
- Statistika prijave projekata na pojedini natječaj
- Praćenje pokazatelja outputa i rezultata na razini svake mjere (prema niže definiranim pokazateljima)
- Praćenje prijave i provedbe projekata suradnje
- Praćenje provedenih aktivnosti animacije i umrežavanja

Djelatnici LAG-a temeljem praćenja provedbe pripremaju godišnja izvješća o provedbi LRS. LAG je dužan dostaviti Upravljačkom tijelu Godišnje izvješće o radu LAG-a za godinu „n-1“ koje se odnosi na provedene sufinancirane aktivnosti od 01. siječnja do 31. prosinca godine „n-1“ najkasnije do 15. veljače godine „n“.

Za odobravanje i usvajanje godišnjih izvješća odgovoran je Upravni odbor i Skupština LAG-a. Temeljem usvojenih izvješća pripremat će se godišnji planovi provedbe, odnosno, godišnji Akcijski planovi, koje će također prije provedbe morati usvojiti Upravni odbor.

Osnovu za praćenje provedbe Strategije čine pokazatelji zadani na razini pojedine mjere, odnosno, pokazatelji ishoda aktivnosti i rezultata provedbe.

Pregled pokazatelja na razini mjere:

Mjera	Pokazatelj ishoda aktivnosti	Pokazatelj rezultata
Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (4.1.1.PRR)	Najmanje 4 poljoprivrednih gospodarstava primilo potporu za povećanje konkurentnosti PG-a	29 poljoprivrednih gospodarstava poboljšalo je uvjete poljoprivredne proizvodnje
Mjera 1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (6.3.1. PRR)	25 malih poljoprivrednika primilo potporu u sklopu provedbe LRS-a	4 nova nepoljoprivredna sadržaja u funkciji do kraja provedbe LRS u sklopu OP za Ruralni razvoj 2014 – 2020 (do 2023. godine)
Mjera 1.2.1.: Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području (6.2.1 PRR)	Pokrenute 4 nove nepoljoprivredne djelatnosti na području LAG-a „Središnja Istra“	
Mjera 2.1.1 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (7.4.1. PRR)	Najmanje 14 subjekata primilo potporu poboljšanje temeljnih usluga u ruralnom prostoru	14 jedinica izgrađene i/ili opremljene društvene infrastrukture
Mjera 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a	Uspostavljena suradnja s najmanje 2 partnerske organizacije	Povećana razina znanja zaposlenika LAG-a na kraju provedbe projekata suradnje
Mjera 19.4. Tekući troškovi i animacija	Najmanje 5 aktivnosti animacije provedeno	Povećana informiranost lokalnih dionika o provedbi LRS-a

Podaci koji se prikupe tijekom praćenja bit će osnova za pripremu međuvremene i završne evaluacije. Kontinuirano praćenje i priprema godišnjih izvješća o provedbi također mogu predstavljati argument za revidiranje Strategije, ukoliko se utvrdi da je potrebno mijenjati ili prilagođavati određeni segment LRS-a.

b) Evaluacija provedbe LRS

Svrha postupaka evaluacije LRS je utvrditi koliko se kvalitetno provodila Strategija u promatranom periodu te jesu li ostvareni zacrtani rezultati i ciljevi.

Kod međuvremene evaluacije, osobito je bitna činjenica što će ona dati povratnu informaciju o potrebi za revizijom Strategije, ukoliko se uoči da primjerice definirana logika intervencije ne donosi željene rezultate ili je potrebno određenom prioritetu ili mjeri dati veći financijski značaj ili pak promijeniti obuhvat aktivnosti koje se provode unutar određene mjere (a u skladu s odredbama Programa ruralnog razvoja RH).

Izvješće završne evaluacije ključno je za planiranje nove Lokalne razvojne strategije LAG-a „Središnja Istra“.

Za vrijeme provedbe LRS LAG-a „Središnja Istra“ predviđena su dva postupka evaluacije.

- 1) **Međuvremena evaluacija** obuhvatit će razdoblje provedbe koje pokriva. 2017. i 2018. godinu te će se provesti u četvrtom kvartalu 2019. godine.
- 2) **Završna evaluacija** obuhvatit će period provedbe od početka 2019. do kraja 2020. godine te će provoditi u prvom kvartalu 2021. godine.

Za organizaciju oba postupka evaluacije zaduženo je osoblje LAG-a koje će za izvršenje ovih zadataka ugovoriti vanjske stručnjake za evaluaciju.

Kod postupaka evaluacije koristit će se ustaljeni kriteriji za evaluaciju:

- Relevantnost: procjena relevantnosti logike intervencije LRS-a za područje LAG-a
  - Efikasnost: koliko su efikasno korišteni financijski resursi, tj. kakav je odnos između inputa (utrošenih sredstava) i outputa (postignutih rezultata i učinaka)
  - Efektivnost: usporedba planiranih i ostvarenih neposrednih rezultata, rezultata i učinaka
  - Ostvareni utjecaj: procjena u kojem su opsegu ostvarene promjene utjecale na zajednicu
  - Održivost: procjena vjerojatnosti da će se ostvareni pozitivni pomaci i promjene održati i nakon perioda provedbe LRS.
- Učinak provedenih projekata i intervencija mjerit će se pokazateljima definiranim na razini ciljeva:

Cilj	Pokazatelj učinka
Opći cilj: Stvoriti povoljne gospodarske i društvene preduvjete za život na području LAG-a „Središnja Istra“	Ovom cilju se samo doprinosi te nisu postavljeni pokazatelji. Cilj će biti ostvaren u sinergiji s ostalim projektima iz drugih izvora financiranja
Specifični cilj 1: Povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima	Povećana produktivnost u potpomognutim polj. gospodarstvima za 20% u 2023. u odnosu na godinu prije ulaganja Povećana ponuda poljoprivrednih i nepoljoprivrednih proizvoda (najmanje 4 nova proizvoda do kraja 2023.)
Specifični cilj 2: Razviti i ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a	Najmanje 50% korisnika nove i obnovljene ruralne infrastrukture smatra da se kvaliteta života na području LAG-a poboljšala u 2023.

U tijeku postupka evaluacije, osoblje LAG-a će kontinuirano surađivati s evaluatorima i staviti im na raspolaganje sve dotad prikupljene podatke i izvješća. Evaluacijska izvješća o provedbi Strategije odobrava Skupština LAG-a.

4.6. Institucionalna sposobnost provedbe LRS

LAG „Središnja Istra“ osnovan je na inicijativu jedinica lokalne samouprave na području središnje Istre: Grada Pazina, te općina Cerovlje, Gračišće, Karojba, Lupoglav, Motovun, Sveti Petar u Šumi i Tinjan te je upisana u Registar udruga RH 4. svibnja 2012. godine. Trenutno zapošljava 4 osobe na neodređeno vrijeme. Svi zaposlenici imaju VSS (iz područja ekonomije i kulturologije). LAG „Središnja Istra“ akreditiran je u prvom krugu natječaja te je 5. srpnja 2013. godine započeo s provedbom Mjere 202 IPARD programa. U prvoj godini provedbe iskoristio je 85 % dostupnih sredstava (384.706,69 kn) koje je utrošio na uspostavu funkcionalnog ureda i stručno osposobljavanje zaposlenika, članova i volontera LAG-a. U

drugoj godini provedbe Mjere 202, LAG „Središnja Istra“ iskoristio je 99,86 % dostupnih sredstava (449.400,00 kn) koja su utrošena na daljnju edukaciju, animiranje i upoznavanje lokalnog stanovništva s ciljem i aktivnostima LAG-a „Središnja Istra“, stvaranje baze razvojnih projekata u suradnji s dionicima na području LAG-a.

LAG je stekao iskustvo u provedbi 6 projekata izvan mjere LEADER uključujući projekte financirane iz Europskog socijalnog fonda, Programa Unije i sl. gdje je bio u ulozi nositelja ili partnera. Popis projekata nalazi se u prilogu 21 LRS-a.

Izvori financiranja LAG-a u sljedećem razdoblju uključuju: sredstva Programa ruralnog razvoja (podmjere 19.2., 19.3., 19.4.), članarine, donacije Istarske županije te sredstva drugih projekata. Financiranje provedbe LRS-a planirano je iz sredstava EFRR – Program ruralnog razvoja: podmjere 19.2., 19.3., 19.4.

Na temelju navedenih podataka može se zaključiti da LAG „Središnja Istra“ raspolaže adekvatnim ljudskim resursima, relevantnim iskustvom i znanjem te stabilnim izvorima financiranja u sljedećem razdoblju što predstavlja nužan preduvjet za uspješno provođenje LRS-a.

4.7. Financijski plan provedbe LRS

Potpisom Ugovora o dodjeli sredstava između LAG-a „Središnja Istra“ i Agencije za plaćanje dana 17. veljače 2017. godine, LAG-u je na raspolaganju 9.819.870,48 HRK (1.311.975,00 EUR). Za provedbu Podmjere 19.2. (provedba LRS) na raspolaganju je 7.481.806,08 HRK (999.600,00 EUR), za Podmjeru 19.3. na raspolaganju je 374.090,30 HRK (49.980,00 EUR), dok je 1.963.974,10 HRK (262.395,00 EUR) na raspolaganju za provedbu Podmjere 19.4. Za uspješnu provedbu LRS-a, od iznimne je važnosti pažljivo isplanirati iznos potrebnih sredstava te raspored sredstava u odnosu na mjere i prioritete kao i raspored kroz godine programskog razdoblja. LAG Središnja Istra je odlučio kako neće podržavati projekte ukupne vrijednosti veće od 100.000 EUR-a, obzirom na činjenicu kako se javna sredstava iz 19.2 kombiniraju sa vlastitim učešćem korisnika. U postupku planiranja sredstava sudjelovala je radna skupina te predstavnici LAG-a kako bi financijski plan u najvećem mjeri odgovarao stvarnim potrebama i mogućnostima. Financijski plan je izrađen za razdoblje do 2020. godine i uključuje financijska sredstva iz podmjere 19.2, međuteritorijalna i transnacionalna suradnja (podmjera 19.3) te sredstva za tekuće troškove i animaciju. Struktura financiranja prikazana je u sljedećoj tablici.

Ugovor o dodjeli sredstava= 9.819.870,48	HRK / %
Ukupno za provedbu projekata iz Mjere PRR-a 19.2.	= 7.481.806,08 / 76,19%
Međuteritorijalna i transnacionalna suradnja (Mjera 19.3. PRR-a)	=374.090,30 / 3,81 %
Tekući troškovi i animacija (Mjera 19.4. PRR-a)	= 1.963.974,10 / 20%
UKUPAN PRORAČUN ZA PROVEDBU LRS I RAD LAG-a	= 9.819.870,48 / 100%

Prilikom rasporeda financijskih sredstava svi uključeni dionici složili su se u vezi rasporeda financijskih sredstava na način da najveći udio sredstava bude alociran na prioritet 1.1. Poboľjšati uvjete za konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju temeljenu na suvremenoj, inovativnoj i održivoj tehnologiji. Navedeni prioritet uključuje i mjere koje se tiču mladih i malih poljoprivrednih gospodarstava što je definirano kao odgovor na neke od najvažnijih potreba područja. Financijski je plan prikazan u sljedećoj tablici:

Cilj/Prioritet/Mjera	Alokacija od iznosa dodijeljenog za podmjeru 19.2. (%)
Specifični cilj 1: Povećati konkurentnost lokalnog gospodarstva u skladu sa suvremenim tržišnim trendovima	71,99%
Prioritet 1.1.: Poboljšati uvjete za konkurentniju poljoprivrednu proizvodnju temeljenu na suvremenoj, inovativnoj i održivoj tehnologiji	51,98%
Mjera 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (PRR 4.1.1)	14,47%
Mjera 1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (PRR 6.3.1.)	37,51%
Prioritet 1.2.: Poticati razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti na području LAG-a	20,01%
Mjera 1.2.1.: Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području (PRR6.2.1)	20,01%
Specifični cilj 2: Ojačati društvene i okolišne kapacitete područja LAG-a	28,01%
Prioritet 2.1. Povećati kvalitetu i pristup društvenoj infrastrukturi uvažavajući principe održivog razvoja	28,01%
Mjera 2.1.1 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (PRR 7.4.1.)	28,01%

4.8. Uključivanje horizontalnih tema u LRS

Sve mjere LRS-a doprinose horizontalnim međusektorskim ciljevima definiranim u Programu ruralnog razvoja uključujući i zaštitu okoliša, smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena te inovativnost koja također može imati pozitivan utjecaj na okoliš. Zaštita okoliša ima važnu ulogu u razvoju ruralnog turizma, ali i u stvaranju povoljnog okruženja za ugodan život stanovnika LAG-a. Klimatske promjene mogu imati veliki negativan utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju stoga je nužno poticati provođenje onih aktivnosti koje će smanjivati negativan utjecaj klimatskih promjena. Inovacije kao treća horizontalna tema su poželjne u svim u aspektima razvoja s obzirom da donose nove pristupe rješavanju problema ruralnog područja.

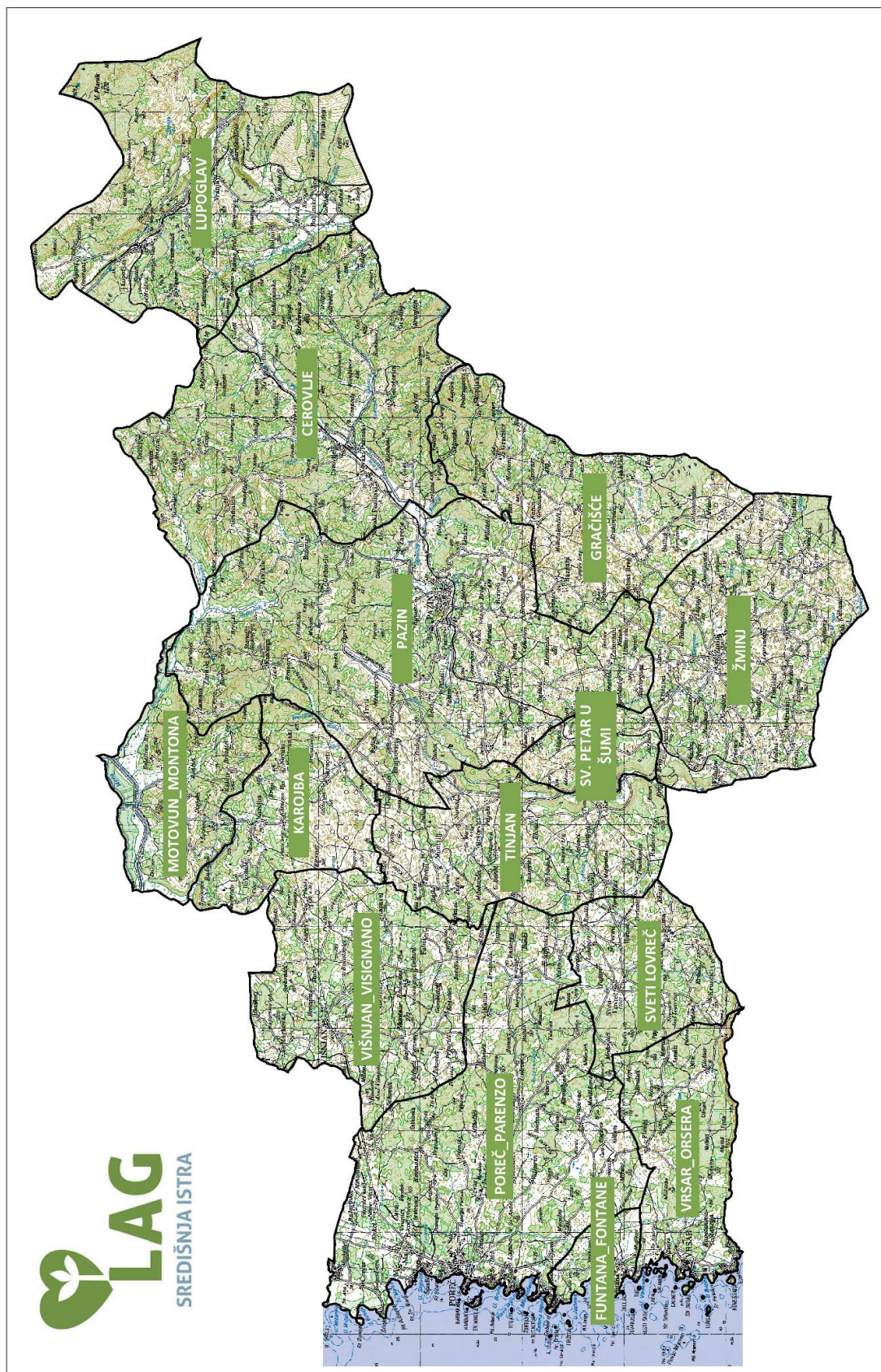
Doprinos horizontalnim temama jedan je od dodatnih kriterija LRS-a čime se ukazuje na važnost ovih tema za održivi razvoj područja LAG-a „Središnja Istra“.

5. Prilozi

Prilog 1. Opći prostorni pokazatelji – LAG "Središnja Istra" (Obrada autora prema podacima DZS, popis stanovništva 2011. i važećim Prostornim planovima)

Grad / Općina	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2011.)	Gustoća naseljenosti (st./km ²)	Broj naselja	Naselja u TUG područjima (I. kategorija)
Pazin	136,54	8.638	63,26	18	2
Cerovlje	107,01	1.677	15,67	15	3
Gračišće	60,15	1.419	23,59	7	1
Karojba	34,66	1.438	41,49	4	-
Lupoglav	92,19	924	10,02	8	4
Motovun	31,81	1.004	31,56	4	1
Sveti Petar u Šumi	14,23	1.065	74,84	1	-
Tinjan	53,76	1.684	31,32	8	-
Vrsar	37,91	2.162	57,03	9	-
Poreč	119	16.696	140,30	53	-
Funtana	7,94	907	114,23	1	-
Sveti Lovreč	30,61	1.015	33,16	23	-
Žminj	71,89	3.483	48,45	33	-
Višnjan	63,28	2.274	35,94	56	-
UKUPNO	860,98	44.386	51,55	240	11

Prilog 2. Kartografski prikaz LAG-a „Središnja Istra“ (1:100000)

Prilog 3. Inventarizacija kulturnih dobara unutar obuhvata LAG-a „Središnja Istra“ (Ministarstvo kulture, 2015.)

Grad / Općina	Nepokretna kulturna dobra	Pokretna kulturna dobra	Nematerijalna kulturna dobra	UNESCO / Nacionalni značaj
Pazin	13	11	0	+
Cerovlje	9	0	0	-
Gračišće	1	2	0	-
Karojba	1	0	0	-
Lupoglav	3	0	0	-
Motovun	2	4	0	-
Sveti Petar u Šumi	0	0	0	-
Tinjan	1	2	0	-
Vrsar	5	2	0	-
Poreč	13	7	0	+
Funtana	0	0	0	-
Sveti Lovreč	2	3	0	-
Žminj	5	8	1	-
Višnjan	5	2	0	-
Više naselja	0	0	1	+
UKUPNO	60	41	2	NP

Prilog 4. Popis zaštićenih prirodnih vrijednosti na području LAG-a (DZZP)

Grad / Općina	Posebni rezervat	Park prirode	Spomenik prirode	Značajni krajobraz	Spomenik parkovne arhitekture
Pazin	0	0	0	1	1
Cerovlje	0	0	0	0	0
Gračišće	0	0	0	1	0
Karojba	0	0	1	0	0
Lupoglav	0	1	1	1	0
Motovun	1	0	0	0	0
Sveti Petar u Šumi	0	0	0	0	0
Tinjan	0	0	0	0	0
Vrsar	2	0	0	1	1
Poreč	0	0	1	0	2
Funtana	0	0	0	0	0
Sveti Lovreč	0	0	0	1*	0

Grad / Općina	Posebni rezervat	Park prirode	Spomenik prirode	Značajni krajobraz	Spomenik parkovne arhitekture
Žminj	0	0	0	0	0
Višnjan	0	0	0	0	0
UKUPNO	3	1	3	4	4

* preklapanje područja u više JLS

Izvor: DZZP

Prilog 5. NATURA 2000 područja i ciljne vrste / staništa

Kod lokaliteta	Naziv lokaliteta	Površina* (ha)	Ciljne vrste / staništa
HR1000032	Akvatorij zapadne Istre	15.470,15	Gavia arctica / crnogri plijenor, Gavia stellata / crvenogri plijenor, Phalacrocorax aristotelis desmarestii / morski vranac, Sterna hirundo / crvenokljuna čigra, Sterna sandvicensis / dugokljuna čigra, Alcedo atthis / vodomar
HR5000032	Akvatorij zapadne Istre	76.212,52	Dobri dupin / Tursiops truncatus, Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje, Pješčana dna trajno prekrivena morem
HR2001215	Boljunske polje	2.244,19	mren / Barbus plebejus, veliki vodenjak / Triturus carnifex, žuti mukač / Bombina variegata, mali potkovnjak / Rhinolophus hipposideros, velikouhi šišmiš / Myotis bechsteinii, primorska uklija / Alburnus arborella
HR2001396	Grdoselski potok	2,71	bjelonogi rak / Austropotamobius pallipes
HR2001144	Klaričeva jama	0,78	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001016	Kotli	328,75	uskoušćani zvrčić / Vertigo angustior, lombardijska smeđa žaba / Rana latastei, nizinske košanice (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)
HR3000001	Limski kanal - more	673,10	Velike plitke uvale i zaljevi, Pješčana dna trajno prekrivena morem, Grebeni, Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
HR2000629	Limski zaljev - kopno	1.168,32	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
HR2001017	Lipa	227,74	veliki vodenjak / Triturus carnifex, lombardijska smeđa žaba / Rana latastei
HR2000619	Mirna i šire područje Butonige	1.476,72	uskoušćani zvrčić / Vertigo angustior, trbušasti zvrčić / Vertigo moulinsiana, kiseličin vatreni plavac / Lycaena dispar, močvarni okaš / Coenonympha oedippus, bjelonogi rak / Austropotamobius pallipes, mren / Barbus plebejus, žuti mukač / Bombina variegata, lombardijska smeđa žaba / Rana latastei, barska kornjača / Emys orbicularis, primorska uklija / Alburnus arborella, nizinske košanice (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume Carpinion betuli

Kod lokaliteta	Naziv lokaliteta	Površina* (ha)	Ciljne vrste / staništa
HR2000637	Motovunska šuma	1.009,92	uskoušćani zvrčić / <i>Vertigo angustior</i> , kataks / <i>Eriogaster catax</i> , jelenak / <i>Lucanus cervus</i> , žuti mukač / <i>Bombina variegata</i> , lombardijska smeđa žaba / <i>Rana latastei</i> , barska kornjača / <i>Emys orbicularis</i> , velikouhi šišmiš / <i>Myotis bechsteinii</i> , poplavne miješane šume / <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> ili <i>Fraxinus angustifolia</i> , Subatlantske i srednjoeuropske hrastove i hrastovo-grabove šume <i>Carpinion betuli</i>
HR2000601	Park prirode Učka	8.026,62	močvarna riđa / <i>Euphydryas aurinia</i> , jelenak / <i>Lucanus cervus</i> , alpinska strizibuba / <i>Rosalia alpina*</i> , hrastova strizibuba / <i>Cerambyx cerdo</i> , velika četveropjega cvilidreta / <i>Morimus funereus</i> , veliki vodenjak / <i>Triturus carnifex</i> , žuti mukač / <i>Bombina variegata</i> , velikouhi šišmiš / <i>Myotis bechsteinii</i> , mali potkovnjak / <i>Rhinolophus hipposideros</i> , tankovratni podzemljak / <i>Leptodirus hochenwarti</i> , čvorasti trčak / <i>Carabus nodulosus</i> , mirišljivi samotar / <i>Osmoderma eremita*</i> , danja medonjica / <i>Euplagia quadripunctaria*</i> , Skopolijeva gušarka / <i>Arabis scopoliana</i> , Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseloj ili bazičnoj podlozi, Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>), Istočno submediteranski suhi travnjaci (<i>Scorzoneretalia villosae</i>), Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom, Šume pitomog kestena (<i>Castanea sativa</i>), Špilje i jame zatvorene za javnost, Istočnomediteranska točila, Otvorene kserotermofilne pionirske zajednice na karbonatnom kamenitom tlu, Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*važni lokaliteti za kaćune), Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama
HR2001386	Pazinski potok	70,50	uskoušćani zvrčić / <i>Vertigo angustior</i>
HR2001365	Pazinština	4.704,48	jelenak / <i>Lucanus cervus</i> , veliki vodenjak / <i>Triturus carnifex</i>
HR2001493	Piskovica špilja	0,78	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001133	Ponor Bregi	136,81	čovječja ribica / <i>Proteus anguinus*</i> , Špilje i jame zatvorene za javnost
HR1000018	Učka i Čićarija	22.957,11	<i>Alectoris graeca</i> / jarebica kamenjarka, <i>Anthus campestris</i> / primorska trepteljka, <i>Aquila chrysaetos</i> / suri orao, <i>Bubo bubo</i> / ušara, <i>Caprimulgus europaeus</i> / leganj, <i>Circaetus gallicus</i> / zmijar, <i>Crex crex</i> / kosac, <i>Dryocopus martius</i> / crna žuna, <i>Emberiza hortulana</i> / vrtna strnadica, <i>Falco peregrinus</i> / sivi sokol, <i>Glaucidium passerinum</i> / mali ćuk, <i>Gyps fulvus</i> / bjeloglavi sup, <i>Lanius collurio</i> / rusi svračak, <i>Lullula arborea</i> / ševa krunica, <i>Pernis apivorus</i> / škanjac osaš, <i>Picus canus</i> / siva žuna, <i>Strix uralensis</i> / jastrebača, <i>Sylvia nisoria</i> / pjegava grmuša, <i>Phylloscopus bonelli</i> / gorski zviždak
HR2001322	Vela Traba	540,08	četveroprugi kravosas / <i>Elaphe quatuorlineata</i> , jelenak / <i>Lucanus cervus</i> , hrastova strizibuba / <i>Cerambyx cerdo</i> , velika četveropjega cvilidreta / <i>Morimus funereus</i> ,

Kod lokaliteta	Naziv lokaliteta	Površina* (ha)	Ciljne vrste / staništa
			močvarna riđa / Euphydryas aurinia, kataks / Eriogaster catax, danja medonjica / Euplagia quadripunctaria*
HR3000003	Vrsarski otoci	882,19	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje, Grebeni, Pješčana dna trajno prekrivena morem

* ukupna površina NATURA 2000 područja

Izvor: DZZP

Prilog 6. Nezaposlene osobe prema mjestu stanovanja i spolu, prosinac 2014./2015.

Grad / Općina	prosinac 2014.			prosinac 2015.		
	ukupno	Ž	m	Ukupno	ž	m
Cerovlje	54	33	21	49	37	12
Funtana	43	26	17	41	24	17
Gračišće	31	18	13	31	19	12
Karojba	34	22	12	37	20	17
Lupoglav	25	14	11	20	9	11
Motovun	45	26	19	34	22	12
Pazin	328	197	131	257	157	100
Poreč	746	425	321	604	339	265
Sveti Lovreč	26	17	9	33	22	11
Sveti Petar u Šumi	41	22	19	30	20	10
Tinjan	61	38	23	45	28	17
Višnjan	59	38	21	58	34	24
Vrsar	82	42	40	103	51	52
Žminj	85	50	35	76	48	28
UKUPNO	1.660	968	692	1.418	830	588

Izvor: HZZ, Mjesečni statistički bilten 12-XX/2015 i 12-XIX/2014, Područni ured Pula

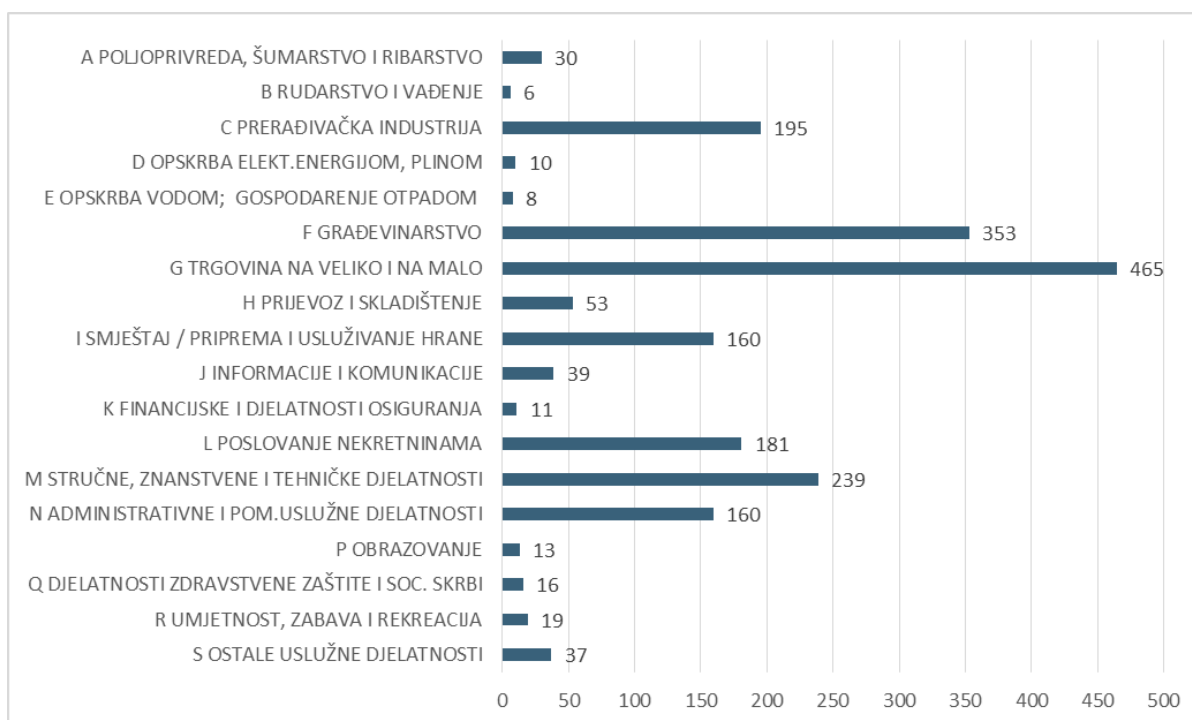
Prilog 7. Turistička kategorizacija naselja na području LAG-a "Središnja Istra"

Grad / Općina	Broj naselja	Turistički razred				
		A	B	C	D	JLS
Cerovlje	15	0	0	1	14	D
Funtana	1	1	0	0	0	A
Gračišće	7	0	0	1	6	D
Karojba	4	0	0	1	3	D
Lupoglav	8	0	0	1	7	D

Grad / Općina	Broj naselja	Turistički razred				
		A	B	C	D	JLS
Motovun	4	1	0	0	3	D
Pazin	18	0	1	0	17	D
Poreč	53	3	0	5	45	D
Sveti Lovreč	23	0	0	1	22	D
Sveti Petar u Šumi	1	0	0	1	0	C
Tinjan	8	0	0	1	7	D
Višnjan	56	0	0	1	55	D
Vrsar	9	1	0	0	8	D
Žminj	33	0	1	0	32	D
LAG	240	6	2	13	219	NP

Izvor: Pravilnik o proglašavanju turističkih općina i gradova i o razvrstavanju naselja u turističke razrede (NN: 122/09, 9/10, 61/10, 82/10, 36/11, 89/11, 146/11, 141/12, 144/12, 38/13, 153/13, 126/15. i 15/16.).

Prilog 8. Broj gospodarskih subjekata prema NKD djelatnostima u LAG-u. (Izvor: HGK, 2014.)

Prilog 9. Osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika na području LAG-a „Središnja Istra“ u 2014. godini (u tisućama kuna)

Grad / Općina	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Ukupni prihod	Dobit razdoblja	Gubitak razdoblja	Neto dobit
Cerovlje	27	134	37.594	1.757	2.352	-595
Funtana	44	79	58.454	5.694	1.214	4.480
Gračišće	10	16	19.728	2.794	299	2.495
Karolja	19	154	67.247	3.938	730	3.208
Lupoglav	19	295	420.848	6.073	6.351	-278
Motovun	42	85	36.667	3.765	4.126	-361
Pazin	310	2.004	1.211.030	71.844	22.363	49.481
Poreč	1.261	6.966	3.850.029	243.581	86.254	157.327
Sveti Lovreč	30	45	24.378	1.658	750	908
Sveti Petar u Šumi	19	93	33.033	1.512	244	1.268
Tinjan	54	220	127.454	3.061	2.722	339
Višnjani	96	272	147.405	9.768	7.568	2.199
Vrsar	126	316	114.279	8.342	10.186	-1.844
Žminj	86	554	324.579	28.379	1.865	26.514

Izvor: FINA, 2015.

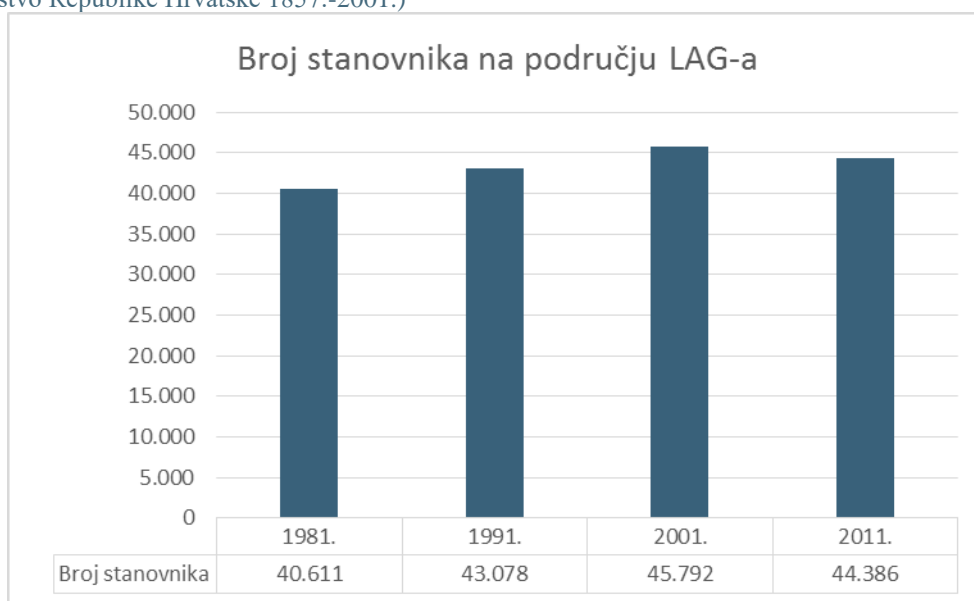
Prilog 10. Pokazatelji stupnja razvijenosti na području LAG-a "Središnja Istra"

Grad / Općina	2010.		2013.		2017.	
	Indeks razvijenosti	Skupina	Indeks razvijenosti	Skupina	Indeks razvijenosti	Skupina
Cerovlje	83,72%	III.	86,57%	III.	101,83%	V.
Funtana	137,80%	V.	147,32%	V.	114,82%	VIII.
Gračišće	94,72%	III.	94,16%	III.	105,29%	VII.
Karolja	89,04%	III.	89,16%	III.	103,27%	VI.
Lupoglav	95,31%	III.	100,08%	IV.	104,48%	VII.
Motovun	89,57%	III.	88,42%	III.	103,73%	VI.
Pazin	110,42%	IV.	109,45%	IV.	108,60%	VIII.
Poreč	142,20%	V.	132,32%	V.	114,00%	VIII.
Sveti Lovreč	108,69%	IV.	105,49%	IV.	106,60%	VII.
Sveti Petar u Šumi	97,33%	III.	100,51%	IV.	106,08%	VII.
Tinjan	97,00%	III.	99,22%	III.	106,40%	VII.

Grad / Općina	2010.		2013.		2017.	
	Indeks razvijenosti	Skupina	Indeks razvijenosti	Skupina	Indeks razvijenosti	Skupina
Višnjan	113,33%	IV.	105,72%	IV.	105,96%	VII.
Vrsar	136,56%	V.	131,26%	V.	111,90%	VIII.
Žminj	105,20%	IV.	106,53%	IV.	106,20%	VII.

Izvor: NN 132/2017 (29.12.2017.), Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti

Prilog 11. Kretanje broja stanovništva na području LAG-a u razdoblju od 1981.-2011. godine (DZS, Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001.)

Prilog 12. Prirodno kretanje stanovništva na području LAG-a i Istarske županije 2001./2011.

Administrativno područje	2001.		2011.	
	Prirodni prirast	Vitalni indeks	Prirodni prirast	Vitalni indeks
LAG "Središnja Istra"	-130	74,2	-8	98,2
Istarska županija	-552	74,0	-395	82,2

Izvor: DZS, Prirodno kretanje stanovništva po županijama i gradovima/općinama, 2001./2011.

Prilog 13. Pokazatelji demografskih kretanja na području Istarske županije i LAG-a 2001./2011.

Administrativno područje	2001.			2011.		
	prosječna starost	indeks starenja	koeficijent starosti	prosječna starost	indeks starenja	koeficijent starosti
LAG "Središnja Istra"	39,0	84,8	20,5	41,7	113,1	22,7
Istarska županija	40,2	99,7	21,8	43,0	136,8	24,9

Izvor: obrada autora prema DZS, Kontingenti stanovništva po gradovima/općinama, popis 2001./2011.

Prilog 14. Obrazovna struktura stanovništva na području Istarske županije i LAG-a, 2011.

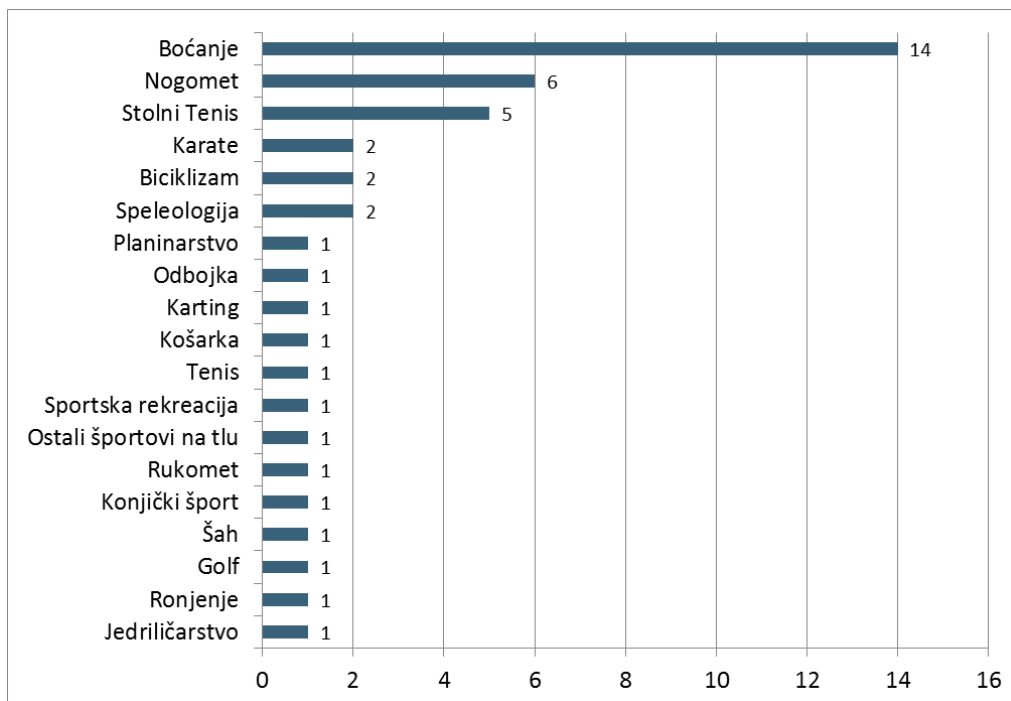
Administrativna jedinica	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola*	Visoko obrazovanje**	Nepoznato
LAG	2.702	9.061	20.729	5.417	20
M	848	3.780	11.292	2.477	9
Ž	1.854	5.281	9.437	2.940	11
Istarska županija	14.316	35.092	100.602	29.874	355
M	4.062	14.171	54.966	13.475	142
Ž	10.254	20.921	45.636	16.399	213

Izvor: DZS, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, starosti i spolu, popis 2011.

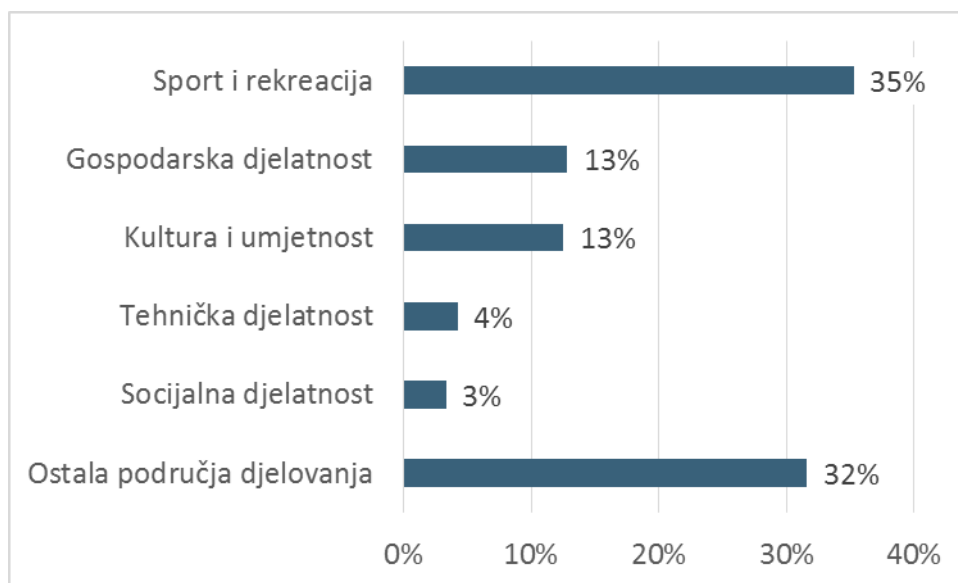
* Obuhvaćene su sve srednje škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije.

** Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta, stručni studiji po Bologni/bolonjskom procesu, svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni/bolonjskom procesu te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

Prilog 15. Brojno stanje sportskih udruga na području LAG-a (Registar udruga)

Prilog 16. Zastupljenost udruga LAG-a s obzirom na područje djelovanja (Registar udruga)

Prilog 17. Popis članova LAG-a „Središnja Istra“

UPRAVNI ODBOR				
1.	████████	██████████	██████████████	JAVNI
2.	████████	██████████	██████████████	JAVNI
3.	██████████	██████████	██████████████	CIVILNI
4.	██████████	██████████	██████████████	CIVILNI

5.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
6.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
7.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
8.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
9.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
10.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
11.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
OSTALI ČLANOVI				
12.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
13.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
14.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
15.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
16.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
17.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
18.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
19.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
20.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
21.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
22.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
23.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
24.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
25.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
26.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI

27.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
28.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
29.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
30.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
31.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
32.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
33.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
34.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
35.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
36.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
37.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
38.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
39.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
40.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
41.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
42.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
43.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
44.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
45.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
46.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	JAVNI
47.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI
48.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	GOSPODARSKI
49.	[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	CIVILNI

Prilog 18. Problemi i potrebe prema fokus grupama

Fokus grupa 1: Upravljanje kvalitetom, standardizacija i suradnja	
PROBLEMI	POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> nedovoljna povezanost zakonodavca i korisnika 	<ul style="list-style-type: none"> osnivanje krovnih udruga za pojedine ruralne sektore (npr. voćari, medari,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ većinu propisa korisnici teško provode ▪ nedovoljna povezanost malih proizvođača i izrađivača (nositelja) strategije ▪ nedovoljna suradnja privatnog i javnog sektora ▪ krajnji korisnici nemaju odgovarajuću percepciju o postojećim javnim institucijama za ruralni razvoj (APPRRR, AZRRI, LAG...) zbog čega se nedovoljno uključuju u njihove aktivnosti ▪ nedovoljno razvijeni kanali komunikacije s potencijalnim korisnicima koji su zainteresirani za korištenje sredstava ▪ prevelika birokratizacija procedura prema krajnjim korisnicima (za OPG i sl.) ▪ regionalne ispostave državnih institucija također nisu dovoljno uključene u kreiranje legislative ▪ uvjeti prihvatljivosti projekta većini korisnika nisu povoljni (veličina zemljišta, vlasništvo, uvjeti zakupa i sl.) ▪ financiranje rada članova koji će djelovati unutra krovne udruge radi promocije deficitarnog ruralnog sektora ▪ nedovoljna promidžba lokalnih proizvoda ▪ nedovoljno razvijeni kanali komunikacije između javnih nadležnih institucija i krajnjih korisnika (poteškoće prilikom kontaktiranja i dobivanja povratnih informacija) ▪ certificirani su proizvodi skuplji za proizvodnju ali jamče i bolju prepoznatljivost na tržištu. Prijetnja ovom sustavu je nelojalna konkurencija, a manjim se proizvođačima načelno ne isplati ulaziti u sustave kvalitete zbog povećanih troškova proizvodnje. Mjere ublažavanja mogu uključivati 	<ul style="list-style-type: none"> pršutari) koje bi operativno komunicirale prema nadležnim institucijama uključujući i LAG (LAG ne može nositi ovu ulogu) ▪ unaprjeđenje suradnje javnog i privatnog sektora (uključujući i LAG) ▪ provođenje edukacije i poticanje certifikacije proizvoda (nacionalna, zemljopisna izvornost, IQ i sl.). Potencijalna strategija može biti usmjerena na brendiranje nekolicine ključnih proizvoda koji zatim "povuku" u prodaju i ostale nebrendirane proizvode. Primarno je potrebno okupiti predstavnike proizvođača i utvrditi njihove potrebe s obzirom na zahtjeve ovog sustava kvalitete. ▪ profesionalizacija i edukacija ljudskih potencijala u sustavu međusobnog umrežavanja ▪ za sektore u kojima djeluje malen broj proizvođača s ograničenim prihodima osnivanje proizvođačke organizacije može predstavljati potencijalno rješenje jer postoji mehanizam financiranja kroz mjere ruralnog razvoja te PO može usmjeriti djelovanje na brendiranje zajedničkog proizvoda ▪ LAG može poslužiti kao ključni informativni centar za poljoprivrednike (npr. pravovremene obavijesti koje se odnose na izmjene u legislativi) ali i kao tehnička i savjetodavna pomoć prilikom pripreme određenih tipova dokumenata (poslovni planovi i sl.) ▪ kontinuirano promoviranje udruživanja ali sa konkretnim rezultatima koji su planirani na realnim podacima ▪ pojačano udruživanje na području središnje Istre radi kvalitetnije distribucije domaćih proizvoda na obalnom dijelu županije. Prvi korak je locirati ključne sudionike.
--	---

<p>jačanje inicijative proizvođača te kvalitetno osmišljenu marketinšku kampanja radi povećanja konkurentnosti prilikom nastupa na tržištu.</p>	
Fokus grupa 2: Ruralni turizam i temeljne usluge u obnovi sela	
PROBLEMI	POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedovoljna informiranost dionika ▪ nedovoljna educiranost dionika ▪ nedostaje jedinstvena točka potpore ▪ kompleksnost legislative koja nije dovoljno prilagođena mogućnostima korisnika ▪ operativna podkapacitiranost za provođenje projekata iako postoji baza projekata na razini županije u okviru sektora ruralnog turizma ▪ biciklističke staze nisu kvalitetno umrežene te nedovoljno održavane na području sr. Istre. U trenutnom stanju ne donose značajnije prihode. Situacija je bolja na obalnom dijelu. ▪ prihvatljivost povezana sa zemljišnoknjižnim uvjetima te pravni odnosi poput najma, koncesije, zakupa. ▪ Nedostatak infrastrukture za predškolski odgoj i javnih sadržaja za djecu ▪ Neiskorištenost i/ili loše stanje postojeće javne infrastrukture (domovi, stare škole i sl.) ▪ Nedostatak uređenih sportsko-rekreativnih sadržaja ▪ Nedovoljno razvijeni selektivni oblici turizma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uspostava jedinstvene točke potpore ▪ razvoj javne turističke infrastrukture (npr. biciklističke, pješačke i tematske staze) na koju se treba povezati ponuda OPG-a ▪ razvijati turističke informativne centre u okviru javne turističke infrastrukture ▪ u sklopu biciklističkih staza potencijalno je rješenje uspostava višednevnih trasa (npr. 7-dnevna staza na području LAG-a). Također je potrebno provesti analizu potencijalnih staza kako bi se ostvarila optimalna posjećenost. Važno je pritom paziti na uspostavu unificiranog standarda za cijelu regiju (jedinstvena markacija i sl.). ▪ uspostava bike&bed ponude koja bi unaprijedila kvalitetu cikloturizma na području LAG-a te istovremeno stvorila mogućnost korištenja kratkotrajnog smještaja za druge korisnike ▪ radi jednostavnosti održavanja, pješačke staze su također dobra alternativa biciklističkim stazama ▪ ispitati mogućnosti uspostave offroad i enduro staza te njihovu profitabilnost ▪ standardizacija zajedničkih turističkih proizvoda ▪ jačanje povezivanja obalnog i unutrašnjeg dijela LAG-a (temeljna infrastruktura) ▪ širenje ponude uređivanjem malih kampova, odmorišta i vidikovaca (prvenstveno od strane JLS) ▪ revalorizacija kulturne i prirodne baštine na području LAG-a u okviru jačanja ponude destinacije i održivog upravljanja ▪ revalorizacija tematskih staza i jačanje edukativne ponude (npr. zvjezdarnica Višnjan, NATURA 2000)

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ proširenje ponude za najmlađe u vidu šumskih vrtića, parkova i sl. kao dio unaprjeđenja kvalitete života ali i u okviru turističke ponude ▪ poticanje sportskih aktivnosti (sportski centri i tereni) ▪ promocija i jačanje ponude kroz tradicijske obrte
Fokus grupa 3: Razvoj poljoprivrednih gospodarstava	
PROBLEMI	POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ visoka početna ulaganja vezana za početak proizvodnje (zemljište, oprema ...) ▪ nedostatak kvalitetnih ljudskih resursa i potrebnih stručnih znanja ▪ nedostatak financijskih sredstava za proširenje kapaciteta naročito kod malih proizvođača ▪ nemogućnost implementacije zakonske regulative uslijed nepoznavanja propisa ili nedostatka financijskih sredstava ▪ pojedine grane poljoprivrede nisu dovoljno razvijene (voćarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo) ▪ izostanak kvalitetnijeg udruživanja proizvođača s ciljem zajedničkog nastupa na tržištu, zajedničkog korištenja opreme i mehanizacije i sl. ▪ nedovoljna promocija lokalno proizvedenih poljoprivrednih proizvoda, neiskorištene mogućnosti za brendiranje pojedinih proizvoda ▪ nedostatna suradnja između poljoprivrede i turizma, nisu uspostavljeni kratki lanci opskrbe ▪ nedovoljno korištenje EU sredstava za razvoj poljoprivrede ▪ mali interes proizvođača za ulazak u sustave kvalitete ▪ nedostatak suradnje između nadležnih institucija/stručnih službi i poljoprivrednih proizvođača 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poticati udruživanje proizvođača u područjima gdje već postoje razvijeni resursi/kapaciteti uz strateški odabrane kriterije (npr. autohtoni proizvodi) ▪ razvoj stočarstva i voćarstva/povrćarstva jer ove grane nisu dovoljno razvijene, a postoji potražnja za ovim proizvodima ▪ razvoj jedinstvene ponude poljoprivrednih proizvoda s obzirom na pozitivnu potražnju (npr. med, voće, povrće, meso, rukotvorine, vino ...) ▪ započeti brendiranje proizvoda koji do sada nisu prepoznati (npr. voće i povrće) te kreirati standarde kvalitete ▪ ulaganja u opremu i infrastrukturu (općenito) ▪ uspostava jedinstvene točke potpore za ruralni razvoj (iako postoji više javnih institucija koje su nadležne za ovaj sektor uočeno je kako nedostaje jedinstveni servisni info centar koji će pružati pomoć svim dionicima uključujući i proizvođače)

Fokus grupa 4: Šumska područja	
PROBLEMI	POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ šumske površine nisu dovoljno prepoznate u kontekstu ruralnog razvoja ▪ šumski sektor je nedovoljno valoriziran ▪ šumoposjednici nisu organizirani, a samo manji dio njih upisan je u registar šumoposjednika (na državnoj razini radi se o 1900 šumoposjednika u odnosu na 6000) ▪ lokalni dionici ne sudjeluju dovoljno u razvoju ovog sektora ▪ mnoštvo malih suvlasničkih i suposjedničkih parcela često negativno utječe na uvjete prihvatljivosti u okviru sustava dodjele poticaja ▪ upitna isplativost malih šumskih posjeda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tartufarstvo predstavlja veliki ulagački potencijal uključujući sve faze procesa od proizvodnje do promocije i plasmana. Ne zahtjeva velike edukativne aktivnosti. ▪ poticanjem negospodarskih aktivnosti poput uvođenja turističko rekreativnih sadržaja (rekreacijske i poučne staze, vidikovci i sl.) moguće je premostiti probleme koji su vezani za neriješene imovinsko-pravne odnose ili veličinu šumskih posjeda ▪ isplativa su i ulaganja u postojeće neodržavane šumske staze koje se nalaze npr. u državnom vlasništvu jer istovremeno koriste i sektoru gospodarenja šumama ▪ s obzirom da mali šumoposjednici nemaju izravne koristi, nositelji projekata u ovom sektoru trebali bi prvenstveno biti JLS, veliki šumoposjednici te udruge i druge pravne osobe aktivne u zaštiti prirode ▪ poticanje simbiotskih rješenja koja pokazuju visoke karakteristike održivog upravljanja (npr. pčelarstvo i sadnja kestena, sadnja lijeske i uzgoj tartufa) ▪ poticanje gljivarskog turizma uz odgovarajuće mjere zaštite prirodnih staništa

Prilog 19. Kriteriji odabira

1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava (4.1.1. PRR)

KRITERIJ ODABIRA 1.1.1.		BODOVI
A	EKONOMSKI KRITERIJ	Najviše 15
1	Ekonomska veličina gospodarstva SO	Najviše 8
	Više od 30.000 €	8

	Od 15.000 do 29.999 €	6
	Do 14.999 €	4
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	Najviše 4
	Za novootvoreno radno mjesto – 1 i više	4
	Projektom su očuvana postojeća radna mjesta	2
3	Dužina poslovanja korisnika	Najviše 3
	Subjekt posluje > 10 godina	3
	Subjekt posluje od 5 do 10 godina	2
	Subjekt posluje do 5 godina	1
B	SEKTORSKI KRITERIJI	Najviše 15
	Ulaganje u stočarstvo	15
	Ulaganje u podizanje/restrukturiranje trajnih nasada voća, ulaganje u proizvodnju voća/povrća u zaštićenom prostoru	13
	Ekološka proizvodnja	10
	Nabava poljoprivredne mehanizacije	8
C	HORIZONTALNI KRITERIJI	Najviše 9
1	Mladi poljoprivrednici	Najviše 4
	Mladi poljoprivrednik je nositelj/odgovorna osoba/vlasnik duže od 2 godine	4
	Mladi poljoprivrednik je nositelj/odgovorna osoba/vlasnik kraće od 2 godine	2
2	Doprinos ulaganja fokus područjima	Najviše 5
	Ulaganje doprinosi boljem upravljanju vodama, uključujući upravljanje gnojivima i pesticidima (fokus područje 4B)	1
	Ulaganje doprinosi sprečavanju erozije tla i bolje upravljanje tlom (fokus područje 4C)	1
	Ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju vode u poljoprivredi (fokus područje 5A)	1

	Ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju energije u poljoprivredi i preradi hrane (fokus područje 5B)	1
	Ulaganje doprinosi smanjenju emisije stakleničkih plinova i amonijaka iz poljoprivrede (fokus područje 5D)	1
	MAKSIMALNI BROJ BODOVA	39
	PRAG PROLAZNOSTI	10

1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (6.3.1. PRR)

KRITERIJI ODABIRA 1.1.3.		BODOVI
1	Ekonomska veličina korisnika SO	Najviše 10
	2.000 € – 3.999 €	7
	4.000 € – 7.999 €	10
2	Status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ²	Najviše 15
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen 3 godine i više	15
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen manje od 3 godine	10
3	Aktivnosti iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš ³	5
4	Stupanj razvijenost JLS-a u kojem se provode aktivnosti iz poslovnog plana sukladno indeksu razvijenosti	Najviše 10
	V. i VI. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti od 50% do 100 % prosjeka RH	10
	VII. i VIII. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti 100% i više od prosjeka RH	5
5	Udaljenost/izoliranost područja (aktivnosti se provode na području koje se nalazi na otoku ili brdsko-planinskom području) ⁴	15
6	Zapošljavanje	Najviše 10
	Projekt otvara 1 ili više od 1 novog radnog mjesta	10
	Projektom se održavaju postojeća radna mjesta minimalno 5 godina od završetka projekta (neto sačuvana sva radna mjesta)	5
7	Ulaganje u prioritetne sektore: voće, povrće, stočarstvo	10
8	Dob prijavitelja	Najviše 10

² Provjerava se ili nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili nositelj i član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ukoliko je korisnik fizička osoba u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

³ Aktivnosti prikazane u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore i/ili uštedu energije. Najmanje 10% a najviše 30% aktivnosti prikazanih u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore i/ili uštedu energije kako bi se mogli dodijeliti bodovi prema navedenom kriteriju.

⁴ Zakon o otocima (»Narodne novine« br. 34/99, 149/99, 32/02, 33/06), Zakon o brdsko-planinskim područjima (»Narodne novine« 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08, 148/13, 147/14).

	Prijavitelj je starosti do 30 godina	10
	Prijavitelj je starosti od 31 do 41 godina	5
	NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA	85
	PRAG PROLAZNOSTI	20

1.2.1. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području (6.2.1. PRR)

KRITERIJ ODABIRA 1.2.1.		BODOVI
A	EKONOMSKI KRITERIJI	Najviše 35
1	Doprinos aktivnosti iz poslovnog plana na očuvanju/stvaranju novih radnih mjesta	Najviše 10
	Za novostvorena radna mjesta - najmanje 1 novozaposleni (uključujući samozapošljavanje)	10
	Očuvana postojeća radna mjesta	5
2	Dužina upisa poljoprivrednog gospodarstva u Upisnik poljoprivrednika prije podnošenja Zahtjeva za potporu	Najviše 10
	> 10 godina	10
	Od 5 do 10 godina	8
	Od 1 do 5 godina	6
3	Ekonomska veličina gospodarstva SO	Najviše 15
	15.000 – 30.000 €	15
	8.000 – 14.999 €	13
	4.000 – 7.999 €	10
	1.000 – 3.999 €	8
B	SEKTORSKI KRITERIJI	Najviše 20
	Sektor turizma u ruralnom području	20
	Sektor prerade i/ili marketinga i/ili izravne prodaje proizvoda	15
	Sektor tradicijskih i umjetničkih obrta	10
	Sektor pružanja usluga u ruralnim područjima	5

C	HORIZONTALNI KRITERIJI	Najviše 5
	Utjecaj aktivnosti iz poslovnog plana na okoliš	Najviše 5
	Aktivnosti iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš	5
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA		60
PRAG PROLAZNOSTI		20

2.1.1. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (7.4. PRR)

KRITERIJI ODABIRA 2.1.1.		BODOVI
1	Tip ulaganja/prioritetno ulaganje	Najviše 20
	Ulaganje u rekonstrukciju (s opremanjem ili bez opremanja)	20
	Ulaganje u izgradnju	15
	Ulaganje u opremanje	10
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	Najviše 10
	Stvoreno jedno ili više radnih mjesta	10
3	Ulaganje se provodi u području pod Naturom 2000	Najviše 15
	Ulaganje se provodi u području pod Naturom 2000	15
4	Doprinos kvaliteti života (potencijalni korisnici)	Najviše 20
	Ulaganja u građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtići, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnim školama te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonice pri knjižnicama, zdravstvenim, socijalnim, kulturnim i sportskim ustanovama, udrugama te drugim pravnim osobama u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi uz suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta sukladno odredbama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi)	20
	Ulaganje u javno dostupnu infrastrukturu otvorenu za sve pojedince i sve interesne skupine (javne zelene površine – parkovi i sl.; pješačke staze; pješačke zone; otvoreni odvodni kanali koji nisu sastavni dio ceste; groblja; javne prometne površine – trgovi, pothodnici, nadvožnjaci, javne stubes i prolazi; tržnice; dječja igrališta, sportske i građevine kojim ne upravlja udruga, rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklističke staze i trake, tematski putovi i parkovi, turistički informativni centri)	15

Ulaganje u multifunkcionalnu društvenu infrastrukturu za javnu uporabu kojom se koristi više interesnih skupina (društveni domovi, kulturni centri, vatrogasni domovi i spremišta, planinarski domovi i skloništa, sportske građevine, objekti za slatkovodni sportski ribolov) kojom upravlja udruga	10
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA	65
PRAG PROLAZNOSTI	20

Prilog 20. Popis članova radne skupine za izradu LRS 2014-2020 LAG-a „Središnja Istra“

RB	Ime i prezime	Organizacija
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		
21.		
22.		
23.		

Prilog 21. Popis projekata LAG-a „Središnja Istra“

RB	Ime projekta	Razdoblje provedbe	Iznos potpore	Izvor financiranja:	Nositelj/partner	Status
1.	O snažene organizacije za snažnu zajednicu	4 mjeseca	12.500,00 kn	Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva	Nositelj	Proveden
2.	Iz srca Istre... za Vas	12 mjeseci	64.900,00 kn	Decentralizirani model financiranja razvoja civilnog društva – Nacionalna zaklada za	Nositelj	Proveden

				razvoj civilnog društva/Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva		
3.	LAGS4EU	22 mjeseca	1.125.000,00 kn	Europa za građane	Nositelj	Proveden
4.	Primjena suvremenih tehnologija u unaprjeđenju poljoprivrede Istarske županije I i II	2 mjeseca	15.000,00 kn	Istarska županija	Nositelj	Proveden
5.	Novo znanje za buduće zvanje	12 mjeseci	1.318.361,22 kn	Europski socijalni fond	Partner	Proveden
6.	Razvoj stručnog studija održivog agroturizma kroz Hrvatski kvalifikacijski okvir	15 mjeseci	1.779.415,20 kn	Europski socijalni fond	Partner	Proveden
7.	ENSURE – Europska mreža za koheziju i solidarnost u ruralnim područjima	24 mjeseca	1.125.000,00 kn	Europa za građane	Partner	U provedbi
8.	INSiGHTS – Integrirane strategije sporog, zelenog i zdravog turizma	30 mjeseci	17.311.279,13 kn	Transnacionalni program Interreg Dunav	Partner	U provedbi

Prilog 22. Popis članova radne skupine za izradu Izmjene LRS LAG-a Središnja Istra 2014.-2020.

RB.	Ime i prezime	Organizacija
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		

9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

Prilog 23. Zapisnici radne skupine za izmjenu LRS

6. Izvori

APRRR, STATISTIKA 2015 [online]. Dostupno na: <http://www.aprrr.hr/statistika-2015-1743.aspx>

DZS, Dolasci i noćenja turista u 2011. - 2015.

DZS, Osnovne škole i dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja, kraj šk. g. 2013./2014. i početak šk./ped. g. 2014./2015., Zagreb, 2015.

DZS, Popis stanovništva 2001., Zagreb, 2002.

DZS, Popis stanovništva 2011., Zagreb, 2012.

DZS, Srednje škole i učenički domovi, kraj šk. g. 2013./2014. i početak šk. g. 2014./2015., Zagreb, 2015.

DZS, Visoko obrazovanje u 2014., Zagreb, 2015.

DZZP, NATURA 2000 i zaštićene prirodne vrijednosti [online]. Dostupno na: www.bioportal.hr/

Evidencija vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj [online]. Dostupno na: <http://www.appluprava.hr/RegistarVjerskihZajednica/login>

FINA, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske u 2013. po gradovima/općinama, Zagreb, 2014.

FINA, Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske u 2014. po gradovima/općinama, Zagreb, 2015.

HAKOM, Tržišni pokazatelji [online]. Dostupno na: <http://www.hakom.hr/default.aspx?id=60>

HGK, Županijska komora Pula, Statistička izvješća 2013.-2014.

HOK, Obrtnička komora Istarske županije, Statistička izvješća 2013.-2014.

HOK, Pregled tradicijskih i umjetničkih obrta [online]. Dostupno na: http://www.hok.hr/cehovi/tradicijski_i_umjetnicki_obrti/pregled

Hrvatske šume d.o.o., UŠP Buzet, Šumarija Pazin, Statistički podaci 2016.

Hrvatski centar za razminiranje, Minski sumnjiva područja [online]. Dostupno na: <https://misportal.hcr.hr/HCRweb/faces/simple/Map.jspx>

Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Pula, Mjesečni statistički bilten, 2015.

HZMO, Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje [online]. Dostupno na: <http://www.mirovinsko.hr/default.aspx?ID=723>

HZZ, Statistika [online]. Dostupno na: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

HZZO, Broj osiguranih osoba HZZO-a [online]. Dostupno na: <http://www.hzzo.hr/hzzo-za-partnere/broj-osiguranih-osoba-hzzo-a/>

HZZO, Ugovoreni sadržaji zdravstvene zaštite u RH [online]. Dostupno na: <http://www.hzzo.hr/zdravstveni-sustav-rh/zdravstvena-zastita-pokrivena-obveznim-zdravstvenim-osiguranjem/ugovoreni-sadrzaji-zdravstvene-zastite-u-rh/>

Istarska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža [online]. Dostupno na: <http://istra.lzmk.hr/projekt.aspx>

Istarska županija, SGO – Sustav gospodarenja otpadom [online]. Dostupno na: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=1929>

Istarska županija, Upravni odjel za gospodarstvo [online]. Dostupno na: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=1408>

Istarska županija, Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodoprivredu, Zaštićene oznake izvornosti (ZOI)

Istarska županija, Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine, Pula, 2016.

Izvješće o stanju u prostoru Istarske županije 2007.-2012., Zavod za prostorno uređenje Istarske županije, Pula, 2013.

Lovački savez Istarske županije, Lovačka društva – udruge [online]. Dostupno na: <http://www.lsiz.hr/lovacka-drustva.php>

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Kulturne djelatnosti <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=5>

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Registar kulturnih dobara [online]. Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212>

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2010.

Ministarstvo socijalne politike i mladih, Statistička izvješća http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ustanove iz sustava znanosti [online]. Dostupno na: http://pregledi.mzos.hr/Ustanove_Z.aspx

MRRFEU, Indeks razvijenosti [online]. Dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2013/3214>

Program razvoja poduzetničkih zona 2010. – 2014. godine, Istarska županija, Pula, 2013.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., Zagreb, 2015.

Prostorni planovi JLS članica LAG-a "Središnja Istra" [online]. Dostupno na: www.cerovlje.hr, <http://funtana.hr>, www.gracisce.hr, www.karojba.hr, <http://www.lupoglav.hr>, www.motovun.hr, <http://www.pazin.hr/>, <http://www.porec.hr/>, <http://www.sveti-lovrec.hr/>, <http://www.svpetarusumi.hr/>, <http://tinjan.hr/>, <http://www.visnjan.hr/>, <http://www.vrsar.hr/>, <http://www.zminj.hr/>.

Registar udruga u Republici Hrvatskoj <https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-opcu-upravu/registri/registar-udruga/826>

Ruralni turizam Hrvatske - Nacionalni katalog, Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2015.

Sportska zajednica Istarske županije, Gradske i općinske zajednice [online]. Dostupno na: <http://istra-sport.hr/gradske-i-opcinske-zajednice/>

Strategija održivog razvoja i gospodarenja tartufima u Istri, Hrvatski šumarski institut - Centar za općekorisne funkcije šuma „Josip Ressel“, Pazin, 2014.

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020., Umag, 2013.

TZ Istarske županije, Statistički podaci, 2105.

TZ Središnja Istra, Statistički podaci, 2106.

Uredba o ekološkoj mreži (NN 124/13, 105/15)

Vatrogasna zajednica Istarske županije [online]. Dostupno na:
<http://www.hvz.hr/clanovi/lokacija/istarska-zupanija/>

Veleučilište u Rijeci, Statistički podaci 2013./2014 - 2014./2015, Rijeka

Vodič za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014. – 2020., Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2015.

Zavod za hitnu medicinu Istarske Županije [online]. Pula. Dostupno na:
http://zhmiz.hr/?page_id=30

Županijska uprava za ceste Istarske županije, Karta javnih cesta na području Istarske županije [online]. Dostupno na: <http://zuc-pazin.hr/popis-cesta-i-karte/karte/>

7. Popis kratica

APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
ARKOD	Nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela
AZRRI	Agencija za ruralni razvoj Istre
BDP	Bruto domaći proizvod
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EU	Europska unija
FINA	Financijska agencija
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
IPA	eng. Instrument for Pre-accession Assistance
IPARD	eng. Instrument for Pre-Accession Assistance in Rural Development
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	franc. Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NN	Narodne Novine
OP	Operativni program
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja
PU	Područni ured
RH	Republika Hrvatska
TUG	Područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi
TZ	Turistička zajednica
ŽRS	Županijska razvojna strategija

8. Popis tablica

Tablica 1. Društvena i zdravstvena infrastruktura na području LAG-a	5
Tablica 2. Brojno stanje stoke u LAG-u „Središnja Istra“, 2015.	14
Tablica 3. Brojno stanje certificiranih proizvođača proizvoda ZOI.....	15
Tablica 4. Izbor iz turističke ponude LAG-a "Središnja Istra"	19
Tablica 5. Prikaz dobne strukture stanovništva na području LAG-a „Središnja Istra“ 2001./2011.....	19

9. Popis slika

- Slika 1.** Grafički prikaz LAG-a "Središnja Istra" na području Istarske županije (Obrada autora prema podacima Istarske županije, www.istra-istria.hr)..... 2
- Slika 2.** Iskaz udjela šumskih i poljoprivrednih površina na području LAG-a (Prostorno planska dokumentacija JLS članica LAG-a "Središnja Istra")..... 13
- Slika 3.** Iskaz udjela ARKOD površina u odnosu na sveukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta (APPRRR, 2015.) 13
- Slika 4.** Dolasci i noćenja turista 2011.-2015. (DZS, Turizam u 2011. - 2015.) - *Napomena: 2012. predstavlja aproksimaciju zbog parcijalno dostupnih podataka uslijed primjene načela povjerljivosti*..... 17
- Slika 5.** Struktura turista s obzirom na dolaske i noćenja u 2015. (obrada autora prema DZS, Dolasci i noćenja turista u 2015.)..... 17
- Slika 6.** Iznajmljivači u privatnom smještaju na području LAG-a (TZ Istarske županije, TZ Središnja Istra, AZRRI)..... 18

Rad LAG-a sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog fonda za poljoprivredni razvoj,

Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjera 19 „LEADER –CLLD“ – LAG „Središnja Istra“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,

Udio Sufinanciranja 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

The image contains three logos arranged horizontally. From left to right: the flag of the Republic of Croatia (red, white, and blue horizontal stripes with the coat of arms in the center), the LEADER logo (a green square with a white circle and a green leaf, with the word 'LEADER' written vertically on the left), and the flag of the European Union (a blue rectangle with twelve yellow stars arranged in a circle).